

СВОБОДА НАРОДАМ – СВОБОДА ЛЮДИНИ!

ВІСНИК THE HERALD

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЖІСЯЛУНК

3 M I C T

В. Качмар — Три Невмирущі	стор.	
В Азїї війна... в Женеві миротворять	4	
І. В-к — В чиїх інтересах?	6	
Є. М. — З нотатника	9	
Др. С. Галамай — Про закордонну		
політику Америки	10	
Проф. О. Оглоблин — „Вивід прав		
України”	11	
І. Хорольський — В зачарованім колі	14	
Зашуміли, загуділи проводи	16	
М. Щербак — З поеми „Шлях у віч-		
ність”	17	
Яків Гніздовський — На шляху до		
широкого визнання	19	

І. Федорович — В „інтересах визво-		
лення”	20	
Др. П. Мірчук — Ще про сьомий		
З'їзд ООЧСУ	22	
Репліка п. М. П. з „Сучасної України”	24	
А. Орликівський — „Паломники” з		
СССР в Мецці	25	
Др. М. Дикий — В 15-ті роковини		
постання Карпатської України	27	
Проф. В. Січинський — Крим	30	
І. Людим — „Прочитаймо про Росію”	35	
Др. О. Соколович — Сергій Шелухин		
про Переяславську умову	36	

ОРГАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

Василь Качмар

Три невмірущі

Одна єресь каже: „Вбити людину й кінець ідеї”. Та це неправда. Бо можна спалити на кострі людину, але неможна перемінити в попіл правди-ідеї. Людина може вбити атомовою чи водневою бомбою цілі народи, але не ідею.

Повище наведені слова що раз то чіткіше й наново закарблюються у нашій національній свідомості й гордині саме з приводу кожнорічних вшанувань Великих Мужів нашої новітньої історії: СИМОНА ПЕТЛЮРИ — ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ — ТАРАСА ЧУПРИНКИ-ШУХЕВИЧА. І хоча уже чергою двох з половиною десятиліть вшановуємо Пам'ять двох перших Героїв, а 4 роки останнього і на нашу думку найбільшого з нашої сучасності, то всі ці три Великі Постаті не висвітлені ще всебічно. Ні історики, ні публіцисти, як теж при нагідні святкові бесідники, не висвітлили нам їхньої властивої індивідуальності, їхньої духовости, ні цілості їхнього життя й чинів. А шкода. Адже це, хоч і трагічна, але все ж таки величава геройка історії України. І тому варто й треба, щоб історики наші ось-тут по чужинах, точно, уважливо, суверо-річево досліджували історію наших останніх змагань, які тривають і досі та що найважніше її найправильніше оцінили. Постаті трьох великих Провідників, оціночними критеріями змалювали на тлі цієї грізної доби. Це потрібне для нашого почуття життєвої повновартості на сьогодні й на майбутнє, бо це стане джерелом нашої обнови.

Як за часів гонення перших християн, кожна жертва ставала тільки новим джерелом сил християнства, так і в нашу добу, кожна жертва народу, — це світле свідоцтво невміручості нашої нації. І тільки в такому аспекті мусимо згадувати й вшановувати кожного року, зі що раз то зростаючим пієтизмом, пам'ять Тих, що до останньої каплі крові й до останнього віддиху боролися за Україну.

Симон Петлюра, Евген Коновалець і Тарас Чупринка-Шухевич. Три постаті, три імена і три могили. Всі три — це ота магічна міські і гордість нації в повному її значенні. Історія доводить, що провідник з'являється рідко, радше, тільки на закруті історії. Він приходить не як диктатор, тільки як керманич, на якого усі ждали. Від нього історична хвиля вимагає розв'язки питання історичного значення. На провідника ждуть маси, як на ви-

разника відчуття, але не зформульованих стремлінь і цілей народу.

Оті Три Постаті це справді, Богом дані, й правдиві провідники. Вони Три разом і кожен зокрема, в окремому десятиріччі, серед відмінних умовин, уміли ушикувати подолану й залишту націю у завзяті когорті до боротьби з ворожими українській волі силами. Вони Три — це люди незвичайної чуйності, певності й великого стилю. Вони Три вічно загрожували ворогам України й за Ними постійно полювали тайні ворожі агенти. Вони нероздільно зв'язані з визвольно-революційною боротьбою нашого народу.

Симон Петлюра, син Полтавщини, де перед 200 роками розігралася трагедія Гетьмана Мазепи. Ще юнаком, а пізніше журналістом, не переставав думати над проблемою: чому Україна 1709 р. програла під Полтавою з Москвою? А з вибухом війни 1914 р. Петлюра відчув, що гряде велика пора для України. Він всеціло поринає у працю для пробудження національної свідомості українства. Революція 1917 р. розв'язала руки українському народові. Відбулася неабияка мутація національно-політичного характеру серед українців. Український народ заявив голосно Москві й Варшаві: „Це ми українці, а це українська земля — Україна!”.

У тому часі, коли вороги наступали на Україну з усіх шляхів, Петлюра стає виразником морально-політично-духової витривалості. А був це час, коли здавалось, що ось-ось переможуть капітулянтські настрої. Однаке поява Петлюри нівечила ті згубні настрої і боротьба велась з новим завзяттям. Історик оповідає, що коли Петлюра промовляв, то його слова були такі натхнені вірою, що огонь її неначе електризував військо, яке кидалось у бій. На гіркій чужині Петлюра вважав нашу поразку тільки тимчасовою. Незадовго перед своєю смертю він писав: „Кров пролита для великої ідеї не засихає. Тепло її все буде в душі нації відогравати роль непокоючого ферменту, що нагадує про нескінчене й кличе на продовження розпочатого”. І вже 25. травня 1926 р. на бульварі Сан-Мішель у Парижі упав Голова Держави С. Петлюра, поцілений сінома ворожими кулями московського агента Шварцбarta.

**

Дванадцять років пізніше, 23. травня 1938 р., згинув у Роттердамі (Голландія), розірваний пекельною машиною, підступно підставленою агентом Москви, Командант УВО, основоположник і голова Проводу Організації Українських Націоналістів — ОУН, бувший командант корпусу Січових Стрільців — полковник ЕВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ.

У війні 1914 р. Коновалець попадає в російський полон. Оті національно свідомі галичани, які знали східну Україну лише теоретично, тоді побачили її реально, відчуваючи у грудях гордість синів великої, прекрасної та багатої України. І коли прийшов найбільш напружений період в історії України — революція 1917 р., Коновалець з іншими старшинами формують з полонених українців січове стрілецтво, як опорну силу української революції. Історик пише: „Таке військо (Січові Стрільці) з'являється раз на сто років”. Коновалець — це національний вояк, націоналіст-державник! Зі своїм корпусом обороняє Коновалець Центральну Раду, готов служити Гетьманові, стає комandanтом Києва, завжди вірний принципові **орієнтації на власні сили нації!** Слід відмітити, що в Січовому Стрілецтві було багато наддніпрянців. Змушений відступати, Він розумів, що без Києва не вдергиться Львів, тому твердив, що **Шлях до Львова веде через Київ.** Коновалець бачив, що джерело нашого нещастя лежить не у Львові чи Києві, але у лукавій Москві й Варшаві.

Завчасно було б висвітлювати ролю організації УВО і ОУН та підпільної боротьби в умовах перфідної московської дійсності на східно-українських землях. А однаке Коновалець таку боротьбу там зорганізував і нею кермував. Коли не стане московської тюрми народів, як світ матиме змогу читати архіви НКВД, то тоді щойно буде документально висвітлене, що роттердамська трагедія — це відвічна боротьба віроломної Москви з християнським Києвом.

Коли відгриміли стріли української національної революції 1917-20 рр., Коновалець, як да-

„VISNYK” — „THE HERALD”

Published Monthly by the Organization for Defense of Four Freedoms of Ukraine, Inc. 123 Second Ave., New York, N. Y.

Subscription per year: \$4.00

Application for entry as second-class matter is pending

I. Wowchuk Editor in Chief.

Address: P. O. Box 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

лекозорий політик передбачав одне: національна революція не є програною, якщо вона не сплямила чистоти свого прапору приизливим компромісом з ворогом. Українська революція 1917-20 рр., твердив Коновалець, залишиться на шляху історії України, як велична епопея героїзму людей у сірих шинелях, що без нарікань, голі, босі, в різних катастрофічних ситуаціях, мужньо вмірали на полі бою за Україну. І сяйво їхнього героїзму завжди будитиме в душах нових поколінь жадобу відплатити ворогам. Але Коновалець твердив водночас, що моральні скарби нашої революції розбазарювали таки свої уряди, покликані й непокликані партійні міністри. І саме вони, а не народ, винуваті за програну, бо розміняли на клясові клічі велику ідею становлення нації. Вони взяли орієнтацію на поміч з боку історичних ворогів України і таким робом згубили визвольну ідею нації. І щоб не занедбалось те найкраще, що зродила українська національна революція, Е. Коновалець в 1920 р. засновує УВО з грандіозною концепцією підпільної революційної боротьби на всіх українських землях. На Київщину виїхали тоді старшини С. С. Іван Андрух і Микола Опока, щоб очолювати там повстанську акцію. У серпні 1920 р. відбувся у Празі З'їзд відпоручників УВО за кордоном, закликаючи старшин на еміграції вертатись на рідні землі для продовжування у нових формах визвольної боротьби.

Від 1921 до 1926 рр. Коновалець вишколює у Західній Україні кадри боєвиків УВО, щоб з отої випадової бази кожночасно посылати на схід підсильні резерви, на зміну тим, що впадуть. У 1927-28 рр. почавилась акція УВО на східній Україні. Але дія підпілля на Наддніпрянщині від УВО до ОУН була в цілому в руках Коновалця, бо цього вимагали умови боротьби. І тому, що всі нитки до Наддніпрянщини сходилися у руках Коновалця, його смерть забрала з собою в могилу багато важливих таємниць.

У 1929 р. Коновалець бачить, що настав час, щоб революційну боротьбу та її ідею закріпити серед широких українських мас. Тому дає почин створити Організацію Українських Націоналістів — ОУН — що діяла б масово під польською займанчиною. На східній Україні ОУН, як ми вже вище відмітили, діяла дуже законспіровано і не була масова. Це був час, коли Москва переводила в Україні криваву розправу з українським націоналізмом. Убивши штучним голодом понад 6 мілійонів українських селян, робітників та інтелігентів, Москва гадала, що будьякий спротив України раз на завжди зломила. Однаке ОУН діяла дальше, хоч НКВД старалося закрити цю діяльність перед свідомістю широких українських мас. До-

речі слід пригадати, що в тому часі боєвик ОУН Микола Лемик виконує атентат на московського конзуля у Львові Лапчинського, як протест перед світом за народовбивство Москви в Україні. У 1925 р. посилюється організаційний зв'язок зі східною Україною. Коновалець сам контактується з кур'єром з Києва. Вперше в Європі з'являється людина з Одеси під прізвищем Валюх, як один із зв'язкових революційного підпіля ОУН в Україні. По двох роках частих відвідин Відня, Берліна, Льозанни, Парижу й Праги, — де перебував Коновалець, — Валюх успішні добути доступ до Полковника. Треба пригадати, що в тих роках Коновалець у Женеві, де був центр европейської, а то й світової політики, розвинув інтенсивну політичну акцію серед дипломатів Японії та Італії. Чому? Коновалець належно оцінював, що між Советами й Німеччиною неминуче прийде до війни. Він знов теж, що Німеччина має загарбницькі пляні відносно України. Тому Він хоче переконати Японію та Італію, партнерів, союзників Гітлера, протиставитись німецькій експансії на Сході. Це у великій мірі Коновалцеві вдається, бо договір Італії з Францією був саме тією політичною противінімецькою тамою на Сході. А коли 1941 р. у Львові ОУН під проводом Ст. Бандери проголосила акт відновлення Української Держави, то японський та італійський амбасадори в Берліні не ховали своїх симпатій до українців з того приводу. Членам ОУН, які ще живуть, а які співпрацювали ближче з Коновалцем, відомо що Він поважно думав і працював над пляном політичного трикутника: Київ — Рим — Токіо! Ми гадаємо, що відповідні документи, що стосуються тієї справи, збережені у відповідному архіві ОУН.

Та Москва робила все, щоб усунути й другого великого державного мужа України Коновалця з політичної арени. Спершу на домагання Літвінова, Бека, Бенеша й Тітулеску, міністрів закордонних справ чотирьох держав, які окупували Україну, Женева відмовила дального побуту Коновалцеві у Швейцарії. Валюх зустрічається з Коновалцем у листопаді 1937 р., у лютому 1938 р. і 23 травня 1938 р. Ця остання зустріч відбулася у Ротердамі, о 12 годині у готелі Атланта і вона принесла смерть Коновалцеві. Стверджено, що в той час в Ротердамському порті перебував совєтський корабель „Менжинський”. Через три години після трагічної смерті Коновалця, телеграмою з Одеси відклікано корабель „Менжинський” до Москви. У списку залоги корабля було теж і прізвище Михайла Евгена Валюха убивника Коновалця. Не стало того, який знов, що МАЙБУТНЯ ВІЙНА ВЕСТИМЕТЬСЯ ЗА УКРАЇНУ, ЗА ЖИТНИЦЮ ЕВ-

РОПИ, ТА ЯКИЙ УЗЯВ ЗІ СОБОЮ В МОГИЛУ ВАЖЛИВІ ДИПЛОМАТИЧНО-ПОЛІТИЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ЗІ СТОЛИЦЯМИ СВІТУ. У кімнаті готелю Атланта, де мешкав Коновалець три дні, залишився на столику при ліжку МАЛЕНЬКИЙ ХРЕСТ РОЗП'ЯТОГО СПАСИТЕЛЯ, — ЯК СИМВОЛ ПРАВДИ, БОРТЬБИ І ПЕРЕМОГИ ХРИСТА.

**

Народня легенда розповідає, що після зруйнування москалями 1775 р. Січі, 300 козаків невмірак сіли на вороні коні й вихром понеслись ген-далеко на Захід, в Карпати. Там вони у підземелях Чорногори сплять, закляті, їх будуть великої Пори. І тільки час до часу прохинеться сурма, підійде до отамана, питуючи: „Чи сурмити?”.

А командир виходить на Чорну Гору, гляне на Схід, на Дніпро, то на Дністер, і сходить у підземелля, кажучи: „Ні! Ще не пора. Хай сплять ще хлопці, хай будуть Великої Пори”.

От-таку то легенду розповідала малому Романові Шухевичеві Його маті. А Він, слухаючи сторожко, переймав із материнних поглядів віру, що Січ воскресне, що нової української Січі треба шукати в Карпатах. Минав час, виростав Роман Шухевич, наростала традиція і реалізувалася легенда про Січ. У 1914 р. засурмив сурма і збудились не 300 козаків, а Українські Січові Стрільці — Усусуси — лицарі Карпат, наділи шапки мазепинки. На очах юнака Романа, Карпати оформлюють нову Січ. Січ 1918 р., потім Січ у 1938 р. — Карпатська Україна, якою Роман Шухевич був одним із провідних організаторів і, врешті, Січ 1942 р. — УПА, якою Роман Шухевич, як ген. Тарас Чупринка командував. Оци хоч і різні, але завжди три букви впродовж історії, Січ, УСС, УГА, Січ Карпатської України й Січ-УПА — це символіка тягlosti й нерозривності змагань нації до волі, до її власновладства! А в символах суть і льогіка історії. В історії нашої доби, оті три символічні букви — УПА — і три слова Генерал Тарас Чупринка — це ота магічна міць українського народу в боротьбі з Москвою, а водночас це повсякчасні гордоці нації. Адже це безспірний факт, що доля України — це праобраз долі Заходу. Трагедія України під Полтавою — це іменно початок катастрофи Європи й Заходу. Бо, як упродовж історії, так теж і в другій світовій війні та після неї аж до сьогодні, Україна здержуvalа її досі здержує криваву навалу Москви на завоювання світу. УПА — та її командир ген. Чупринка-Шухевич незаперечні свідки цієї істини. Це зрештою починає розуміти вже західній бльок держав, що хоч ще вільний, але якже смертельно отою Москвою загрожений. Бо хоч осяги української революції — Вою

ютої України — залишаються покищо в ірраціональній сфері, та важче те, що бій іде з ім'ям Божим на устах за свободний вияв людини. І вага цієї боротьби безіменних герой, ген. Чупринки не в її чисельності, а в моральній сфері, яку не сприймає ще частина зматеріялізованого Заходу, що торгується на міжнародніх ярмарках з московсько-китайським канібалом, краючи живі організми націй на двоє.

Важне те, що УПА й ген. Чупринку визнають уже ті державні мужі Заходу, які твердять: „ВІЗВОЛЬНІ РУХИ ПОЗА ЗАЛІЗНОЮ ЗАСЛОНОЮ — ЦЕ СИЛЬНІША ЗБРОЯ ВІД ВОДНЕВОЇ БОМБИ”. Це Керстен, Сміт, Бернгем і інші, що бачать універсальну загрозу московського походу й тому вони зрозуміли транспаренцію УПА ген. Чупринки як ідею, що ломає тиранію Москви.

Щойно майбутній історик оцінить всебічно рою і значення УПА та ген. Чупринки-Шухевича. Та Чупринка-Шухевич не тільки стратег. Він теж великий державний політичний муж. У внутрішній політиці Він заступав концепцію об'єднання всіх українських творчих сил довкруги ідеї визвольної боротьби нації. У зовнішній політиці за Його почином відбулася 1943 р. перша конференція повноважених Москвою народів східної Європи та Азії. І АБН це єдина сьогодні реальна ідейно-політична противомосковська сила. Після розвалу гітлерівської Німеччини Шухевич зумів вклопочити в противомосковський фронт поневолені народи від Балтики по далекі степи Сінкянгу, а Україна стала центром боротьби поневолених Москвою народів. Керуючи тією боротьбою, ген. Т. Чупринка-Шухевич приніс у жертву все Йому найдорожче, — дружину, дітей і родичів. Він залишився з народом аж до своєї героїчної смерті. Не диво, що ще за життя, Шухевич став легендарним вождем легендарної армії. Три поліційні держави склали угоду на боротьбу проти Нього і УПА, але не знищили морально ні Чупринки, ні УПА. Сім років керував Шухевич армією УПА і визвольний фронт України втримався, а сатанична система Москви починає з середини розкладатися. А це ніяк не заслуга політики Заходу. З цього висновок, що в боротьбі і з наймогутнішим ворогом рішає не матеріальна, а ідейна сила. І ту ідею обагрив Він кров'ю свого життя. Ця ідея — ЦЕ ПРИНЦИПИ НАЦІОНАЛЬНИХ ДЕРЖАВ УСІХ НАРОДІВ У СВОІХ ЕТНОГРАФІЧНИХ МЕЖАХ.

Ген. Чупринка-Шухевич любив життя, любив Україну, а понад усе любов у серці мав до Бога. Кожного ранку й вечора, з образком Богоматері застигав на мить у молитовній задумі. І на прaporах УПА її командир Чуприн-

В АЗІЇ ВІЙНА... В ЖЕНЕВІ МИРОТВОРЯТЬ

Сім років триває війна в Індокитаї. Нині вона в центрі уваги світової політики, про неї говориться в Білому Домі, вона стала центральною проблемою на женевській конференції. Перед Женевою Доллес домагався політики „об'єднаної дії” в Індокитаї, проекуючи навіть спільну осторогу від трьох держав Китаєві проти його агресії в Азії і зокрема в Індокитаї.

В Парижі, Лондоні, де так бояться розгнівати Кремль, ця пропозиція не знайшла підтримки, бо вона мала б на думку тих столиць привести, а радше прискорити вибух третієї війни, якої Захід, мовляв, не хоче. Розбіжності поглядів на способи протидії агресії спричинили критичне становище в єдності Заходу.

В Пекіні і Москві знають вагу битви, що триває за фортецю Діен Бієн Фу. Очевидним є, що французький гарнізон, оточений в фортеці атачують совєтські МІГи, а інструктори, вишколені Москвою і Пекіном, кермують битвою. Та це не завадило Черчелеві, який у свій час так протидіяв проти умиротворення Гітлера, закликати до тісної співпраці з „росіянами і їхнім урядом”, щоб „переконати російський народ і його уряд, що їм Захід бажає миру і щастя... і ладен бачити їх як тих, що беруть видатну участь в керівництві людством”. Франція за всяку ціну шукає способів замиритись з червоним агресором. Самозрозуміло, що пекінсько-московський блок, знаючи як є в практиці з об'єднаною дією, з перших днів у Женеві повів рішучу акцію проти Злучених Держав. Молотов домагався повної політичної капітуляції Заходу в Азії, а голова китайського уряду і міністр закордонних справ ультимативно вимагав виводу всіх військ з Кореї і ліквідації оборонних баз в Азії. Викликаючий і зухвалий тон китайського прем'єра найкраще відбито в його заявлі, що „Азія для азійців!”. Не дарма ж бо китайський прем'єр, по дорозі в Женеву, два дні гостив у Москві.

Програму наступу і тактику на конференції було устійнено і продумано в Москві до дрібниць, а реалізувати її облегчуєть розходження між західними державами. Так було і на передодні другої світової війни, коли Гітлер, захопивши Австрію, підготовляв приєднати до Німеччини і Чехословакію. Тоді англійський і

ка велів виписати молитву: „Встань же, Боже...”, віддаючи УПА під Покров Пресвятої Богородиці. І це знаменний факт, нав'язання до світлої, козацької традиції: ЗА БОГА, ЗА УКРАЇНУ!

французький уряд умиротворяли Берлін і цим додавали йому апетиту. Цікаво, що Черчіль, який тоді радив і домагався зупинити агресію спільним виступом і про це в листі до Галифакса писав, що „найважливішим є спільнаnota”, нині зовсім інакше думає. Часи міняються. У великих і довгі розходження між трьома державами заходу не віриться.

Важливим є, що Америка, стримуючи московсько-китайську агресію в Азії поставлена в таке становище, що має обороняти колонію для Франції, а не народ Індокитаю. Бо ж не є таємницею, що в'єтнамці боряться за свою незалежність проти колоніального стану, який обороноює Франція. Трагедією їхньою, як і всіх народів Азії, що боряться за незалежність є, що вони не мають сил відбити і оборонитись від комунізму з Пекіну і Москви. Франція, боронячи свій колоніальний стан, веде війну проти комунізму у В'єтнамі (у Франції ні), а Пекін і Москва використовують незалежницькі тенденції і боротьбу народів Азії для здійснення своїх імперіалістичних намірів.

Бій в долині озер і рівнин Дієн Бієн Фу, де півроку тому створено стратегічну фортецю, то бій за пляцдарм для нового наступу Москви в Азії. В другій світовій війні, Японія, захопивши французький Індокитай, використала його як пляцдарм для здобуття Бірми, Малайї, Індопезії і Філіппін. Москва з Пекіном хочуть здобути пляцдарм в Азії, а потім і з Європою відродитись буде лекше. Нині ситуація французького загону в фортеці безнадійна.

Уряд ЗДА, що рішений не потурати і не засудити дії Пекіну і Москви ціною нових поступок їм, стояв і стоїть на тому, що не можна допустити захоплення комуністами Індокитаю. Але чи оте „неможна” здійсніме в сьогоднішній ситуації? На перший погляд виглядає, що ситуація в Індокитаї нагадує корейську. Але то тільки зверху. В дійності становище в Індокитаю куди складніше. В Кореї був видимий агресор з півночі, був фронт, а більшість населення була проти агресора і проти комунізму. В Індокитаї видимого агресора немає, а фронт є скрізь, навіть в районах, які контролює французька влада. Ні китайці, ні росіянин видимо не воюють в Індокитаї, а є тільки їхні радники та технічне вивінення, а населення вважає агресором французькі війська. Крім того французи так господарювали і правили Індокитаєм, що не мають по своєму боці жодної видатної, популярної людини, а без провідника, яким у Кореї був і є Сигман Рі, боротьба з комунізмом дуже ускладнена. Противник свого провідника має в особі Го Чі Міна і він є дуже популярний не тільки серед комуністів, а й серед всього населення, бо бореться послідовно за унезалежнення країни. Все це дуже ускладнює можли-

вість ефективної допомоги з боку ЗДА. Тому то такі суперечні заяви державних мужів у цій справі.

Коли починалася корейська війна, здається, ген. Бредлі сказав, що війна та ведеться не там де треба і не проти кого б треба. Це, тимбільше стосується до війни в Індокитаї. Найпростіше вислати експедиційний корпус, а чи тим осягнеться ціль і що здобудуть навіть найкраще вивінені вояки серед ворожого населення в тих природніх умовах. Про наставлення населення свідчить такий незначний епізод. Коли французька влада об'явила була збір фруктів для героїчного загону в фортеці Дієн Бієн Фу, оточеного військами Го Чі Міна, то місцеве населення за три дні зібрало три фунти бананів. Таке наставлення не випливає з його симпатій до комунізму, а з антипатій до французького колоніалізму. Агресії Пекіну і Москви в Азії, яку звуть комунізмом, дорогу стеле колоніалізм. Та так було властиво і в часи національних революцій в колишній Росії.

В Індокитаї воюють і то гаряче, а в Женеві радять, як наладити мир. Не радять, а забавляються в мир. Радили в Берліні і за великий осяг нарад вважали, що договорились до скликання женевської конференції.

На ній думали розв'язати корейську проблему і домовитись як покінчити війну в Індокитаї, ну й з Німеччиною якийсь лад найти. Представники московсько-пекінського блоку приїхали на конференцію однозгідні і привезли поважний атут-облогу французької залоги в фортеці. Критичний стан у фортеці і безвиглядна та непопулярна війна зробили свій вплив на французьку дипломатію, не кажучи вже про сусільну думку. Перед одностайною делегацією Пекіну і Москви три західні держави виявилися роз'єднаними, в основних питаннях, для яких і була скликана конференція. В Лондоні не проти того, щоб здобути мир в Індокитаї і поділити його по 16-му рівникові, а в Парижі натякають на розподіл по 20-му рівникові. Інші радять творити коаліційний уряд в Індокитаї та перевести вибори в цілій Кореї. Це б значило — заплющити очі і віддати ці країни в опіку Пекіна й Москви.

Західні мужі, запрошуєчи в Женеву представника червоного Китаю, думали, що він поможет розпутати азійський клубок. Але прем'єр китайського уряду, проголосивши, що „Азія для азіятів”, поставив вимогу перед західними державами про звільнення всієї Азії, не забув і про європейські проблеми. Китайський дипломат підтримує повністю домагання Москви про приступлення її до атлантического пакту, а Москва настильно домагається визнання Китаю рівноправною великою державою. (закінчення на ст. 6)

I. В-к.

В ЧИЇХ ІНТЕРЕСАХ?

(Про повідомлення АКВБ)

Названо цей документ повідомлення. Ляконічно. Кого й про що повідомляється? Американський Комітет Визволення від Большевизму поєднує „широким колам еміграції текст погодження про Діловий союз, опрацьований Комітетом, як основу для спільноти роботи з еміграцією в справі антибольшевицької боротьби.” Еміграція одна, і це повторено кілька разів, а народи, яких поневолив комунізм є різні. Ота одна еміграція має вести боротьбу за ліквідацію комунізму, який поневолив народи. Що це за народи? В кількох місцях повідомлення їх окреслено тими, „що населяють територію Спільнотного Союзу”. Наголос ставиться на єдності території, щоб бува не здумали українці, чи грузини, або білоруси говорити, про свої держави, яких не в силі був перекреслити і більшовизм за роки свого панування. Комітет ставить завдання повалити тиранію на території Спільнотного Союзу і тільки всього, а на її місце встановити „свободу і справедливість, оперту на праві закону і пошані для гідності людини.”

Говориться про пошану гідності людини, а державні нації, території, яких окупувала Росія, поневоливши їх самих, в повідомленні стали безіменним населенням імперського простору. Досі ми в міру своїх сил і спроможностей боролися і працювали, щоб повалити большевизм, але завжди вважали себе українцями з Української Держави. Комітет пропонує єдиний еміграції взятися за визволення населення території Росії. Людська гідність, яку згадано

(закінчення з ст. 5)

Формально-правна примітка в Берліні, що участь Китаю на женевській конференції не визначає визнання його за рівноправну велико-державу, в самій Женеві виглядає вже дуже блідо.

Про мир хоч і говорять, але його не видко, навпаки, політичне миротворення збуджує аппетити в агресорів і їх не наситити малими війнами, які ведуться не там де треба, а що головне не проти того кого треба. В розмові з сенатором Флендерсоном президент Айзенгауер заявив, що „в Азії маємо діяти в згоді з надіями народів Азії”. До цього, коли б додати, що не тільки в Азії, а скрізь, а в першу чергу в Спільнотному Союзі, тоді й ворог не буде такий страшний, яким видається він в Азії. Зрозуміння прагнень народів Спільнотного Союзу облегчить перемогу над ворогом, а він таки на Москві-ріці.

у вступі, є невід'ємною від гідності національної, бож немає людини позанаціональної. Якось обкрадено виглядає та гідність, що її згадує повідомлення. Не обійшлося й без патріотизму, тільки якого?

Національний патріотизм, оту любов до землі й величі та слави Батьківщини, що, переливаючись з покоління в покоління, споє націю як цілість, замінено патріотизмом до території Спільнотного Союзу. Вітчизни немає, а є імперський простір. А вітчизна ж не просто територія. Це перш за все і понад усе ідея натхнена духом землі дідів, батьків і синів, їхньою творчістю й ділами. І та ідея єднає націю, дає зміст, омислює боротьбу за батьківщину, а не за територію. Знаємо, яку боротьбу ведуть большевики проти національного патріотизму, намагаючись насадити на його місце імперський, патріотизм Спільнотного Союзу. У них „спільнотський патріотизм, — виріс на базі суспільного й державного ладу”. В принципах АКВБ усунено національний патріотизм, а „спільне діло” закликається вести на базі неподільної імперської території, але проти ладу, який на ній тепер є.

Американський Комітет ще раз пробує організувати еміграцію до боротьби з комунізмом за старими своїми принципами. І учасники Ділового союзу, що підуть на співпрацю з колами російської імперіалістичної еміграції, мали б прирікти (прирікають-ред) „взаємну толерантність політичних та релігійних переконань” і зобов’язуються „не допускати, щоб якісь розходження перешкодили в успішному завершенні поставленого завдання”. Простіше кажучи, ті, що увійдуть у той альянс мають боротися за здійснення імперіалістичних марев російських антибольшевицьких кіл. Територію Спільнотної Імперії — Росії цілою треба зберегти обов’язково, і „з цією метою ми вважаємо, недопустимою пропаганду національної ненависті”. Такий кінцевий акорд вступної частини повідомлення, написаного в категоричній формі. Він очевидно відноситься до еміграції народів, яку єдинонеділімці звуть „націоналами”, що боряться проти російсько-большевицького імперіалізму не від нині. Вони мають толерувати всі імперські витівки й затій емігранських кол Мельгунова, Керенського й інших, які робляться для збереження Росії. Та не тільки толерувати, а й працювати для загального добра. В практиці це значить, що коли народи, завойовані Росією, вказуватимуть на підступну політику Москви царської, чи комісарської на Кав-

казі, в Білорусії, чи на Україні, розкриватимуть перед світом, як мордували, розпинали й вішали та ліквідували цілі народи, то це буде „нетолерантною пропагандою національної ненависті”. Коли українці, покликаючись на існування Української Держави, окупованої большевизмом, домогатимуться здійснення її прав, як члена ОН, то й це буде нетолерантією єдиного спільнотного діла. А що це так, підтверджують

ПРИНЦИПИ.

Їх небогато, тільки чотири. Всі народи мають право, навіть безумовне, вирішувати свою власну долю демократичним способом після повалення большевизму. А оскільки територія має зберегтися неподільною, то й долю народам дозволено буде вирішувати тільки після того, як в усіх закутинах необ'ятної імперії буде повалений большевизм. А що мають робити народи Кавказу, Туркестану, чи України, якщо вони скинуть оті большевицькі кайдани перед ліквідацією большевизму на всій території? Та ї чи можна собі уявити, щоб нація, яка живе в державі, хоч і окупованій, позбувшись большевизму чекала доки й росіяни з чиєюсь допомогою зроблять те?

Нині Хрущов на З'їзді польської партії, вже натякає полякам про возз'єднання. Не виключено, що за якийсь час і то недовгий, становище отого другого пояса навколо Росії, так званих країн народної демократії, нічим практично не буде різнятись від правного становища національних республік Советського Союзу. Політична логіка великопросторової концепції, за якою опрацьовані принципи дії АКВБ, вказує на те, що й цим країнам треба буде чекати з своїм правом визначення до повалення большевизму скрізь. Політика не нова, її стосувала американська дипломатія ще в першій світовій війні. Після першої світової війни, коли народи поневолені Росією боролись з большевицькими полчищами за незалежні від Росії держави, американські дипломати в своїй переписці підкреслювали і домагалися збереження „цілості і недоторканості” російських володінь.

Обороняючи російські володіння, уряд ЗДА проволікав визнання незалежності прибалтійських держав. Тоді як Англія це зробила 1921 р., навітьsovetskyi уряд визнав 1920 р., ЗДА визнали незалежність Естонії, Латвії і Литви тільки в 1922 році.

При визнанні їх державний секретар Чарльз Хюз в декларації підкреслив принципове ставлення уряду до відділення від Росії неросійських територій „Сполучені Штати послідовно тримались принципу що послаблення Росії не повинно дати підстав для відділення руської

території; цей принцип не порушується теперішнім признанням урядів Естонії, Латвії, Литви, які були створені і підтримані місцевим населенням”.

А що з того вийшло? Російську територію неподільною помогли зберегти большевикам, але їм того було замало. Довелося уступити Китай, половину Кореї, половину Європи, а нині вже подумують чи не відділити їм і половини Індокитаю на 16-му рівникові. От такою є практика великопросторової концепції оборони свободи і гідності людської тільки від комунізму. Вона не тільки не рятувала від большевицького імперіалізму загроженої свободи народів, вона об'єктивно сприяла большевизувати частину Європи й Азії. Тепер її принципи покладено в основу порозуміння про „Діловий Союз”. В чиїх то інтересах?

Що ту практику підтримують і боронять різними способами російські імперіялісти, а найзавзятіше одеського походження, то зрозуміло. Їхня свідомість, згідно з Марксом, визначена вчорашим буттям. А що спільнотного має концепція великопросторової російської кошари, яку АКВБ пропонує взяти як базу боротьби з комунізмом, з Декларацією незалежності 1776 року? Нічого. Адже в декларації півтори сотні років тому американці записали: „Коли в ході людських подій стане конечним для одного народу розірвати політичні вузли, які в'язали його з іншим та зайняти між потугами землі окреме та трівке місце...” і „коли довгий ряд належить та узурпаций... виявляє намір підкорити його (якийсь народ) під абсолютний деспотизм, є його правом, це є його обов'язком, скинути таку владу та подбати про нових сторожів своєї безпеки”.

Політичні вузли довгої неволі народи поневоленої Росії розірвали 36 років тому і на місце імперської тюрми побудували національні держави. Російський большевизм їх завоював і зміцнив, удосконалив імперські вузли. Та національні відцентрові сили нині тиснуть на імперський уклад, загрожуючи розірвати знов імперські вузли. Американський Комітет своїми принципами пробує скріпити через відповідних людей ті вузли, після повалення большевизму. Про свої пляни в цьому напрямкові виразно писав минулого року „Соціалістичний Вестник”. „Звичайно, коли такий розвал (СССР) станеться, то перед активними суспільними силами постає виключно трудне завдання його запобігти. Робота координаційного центру повинна психологічно підготувати російські і національні суспільні кола до плодотворчої участі в розв'язанні цього завдання”. І Американський Комітет, виходить, още в третьому турі взявся виконувати замовлення російських імперських кол, психологічно об-

робляти еміграцію, „плодотворчо” підготовляти. Завдання не зовсім пристойне з погляду демократії, невиправдане з погляду державної ради Америки, я б сказав шкідливе для її політики, а крім того не здійсните.

В політиці АКВБ великопросторова концепція не нова. Кілька років працюють люди, щоб якось обплутати імперським тенетами національні еміграції. Без участі їхніх представників важко щось зробити в тому напрямкові, і довелося шукати такої формули, якаб облегчила безхребетним і безпринципним політикам приступити до „спільногоплодотворчого діла”. Майстри великопросторової концепції придумали відповідний принцип, який дозволяє робити на спільній базі й не забороняє мати свою думку. „В своїй діяльності, в межах нашого загального почину, — але зберігаючи за собою свободу проповідувати свої політичні переконання за його межами, — ми погоджуємося, що майбутній політичний лад і взаємини між частинами Советського Союзу, населеними різними народами, а також час і способи зміни існуючих взаємин, — є справами, що лежать поза межами нашого спільногого діла”. В рамках діяльності Союзу, а вона за проектом обіймає всі сторони психологічної війни з комунізмом, дозволено говорити до народів тільки те, що не чіпає колоніального стану, який накинув большевизм поневоленим народам.

Большевицька пропаганда настирливо підкреслює народам, що „в особі рускої робітничої класи працюючи всіх народів в Росії вперше в історії придбали вождя й організатора”. Принципи ділового союзу не дозволяють цього заперечувати, поборювати й з'ясовувати народам, бо таке з'ясування не в інтересах цілості, а все те, що загрожує їй буде вважатись пропагандою національної ненависті. А колоніальну політику большевиків в національних республіках народи добре розуміють і чинять їй спротив. Російсько-большевицький колоніалізм в усіх ділянках життя увиразнений так, що найкраще заперечує облудну теорію про інтернаціональний большевизм. Бо ж розвбудовувати для Імперії господарсько-промислові бази в Казахстані „добровільно” виганяють в першу чергу з України, Прибалтики, Білорусії, а найменше з етнічної Росії. Харків'яни, дніпропетровці й кияни уміють порівняти розміри будівництва в містах України й Росії. Знають і українські вчені, як охороняються історичні пам'ятки в Росії і на Україні. Але й про те говорити неможна в Діловому союзі, бо це не в інтересах цілості. Інтереси цілості території, на чому поставлено наголос в позиціях Ділового союзу, не дозволяють говорити й про те, що на бюджет УССР виділяє Москва тільки 2-4 %, тоді, як питома господарська вага України в Імпе-

рії становить від 20-50 % в різних галузях економічного життя. Принципи не дозволяють сказати українцям і про те, що Москва рік-річно забирала, грабувала більшу половину урожаю з України, а з вугілля, видобутого в Донбасі на Україні, залишається не більше 2%. Всі ці речі на Україні знають, тому ведуть боротьбу за визволення від большевизму й від імперської опіки Росії. Московська пропаганда, щоб утримати цілість території втвокмачує, що „Робітничий клас України є невід'ємною частиною загально-руського пролетаріату”, в авангарді якого є комуністична партія. Принципи, які виконуватиме діловий комітет, подумані так, щоб не чіпати найвразливіших місць большевицької імперської системи. Боронь Боже не зачіпти Ахілевої п'яти большевизму — національних проблем. Ці речі милостиво дозволено зберігати за рамками ділового союзу в своєму колі. І свобода ніби зберігається, а діяльність буде такою, як вимагає цілість Імперії. Всю роботу, що мала б розвинутись на базі отаких принципів вбрано у відповідні

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ.

Вони достосовані до принципів, з них випливають. Ділова комісія, в яку увійдуть по три представники від КЦАБ і МАКЦ, мала б всю оту політичну роботу організувати, сплянувати й нею керувати в рамках принципів. Об'єм діяльності ділової комісії дуже широкий. Вона призначить штаб співробітників-функціонерів для радіовисельні „Визволення”, а програму, яку вони розпрацюють, та комісія апробує. Ділова комісія через заангажованих відповідальних працівників виготовлятиме різні публікації, а вчені, яких вона запросить, розробляти муть науково-академічні праці для застосування їх у протибольшевицькій боротьбі. Навіть розробка проектів маніфестацій, відзначень роковин, як протибольшевицькі заходи, входять в обсяг діяльності комісії. В діловій комісії, на чолі якої мабуть проектується Мільгунов, вирішальну роль передбачено дорадників й арбітрові, призначенному АКВБ. Тих дорадників буде більше й вони матимуть вирішальний вплив на всі галузі роботи. Так подумано отої черговий наступ „єдиної” еміграції на комунізм.

В листі голови АКВБ сказано, що „Комітет вважає, що він зможе співпрацювати на базі тих концепцій на яких еміграція назагал згідна”. Чи не статут МАКЦ має на увазі голова АКВБ, говорячи про згідність? Але та затія нічого спільногого не має з українською еміграцією. Постава російських еміграційних політиків до нашої політики була і є такою, що виключає будьяку співпрацю на їхній імперіалістичній

Е.М.

З НОТАТИКА

9.4.54

Професори Р. Бунге і Д. Шерман повідомляють, що три жінки родили в наслідок штучного запліднення. Такі пологи є перші в історії людства.

Повідомлення коротке, але яку бурю думок воно збуджує і яку величезну крапку над „ї” ставить воно в „підсумках доби”, що, на жаль, ще далеко не скінчена. Хтось, виходить має час і спроможність в цій добі! — „проводити досліди” того роду, аж на чотирьох живих істотах жіночої статі („четверта жінка, як подає повідомлення, штучно завагітніла”).

І ні хто! — в цій добі — не має мужності й віри голосно закричати, запротестувати, (навіть, „пікетувати”), цей безбожно-блузінський, страшний в своїй метафізичній основі (ї тенденції) „науковий” гвалт над природою і над всім тим, що ще залишилося для бідного людства.

базі. Ми боремось проти большевизму і проти російського імперіалізму. Вони маячать і працюють над тим, щоб після розвалу большевизму, утримати імперську потвору на території нинішнього ССРС. Стратеги Комітету надіються, що, залучивши до практичної роботи кількох людей з еміграції поневолених народів, які будуть працювати проти принципів і зasad національного визволення, вони облегчати психолігічну боротьбу з комунізмом. Ми переконані, що така політика ї політична практика побудована на ній, не допоможе в боротьбі з большевизмом, а облегчити поразку ще вільному від нього світу. Той, хто розбудовує практичну роботу боротьби з комунізмом на принципах, які заперечують державність народів, поневолених Росією, мусить пом’ятати, що та державність існує, її не в силі був правно заперечити ї імперський большевізм. Стратеги з АКВБ заперечують себе. Вони пропонують не допустити до співпраці групи, які відкідають принцип „народного волевиявлення”, а свою політичну практику боротьби з комунізмом хочуть розбудовувати на принципах, які заперечують державні формациї, створені народами після розвалу Росії. Така політика в практиці неминуче приведе до боротьби з народами національних республік Советського Союзу. Не вже це в інтересах американської політики визволення, чи взагалі американської чесної політики?

28.4.54.

Мила несподіванка. Тутешній ілюстрований тижневик „Лайф” („Life”) від 26. квітня 1954 р., приніс, oprіч нової голливудської „стар” (на окладинці) що й кольорові знімки: Андрієвський Собор, підірвана большевиками Успенська Церква в Лаврі, один з Київських базарів (чи не жидівський), колхоз з південної України, ковзанка в Києві, одна знімка з Баку і дві з Москви. Все це затитуловано дослівно: „Зимовий вид Россії” („Russia's Wintry Look”), при чім титул великими чорними двоцентиметровими літерами поставлено саме над Андрієвським Собором („built in 1767 by an Italian architect”): щоб не було помилки, що це саме укохана „Ряша”.

Хвала Господеві — ми вже давно перестали чому будь дивуватися, і приголомшити нас чим будь досить трудно. Ми лише скривились, немов би помилково ковтнули олії з муҳами. І мимоволі зунилися над причинами такого номенклатурно-географічного парадоксу. І повстало у нас аж три гіпотези:

1. Редакція пристосувалася до освітнього рівня своїх читачів.
2. Редакція задемонструвала освітній рівень — власний.
3. Редакція рахує на подяку з боку володарів Ряші.

Всі три гіпотези правдоподібні. Але яка вірніша не знати.

30.4.54.

Чи випадок у „Лайфі” є лише випадок? Чи, може, це — система? Хай би над цим трохи подумали ті з любезних земляків, що ще й досі вірять у „політику визволення”, пишуть відповідні статті, репетують на вічах, пропагують, бандурно-хоризм і умлівають на вид „зацікавлення нашими писанками”.

Ми воювали з тією Ряшею як могли ї уміли, до останнього набоя і до останнього тифозного віддиху (большевики провадили бактерологічну війну ще тоді, коли це нікому не снилося — р. 1919!). Ніхто нам не дав ні одного набоя, ні одної полатаної сорочки для півголового вояцтва. Всі, бачите, хотіли Ряші. Тільки Ряші.

Втікали ми від тієї Ряші куди тільки можна було. Але кругом чули тільки про Ряшю і ні про що інше. І хоч та Ряша сама себе назвала (і навіть покищо називає) „Союз Советських Республік”, чи „Совітський Союз”, то більшість „вільногого світу” (якого границі по 1946 р. поважно скоротилися) все-таки, вперто й послідовно (Закінчення на ст. 10).

Степан Галамай

ПРО ЗАКОРДОННУ ПОЛІТИКУ АМЕРИКИ

Час від часу потрібно писати про певні лінії, що їх можна підмітити, в різних потягненнях Американської закордонної політики. Що бачимо на поверхні? Преса інформує про поїздки міністрів, генералів, дипломатів і „приватних кіл”. Читаємо про конференції, зустрічі, поти, протести, пляни, інтер'ю і... бомби. Кожний день діється щось нового, несподіванка за несподіванкою і мимоволі виникає запит: чи є в тому якийсь загальний пляш, або куди йде закордонна політика ЗДА? Куди ведуть лінії закордонної політики ЗДА? Чи всім кермують тільки принадок і відрух?

Треба відразу зазначити, що в політичній американській літературі, публістиці, чуємо щораз частіше голоси про те, що більшість подій відбувається за наміченим паяном, що маємо справу з упорядкованою системою зовнішніх відносин.

Свої закордонні відносини ЗДА ведуть в рамках, зроблених із інтерпретації національного інтересу, різьблених визначеними цілями та вишиваних устійнечими принципами. Ясно, що крім згаданих рямців, незаперечний вплив на всю закордонну політику і її здійснювання мають ще різні чинники: зовнішні, внутрішні.

Які вони? Типовими внутрішніми чинниками є характер американської соціальної системи, в якій, расове, національне і культурне зріжничкування мають не аби який вплив на зміст та напрям політики. Структура уряду та державного механізму, при формуванні і здійснюванні зовнішньої політики, є важними факторами в визначенні здатності Америки ефективно вести свою зовнішню політику. Із типово зовнішніх чинників най-

важливішими слід вважати ціль і методи інших держав, а зокрема тих, що їх звати великорідженнями. Невинно, що дуже часто трудно поставити межу, де кінчиться внутрішня сфера, а де починається зовнішня і тому в практиці: обидва чинники, тобто внутрішній та зовнішній, взаємно себе доневилюють, перенімаються, а інколи „вояють” проти себе. Через те плянування і виконування політики мусить бути дослідане до тих обмежень, що їх накладають згадані внутрішні та зовнішні чинники. В зв'язку з цим цікаво підкреслити ось що: тут виникає серйозний запит про те чи і наскільки держава має свободу дій у веденні своїх зовнішніх стосунків? Ясно, що абсолютної свободи дій не може бути. Існують ті обмеження, що походять від внутрішніх і зовнішніх чинників. Так що насправді, якщо й говорити про свободу дій, то тільки про свободу вибору курсу, або напряму, але в окреслених межах. Так то в кожній конкретній ситуації діючий політик мусить мати постійно на очі те, що з однієї сторони його в'яжуть різні обмеження такі, як, наприклад, договори зі союзниками, або обіцянки, чи т. зв. „Commitments”, а з другої сторони на нього натискають сильні течії власної суспільної опінії, що заохочують, а то й вимагають часто зігнорувати всі згадувані обмеження і шукати остаточної та абсолютної розв'язки. Через те не один, як кажуть, „поламає собі зуби” на тих суперечніх натисках та гамульцях, або попаде між триби великої політичної машини і не лишатися від його дій великого сліду.

Згадка про обмеження для свободи дій в закордонній політиці веде „по прямому дроті” до думок про засоби, за допомогою яких максимум свободи дій можна все таки забезпечити собі. По скільки живемо в світі, що складається з націй-держав, то це буде квестія сили, національної сили, або словового відношення Америки до кожної зокрема держави в світі, або до можливих їхніх союзів, чи блоків. Інакше кажучи сила ЗДА та її позиція часто є тим рішальним фактором, що визначає межі, в яких напрям акції та її успіх може бути найкраще забезпечений.

Концепція національної сили вміщує в собі всі соціальні політичні та моральні елементи нації. Актуальний, чи пак моментальний зміст національної сили, або сили нації складається із багатьох різних і часто змінних компонентів, а саме з таких, як: географічне положення, кількість та різновидість природних ресурсів (багатств), вже розвинені та ще в потенційному стані можливості промисловості, зрост населення, характер і мораль нашії, військова готовість та дипломатичні таланти і вміння впливати за допомогою престижу сили. Деякі з цих компонентів є кількісного, або квантитативного характеру. Але ж ні одного з них не можна зміряти докладно, чи прецизно тому, що вартість і значення сили котрої небудь нації є в прямому відношенні до розміщення силових факторів по цілому білому світі та до взаємин, що втворилися поміж націями, що мають (посідають) поо-

довно, називає московську імперію „Россією”. Причиною того, поза всяким сумнівом, мусить бути якесь підсвідоме бажання, якийсь „фройдовський комплекс”...

І це бажання, нарешті, здійснюється, та й ще в яких розмірах! Ряша вже давно перелізла кордони Московщини, кордони ССР, врешті кордони царської Ряші. Принесла з собою з благословення союзників аж до серця Європи — бруд, злидні, гвалт і воші, враз, розуміється з балетом „культом вождя” і культурою екскрементів.

Опинились ми зрештою, дуже далеко, „на краю світа”. Але й тут Ряша чатує з-за кожного рогу, повні нею всі голливуди, всі опери, всі часописи і, розуміється... всі радіостанції. Звукова достоеvщина Чайковського, — щоденний харч найбільш інтелігентних радіо-концертів. Без Прокоф'єва, Стравінського, чи іншого Хачатуряна не обходитьсь і дня. Пропорція така: За 50-ма мінутами слухання Бетговена мусите відпокутувати 50-ма мінутами стравіно-прокоф'євщини...

Весело!

До джерел державницької думки

Проф. О. Огоблин

„ВИВІД ПРАВ УКРАЇНИ” ГЕТЬМАНА ПИЛИПА ОРЛИКА (р.1712)

Коли Полтавська катастрофа 1709 року звела на нівець основну ціль українсько-шведського союзу 1708-1709 р., перекреслюючи пляни відновлення незалежної Української Держави, геть-

динокі компоненти. Кожна нація чи мала, чи велика, намагається розвинути для себе згадувані компоненти й досягти збалансування національної сили у відношенні до того, що на її оцінку становить безпеку країни та запевнює добробут для її населення. Іншими словами, досягти безпосередніх визначних цілей, що після, як ми напочатку казали, ніби вирізьблений національний інтерес, а все це прикрашене, або й справді мотивоване високими принципами. Коли поважно дивитися на американську зовнішню політику, то вона має на очі, передовсім, національний інтерес Америки, в осередку якого до недавна стояла звісна доктрина Монро, а який підпадає еволюції. Але вона не мислить той інтерес діоматично непорушно, а замість того йде до нього через визначені на коротшу мету цілі, або „objectives”, на які знов же мають вплив не тільки праціння американців, але й постава, а часто категоричні вимоги велико-держав: Англії, Франції і других. Іншими словами, маємо тут зударі цілей, що їх собі визначила Америка із цілями, що їх собі визначили союзники, як Британія, чи то запеклі вороги, як Росія. Американці є народ з високорозвиненим вичуттям дійсності і мислити практично. Тому вони не стануть невільником готових наперед видедукованих ідеологій, але при потребі будуть часто мінятися визначені на коротку мету цілі, щоби хоч довиним шляхом, а все таки дійти до здійснення засадничих постулатів національного інтересу Америки. Часами де-кому здається, що в усьому тому є вже забагато елементів пристосуванства та емпіризму.

Особисто не беруся твердити, що така вже справді то „пристосуванська” політика Америки, бо ж ще для мене є відкритим питання: хто та до кого пристосовується? Отже, я бажав би тільки, щоби ці рядки заохотили хоч і невелике число людей до поважніших студій над американською закордонною політикою. Вона має свої принципи, має свої лінії та намічені цілі, до яких йде без уваги на те, чи республиканці, чи демократи виграють вибори. Якщо уважніше до того всього приглянутися, то матимемо відповідь на такі тривожні запитання: чи таки визнають Червоний Китай, чи є можливий зворот у закордонній політиці ЗДА, наприклад, до концепції коегзистенції, тобто співіснування Америки та Советської системи? Або ще інше тривожне питання: чи матиме досить моральних сил західний світ, а передовсім Америка для того, щоби перемогти свого ворога та який в тому наш вклад? Коли ж ми будемо гаразд ознайомлені, то українська справа від того тільки виграє, а не втратить.

ман Іван Мазепа (1687-1709) і його наступник, гетьман Пилип Орлик (1710-1742) не припинили боротьби проти Московщини та її панування над Україною. Ця боротьба триває й далі — у збройному змаганні, в дипломатичних пертрактаціях, в ідеологічних творах.

Найголовніше було те, що українська проблема була офіційно поставлена на міжнародному форумі. Нова українська конституція, прийнята 5. квітня 1710 року в Бендерах, стверджуючи суверенність Української Держави, пов’язала його з системою союзних договорів — зі Швецією, з Кримським Ханством, а згодом з Оттоманською імперією.

Року 1711 Московщина зазнала повної поразки у війні з Туреччиною. Прутський мир 12. липня 1711 року не тільки позбавив московське царство його володіння на Озівському морі й на долішньому Дніпрі й примусив його уступитися з Правобережної (Польської) України, але й застеріг невтручання московського уряду в українські справи: ”Е. ц. в. весьма руку свою отнимаетъ отъ козаковъ съ древними ихъ рубежами, которые обрѣтаются по сю сторону Днѣпра и отъ сихъ мѣстъ и земель, и фортець, и полуострова Сѣчи, который сообщень на сей сторонѣ вышеупомянутой рѣки”.

Російській дипломатії вдалося так неясно сформулювати цей пункт, що Петро I згодом тлумачив його лише щодо Правобережжя, й з цим погодилася (у квітні р. 1712) Туреччина. Всі заходи гетьмана Пилипа Орлика добитися реалізації Прутської угоди на базі невтручання Московщини в справи всієї України були даремні.

В цих умовинах і постав р. 1712 політичний меморіял П. Орлика ”Вивід прав України”, в якому він боронить державно-національних прав України перед європейськими урядами та громадсько-політичною опінією.

Примірник цього твору у французькій мові (*Deduction des droits de l’Ukraine*) зберігся в архівах замку Дентевіль (Denteville), Франція, що належав колись дружині гетьмана Григора Орлика, — графині Олені Орлик, народженій маркізі de Denteville.

Цей дорогоцінний документ разом з іншими матеріялами про діяльність Пилипа й Григора Орликів, знайшов там р. 1922 Проф. Ілля Борщак, видатний український історик, якому наша історіографія завдячує богато дуже цінних праць з історії України, головне - XVII - XVIII століття. Р. 1925 Проф. Борщак опублікував

"Вивід прав України" (у французькому оригіналі й українському перекладі (у Львівському журналі "Стара Україна" (I-II), додавши до того цінний науковий коментар.

"Вивід прав України" П. Орлика не тільки важливий історичний документ (його відомості, зокрема про зміст українсько-шведської угоди, мають першорядне значення) мазепинської доби. Це, безперечно, одна із найяскравіших пам'яток української державницької думки XVIII століття. Її аналіза Переяславської угоди 1654 року, як "найсильнішого і найнепереможнішого аргументу і доказу суверенності України", перегукується з думками Миколи Міхновського й Вячеслава Липинського. Глибокою вірою в справедливість української справи згучат слова Орлика, що Москва — тільки „узурпатор України”, й що „які б велики не були московські насильства: вони не дають ніякого права москалям щодо України”, бо „народ завжди має право протестувати проти такого гніту і привернути уживання своїх стародавніх прав, коли він матиме на це слушний час.”

Але „Вивід прав України” сягаєдалеко за межі України й навіть за межі своєї доби. Бо грізою перестрогою й для нас залишаються слова великого Українця, яких не почули його сучасники: „...інтерес цілої Європи й кожної її держави зокрема (вимагає) обмежити державу (Московську), яка незабаром може змагати до повалення європейської свободи”.

ВІВІД ПРАВ УКРАЇНИ

По довгій й крівавій війні вічної памяти найхоробріший гетьман Хмельницький визволив з під польської кормиги пригнічену козацьку націю. Він то утворив з України незалежне князівство і вдоволився титулом гетьмана війська Запорозького і син його переняв це по нім у спадку й Стани названого князівства по смерті його обирали далі своїх князів і нікака держава не присвоювала собі права противитися цьому. Україна залежала тільки під деяким оглядом від царів московських.

Не розводитимуся далі про історію України; моя ціль лише показати, що вона є вільним князівством і що Стани її вільно обирали гетьманів по своїй уподобі. Це факт установлений і правда загально відома, що казацька нація і Україна були вільними. Яко така Україна увійшла з своїм гетьманом у договір вічного миру, заключеного коло Пруту в Молдавії, де вона називається союзницею султана; яко така увійшла вона в договір з ханом татарським і в договір, який заключив гетьман Хмельницький зі шведським королем Карлом X і який можна бачити в архівах Корони Шведської.

Але найсильнішим і найнепереможнішим аргументом і доказом суверенності України є урочистий союзний договір, заключений між царем Олексієм Михайловичем з одного боку та гетьманом Хмельницьким і Стани України з другого. Трактат цей уложеній в 1654 р. і підписаний уповноваженими представниками. Цей, такий урочистий і докладний трактат, названий вічним, повинен

був, здавалося, назавжди установити спокій, вольності й лад на Україні. Це дійсно так і було, якби цар так само сумінно виконав би його, як у це вірили козаки. Вони передали московському війську свої твердині і злучили свої війська з царськими за для успіху загальній спрви, але царські генерали, скориставши з довір'я названої нації, хитрощами захопили велику кількість інших укріплень і потім почали командувати, мов би господарі, в цілій країні.

Однаке козаки залишили тінь суверенности і навіть по смерті гетьмана Хмельницького цар дав в 1658 р. грамоту Станам України.

Гетьман Брюховецький, удавшися в подорож до Москви під покривкою добра для України, вчинив так, що призначено царя за протектора козаків. Це була основа всіх нещасть України. Україну примушено зректися прав козацького суверенітету. Громадянство досі не знає, чи Брюховецького примушено до цього негідного кроку погрозами чи членіні способами. Але річ відома, що це зречення не касує ні в чому прав України, бо гетьман не міг дарувати того, що належало Станам. Дарма скаржилися козаки; на Україну вислано війська, які збройно силою тримали козаків у неволі і давали їм відчувати увесь тягар деспотичного панування.

Те, що я още щойно сказав, показує кожній неупередженій людині безперечне право Станів України й воніючу несправедливість, учинену їй, поневолюючи козаків, позбавляючи їх власних прав та вольностей під покривкою святого союзу і урочистого договору, котрий забезпечив їм уживання цих прав і вольностей. Але які-б великі не були московські насильства, вони не дають ніякого законного права москалям що до України. Навпаки, козаки мають за собою право людське й природне, один із головних принципів котрого є: Народ завжди має право протестувати проти гніту і привернути уживання своїх стародавніх прав, коли він матиме на це слушний час.

Такий слушний час настав для України, бо шведський король прийшов на поміч пригніченій Україні; козаки набрали відваги й думали тільки про те, якби використати цю нагоду, щоби визволитися з неволі. Князь Мазепа і Стани України ужили своєї влади в 1708 р., щоби знову заволодіти тим, що їм належало. Аби країце забезпечити собі свої вольності, вони злучилися з королем шведським і умовилися з ним не трактувати ні з ким окремо. Ось деякі точки договору, що відносяться до мого предмету: 1. І. К. В. зобов'язується обороняти Україну і прилучені до країни козаків й негайно вислати туди задля цього помічні війська, коли вимагатиме того потреба і коли помочі цієї проситимуть князь і Стани. Війська ці, вступаючи в країну, будуть під командою шведських генералів, але під час операцій на Україні І. В. довірить керування ними князеві та його наступникам і це триватиме доти, доки Україна потрібуватиме того війська, котрому І. В. видаватиме платню, а козаки постачатимуть хліб і харчі.

2. Все, що завоюється з бувшої території Московщини, належатиме на підставі воєнного права тому, хто цим заволодіє, але все те, що — як виявиться, належно колись народові українському, передається й задержиться при українськім князівстві.

3. Князь і Стани України, згідно з правом, яким досі користувалися, будуть заховані і вдержані на всім просторі князівства і частин прилучених до нього.

4. Іван Мазепа, законний князь України, жадним способом не може бути нарушеній у володінні цим князівством; до його смерті, яка — треба сподіватися — не наступить ще довго, Стани України заховають всі вольності згідно з своїми правами та стародавніми законами.

5. Нічого не зміниться в тому, що досі зазначено що до герба й титулу князя України. І. К. В. не мотиме ніколи присвоїти цей титул і герб.

6. Для більшого забезпечення як цього договору, так і самої України, князь і Стани передадуть І. К. В. на ввесь час, поки тягнеться ця війна, а з нею й небезпека, деякі з своїх городів, а саме Стародуб, Мглин, Батурин, Полтаву, Гадяч.

Уповноважені Його Величества Царя зазначають:

1. Що Україна ніколи не була незалежною, що з під ярма невірних визволила її побідна зброя Його Царського Величества.

2. Що колиб змінити щось, то цим би порушилося умови Карловицького договору.¹⁾

Що до першого пункту, то що з того, що Україна була колись польською провінцією, коли зважимо, що від 1649 р.²⁾ до наших днів її визнала як князівство ціла Європа і навіть сам Цісар. В ім'я якого принципу релігії і побожності Московський Двір, визволивши козаків з під так м'якти польської опіки, накинув їм — як показав це досвід — ярмо безконечно жорстокіше ніж те, яке невірні накидають завойованим народам?

Вкінці, коли, як то дехто твердить — хоч таке твердження зовсім фальшиве —, що Його Царське Величество придбав від Поляків якесь право на Україну, то це право не може бути нічим іншим, як правом опіки, бо Поляки ніколи не мали іншого, тож і не могли передати більших прав, нік самі мали, і — більше навіть, — на які ніколи не претендували. Ось чому І. Ц.В. не має жадної підстави відбирати Україні її вольності та привілеї.

Отже з цього зовсім законно й природно виходить, що Карловицького трактату ні в чому не порушиться, коли оголоситься Україну вільною, якою вона була колись, з тими границями й межами, які мала вона перед тим, як була підступом поневолена. Я питаю, на що цар включив Україну в інструкції що до миру, котрий мається заключити за посередництвом Англії та Генеральних Штатів (Голяндії), коли він не хотів, щоб Україна брала участь у переговорах?

Отже з повною рацією можна вивести з усього цього, що Московський Двір належить уважати за узурпатора України і що є причина покладатися на зрозуміння права природного й людського тими, що читатимуть це писання, що вони переконуються в безперечнім праві Стани України обрати п. Пилипа Орлика за свого гетьмана і що цей гетьман може допоминатися посідання цеї країни і сподіватися привернення цього посідання від справедливості європейських держав, які є в силі наказати, щоб її йому звернено назад.

Цеж бо інтерес усіх європейських держав так зробить, щоб Україну звернено гетьманові Орликові, котрого вільно обрали й проголосили Стани України. Їх бо влас-

ний інтерес — кажу я — обов'язує їх не санкціонувати і не давати спричинити небезпечних для себеж самих наслідків від узурпації, що її якась сильніша держава могла би вчинити над слабшою під єдиною прикривкою вигоди. Міжнародне право вимагає допомагати в крайніх випадках пригніченням громадянам; тим слінніше, справедливіше і в більшій згоді з сбов'язком християнства й навіть гуманності причинитися до відбудування держав, пригнічених тому лише, що повірили в союз.³⁾

Стародавня історія завела б мене занадто далеко, якби я хотів наводити з неї приклади на доказ, що держави в тих часах завжди брали сторону пригнічених князів чи республик. Не брак нам і новітніх прикладів і за останнє століття можна було бачити, як у цілім Цісарстві Італії, Льотарингії, Померанії, Швеції і в багатьох інших місцях визнали мирові трактати повну суверенність князівств на які держави виставляли свої права з ріжких титулів, а часом просто по причині завоювання⁴⁾). Україна знаходиться майже в такому самому становищі. Вона має ті самі права; неважек не зробиться на її користь того, що було в звичаю робити для інших протягом стількох століть? А що Цісар запропонував гетьманові Хмельницькому свою гарантію й король шведський теж яко союзник, то гетьман і Стани України мають причини бути переконаними, що гарантії трактатів в Оліві⁵⁾ (козаки включені в Олівський мировий договір як союзники шведського короля) спричиняться до того, що не можна буде рабувати Україні її вольності. А тому, що всі європейські держави мають намір утримати цей трактат, що є основою європейського миру, то їм не тяжко буде знайти в ньому мотиви й способи поставити знову гетьмана Орлика на Україні і включити його в цей новий трактат.

Кажу бо, що цей загальний мир не буде тривалим доти, поки не задоволиться справедливих жадань гетьмана Орлика що до України, поки Московський Двір не задоволить справедливі скарги конфедерації, на чолі якої стоїть гетьман. Не треба лякатися, що в разі відновлення цього князівства (України) через ослаблення Московщини нарушиться європейська рівновага. Навпаки — як свідчить про це приклад Генеральних Штатів, котрі ніколи стільки не прислужилися спільній справі, як саме від часу, коли утворили могутню республіку⁶⁾. Та, що можна думати, що цей останній доказ не досить переконуючий і що цар після цього миру зможе вжити всіх сил, щоб остаточно підбити й поневолити Україну, я не клопотатимуся виказувати труднощі, невигоди і крайності, до яких такий намір (царя) зможе довести цей народ (український), а саме кинутися стрімголов під турецьке панування. А тим більше не покликуватимуся на мотиви справедливости і слави, котрим повинні керуватися європейські держави, щоби звернути Україну її гетьманові. Все це було виказано й доведено. Скажу тільки, що коли всіх наведених мотивів не досить, то інтереси, котрих я ді в чому вже торкався, зобов'язують європейські держави веліти звернути Україну і тим самим обмежити державу (московську), яка незабаром може змагати до повалення європейської свободи.

Ті, що дбають про інтерес цілої Європи і кожної її держави зокрема, легко зрозуміють небезпеку для сво-

В окупованій Україні

I. Хорольський

В ЗАЧАРОВАНИМ КОЛІ

(Про ХУІІ. З'їзд Комуністичної Партії на Україні)

Він тривав три дні, від 20 до 23 березня. Були доповіді, дискусії, а в резолюціях поставлено завдання виробляти як найбільше продуктів сільського господарства, промисловості, посилити пильність, а найголовніше скріпити друж-

боди Європи від такої агресивної держави. Вони можуть судити про це краще за мене не тільки з прикладів історії, але також завдяки глибокому досвідові й досконалій мудрості, котру мають про все, що відноситься до добра їх держав та інтересів Європи.

Треба сподіватися, що вони переконаються, що все сказане тут, основане на доказах і досвіді минулого і що забезпечення та тривалість миру залежить у деякій мірі від реституції України.

1) Карловицький договір (26. 1. 1699) закінчив війну між Туреччиною з одного боку, Польщею, Цісарем, Московчиною і Венецією з другого. Польща дістала знову Поділля й Правобережжя, яке втратила давніше. В 1712 р. на Правобережжі, над котрим зверхність належала нібито Польщі, стояли московські війська, союзники Августа. Орлик на підставі свого договору з Туреччиною жадав для себе Правобережжя і тому Москва вказувала європейським дипломатам, що Орликіві домагання нарушујуть Карловицький трактат і, значить, зачіпають також інтереси Цісаря і Венеції, словом, згрожують рівновазі Європи. Проти цього аргументу й виступає „Вивід прав”.

2) Збріовський договір.

3) В 17 і 18 в. міжнародне право допускало „інтервенції” і тільки після Віденського конгресу (1815) „право невтручання” стає постулатом міжнародного права.

4) Орлик має мабуть на увазі Вестфальський трактат (1648), який перекроїв Європу.

5) 30. 5. 1660 р. трактат в Оліві закінчив першу північну війну між Швецією, Польщею, Цісарем і Бранденбургом. В препараторних переговорах козаки дійсно брали участь і шведська дипломатія вимагала від Польщі допущення на конгрес і України. Руїна, яка почалася на Україні, не дала змоги Швеції відстоїти свої вимоги і в остаточній редакції трактувати України нема. Няясно, чи свідомо пише Орлик про гарантію для України в Оліві, чи це спосіб пропаганди. Олівський трактат поруч із Вестфальським був підвільною публічного права Європи аж до Великої Французької Революції.

6) Орлик має на увазі Нідерлянді. Покликання на Голяндію характеристичне для Орлика, як у своїм часі було характеристичне для Хмельницького й Виговського. Голяндія була першою в Європі державою, яка утворилася на національному принципі, повставши збройно проти чужкої вірою й походженням Еспанії, і в цьому дійсно була її аналогія з Україною під час Хмельниччини.

*) Примітки проф. І. Борщака.

бу з російським народом. Все те піби не нове, а стандартне, але в тому стандарті є нове, яке, за звідомленням „Правди” з 28 березня, можна окреслити:

КОМУНІЗМ НА УКРАЇНІ В ЗАЧАРОВАНОМУ КОЛІ

Перший секретар ЦКПартії для України О. Кириченко, насвітливши всі сторони життя Республіки через московські комуністичні окуляри, воєнно заatakував українське революційно-визвольне підпілля. „Комуністична партія України й український народ, сказав секретар, будуть і надалі охороняти дружбу народів нашої Батьківщини й надалі непримеренно боротися проти виявів буржуазної ідеології, а передусім проти українських буржуазних націоналістів — низьких і проклятих ворогів українського народу”. Уточнюючи свої твердження, Кириченко поставив вимогу, що „партійні організації Західних областей України повинні й надалі бути чуйними в боротьбі проти ОУН-івських недобитків, не допускати, щоб вони пролізали в колхози, на підприємства, в учбові заклади й там вели свою ворожу роботу. Всебічно посиленна чуйність — це найвища вимога до всіх партійних організацій”. Досі ні один генерал-губернатор, в титулі секретаря партії, не говорив українською мовою на з'їздах, а Кириченко доповідав українською мовою і Москва це підкреслила. Посиленої чуйності вимагається від всіх партійних організацій на Україні. А щоб применити небезпеку, чи затушувати вражіння, Кириченко ставить конкретну вимогу перед Західними областями боротися проти „ОУН-івських недобитків”. Ті „недобитки”, як виходить з твердень секретаря, пролазять в колхози, на підприємства, в учбові заклади й ведуть там ворожу роботу. Занадто вже багато тих „недобитків”, коли вони такі небезпечні, що про них і про їхню ж роботу говориться на З'їзді Партії. Досі говорилося про наймитів фашизму, американських запроданців, тепер цього політично замало й ворогів большевизму на Україні названо по імені — ОУН.

Москві ще незручно з багатьох причин говорити про небезпеку на всій Україні і Кириченко пробує лъокалізувати її до західних областей. Та ї не диво, бо ж і російські антибольшевики теж говорять і лементують про український націоналізм: один на заході Укра-

їни, а другий на Сході, де за їхніми твердженнями виховується людина союзного думання. Не в інтересах Кремля розвіювати твердження тутешніх антибільшевиків — непередрішенців, бо ж націоналізм не тільки небезпечний для комунізму, він грізний і для тих, які готовуються перебирати владу в неподільній Росії. І до поділу його змагають там і тут вороги України.

ПОЛІТИКА ЦИФР

Багато уваги З'їзд приділив підйомові сільського господарства, над чим безуспішно працюють партійні організації. З України виїхало до Казахстану 11.000 механізаторів розорювати цілину, щоб здобути збіжжя, якого не вистачає в ССР. Делегати З'їду наполегливо твердили, що треба збільшити виробництво продуктів сільського господарства. Розважаючи над тим, як це здійснити „виявили”, як твердить „Правда” за 28. березня „що в республіці в порівнянні з 1940 р. площа під зерновими культурами зменшилась більше як на міліон гектарів, а посіви зерно-фуражних культур на 2,5 міліонів гектарів. Також зменшилась площа під круп'янами і бобовими культурами”. Відкриття З'їду преважне і повчальне, а особливо для тих, що орієнтують політичну думку на еміграції на колхозну сучасну Україну. А селянство України, затиснуте в імперські кліщі „скорочувало посіви зернових культур за рахунок посіву багаторічних трав, які на півдні України дають мізерні урожаї”. І так „непомітно” зменшило посівну площину аж на 4 міл. гектарів. Якби не аналізувати цифр, поданих „Правдою”, то річ важлива. Досі українське селянство розкрадало землю, як повідомляла советська преса, а нині „Правда” твердила, що воно засіває її травою. В тих мілійонах гектарів зменшення посівної площини, приховане наставлення селянства до советської імперської системи. З'їзд переклав вину за це на одеський Селекційно-генетичний Інститут і обвинував його робітників, що вони „не вірно орієнтували практиків колхозного виробництва, штовхаючи їх на шлях скорочення посіву зернових культур”. Здавалось би, що замісьць зерна, мало б бути сіно з багаторічних трав. Але і в тваринництві невесело, бо „відставання цієї найважливішої галузі сільського господарства на Україні набуло затяжного характеру” — ствердив З'їзд. Отже і цієї галузі так швидко з прірви не витягти, бо „для худоби не вистачає кормів, а керівники господарства не дбають про кормову базу”. Один лише показник: „Минулого року з одної корови надоювали за рік 1188 літрів” — біля 4 літрів на день. Така соціалістична продуктивність у тваринництві!

На З'їзді не говорилося вже про брак фахо-

вих сил в сільському господарстві, навпаки, підkreślено, що в колхозах працює непосередньо 24 тисячі агрономів і зоотехніків, „поліпшено було керівництво колхозами і МТС”. Те поліпшення, чи посилення керівництва полягало в тому, що значну частину партійного апарату замінено, бо московський партійний апарат, вгрузивши в національну стихію, не давав з нею ради.

На імперському лютневому Пленумі ЦК Нікита Хрущов ствердив, що „Колхози і Совхози при попустітельстві Райкомів і Райвиконкомів дуже часто висівають 80-90 кілограмів пшениці, замісьць 120-130, а це різко знижує урожай”. Термін „попустітельство” дуже добре віддає суть соціальних процесів, що мають місце на Україні. Наслідків від „попустільства” не спроміжня приховати й советська преса. Минулий рік був урожайний, але урожаю належного не зібрано в Імперії. Та інакше й не могло бути, бо як ствердив на лютневому Пленумі Хрущов, „скорочення посівних площ зернових культур мало місце особливо в районах зернових”. А Україна ж найважливіший район. Не ліпше було і з термінами посіву. Замісьць тижня чи 10 днів (найдовше), сівбу розтягнуто на місяць. „В багатьох колхозах і совхозах весняний посів замісьць 5-7 днів тривав 20-35 і більше днів”.

Про це все було відомо ЦК на тогорічному вересневому Пленумі, але про це не публікувалося. З тактичних мотивів, тоді Хрущов говорив тільки про кризу в тваринництві. Тоді ж було видано указ про мобілізацію партійних кадрів у місті та відрядження їх на село, щоб замінити отих, що вгрузли в національну гущу. З'їзд Партиї на Україні підкresлив що на село ці кадри прибули, але це не змінило становище в сільському господарстві. Український селянин, що ту землю оброблює, як і 30 років тому, в час відкритої війни, чинить спротив імперській системі колхозного господарювання. За військового комунізму на Полтавщині він сіяв замісьць проса пшено за нарядами центру під доглядом інструкторів; в 29 і 30 роках, виконуючи пляни центру, сіяв озиму пшеницю на весні, а яру восені, або обсівав краї лапів нормально, а середину найрідше, а останні роки замісьць зернових збільшує посіви багаторічних трав. Ніби регенерує ґрунт, відновляє його структуру, надіючись що таки він буде хазяїном на ньому. Адміністративно-управлінський апарат з центру змінили, але проблеми не розв'язали, не подолали. І не подолають, доки на українській землі сидить український селянин. І в Кремлі це знають, тому й кликав Кириченко партійну організацію на Україні посилити пильність в боротьбі проти „ОУН-ів-

ських недобитків" та не допускати їх в колгози, підприємства та училища.

„Правда" хвалить партійні організації на Україні за те, що з республіки виїхало більше, як 11.000 механізаторів. В січні, виконуючи укази центру, з міст було відправлено тисячі механіків, трактористів, інженерів, агрономів і зоотехніків на село. Все для піднесення сільського господарства. А через три місяці ХУП. З'їзд партії на Україні, як досягнення, відзначає, що з України відряджено до Казахстану 11.000 механізаторів. В січні їх привезли, а в березні вивезли. Дарма шукати в цих нових заходах Москви економічного глузду.

На місце отих „добровільно" вивезених на українські села, щебто совхози й колгози, направлено понад 9.000 нових комуністів, а в райони для посилення керівництва 1257 партійних бюрократів. Переводячи заходи для збільшення сільсько-господарської продукції, Москва перш за все дбає про скріплення своїх позицій на Україні. З України вивозять механізаторів і населення до Казахстану, а в українські села завозять партійних наглядачів через районні й обласні центри. В Україні створено спеціальне переселенче управління, яке кермує ізгоном з України. Переселенцям надаються пільги: грошову заохоту, безкоштовний переїзд, а на новому місці поселення відпускається довготерміновий кредит 10-20 тисяч карбованців на будівництво і окремо для придбання худоби до 3.000 карбованців. Само переселення, а вірніше спробу виселення на нові простири „Правда" розглядає як „велику патріотичну справу". Не господарсько-економічну, а патріотичну, щебто глибоко політичну. В брошурі „Чи вдерхать большевики владу" Ленін, на передодні жовтня, доводив, що, коли Росією могли управляти 120.000 царської бюрократії (у нього поміщики), то тим більше зуміють управляти 240.000 членів партії большевиків, — авангарду російської робітничої кляси. А через 36 років стан є такий, що на Україні не дають ради 180.000 комуністів, які здійснюють імперську колоніальну систему на селі.

Чи осягне Москва цього разу те, що плянує?

Частково так. Немає сумніву, що „партійні профспілкові, комсомольські організації організовано відберуть і направлять" кільки тисяч з України в азійські простори. Скільки їх приїде, то річ друга. Неуловима сила спротиву, якою перейняті українське населення до Московського централізму, діятиме ї цього разу, як було досі. А вона (сила спротиву) сильніша всіх драконівських законів і заходів. Виконавці системи, оті партійні командири, змушенні будуть, як то було і в 30-тих роках, давати притулок людям, потрібуючи робітників, бо ж

центр від них вимагає продукції і то посиленно. У самій системі, що далі то більше витворюється її протиріччя, заперечення. Виконавці системи внизу під тиском національних сил змушенні ставати її порушниками — попускати. Ще не одну постанову будуть виносити про сільське господарство, пробуючи вивести Імперію з зачарованого кола, але вони (постанови) ситуації не врятають. Національна стихія обступає і з нею не дадуть ради.

ЗАШУМИЛИ, ЗАГУДІЛИ ПРОВОДИ...

За вікном, що виходить на широкий простір полів, чуті далекий гуркіт тракторів. Андрій Петрович Сліпченко добре бачить, як там вдалини, аж на обрії, в степовому тремтливому марніві пливуть сільсько-господарські машини. Йому, агрономові колгоспу „Комінтерн", треба було б зараз бути на полі, в бригадах, але він прикутій до телефону і не сміє відійти від нього й на крок.

Андрій Петрович бере телефонну слухавку і знову — в котрій уже раз! — гарячково крутить ручку:

— Дайте МТС! Дайте МТС! Я вже дві години прошу вас про це.

— Ач який нетерплячий, — заспокоює його телефоністка. — Подумаєш — дві години! З колгоспу імені Чапаєва вже чотири години пробує сполучитися з МТС, і нічого — терпіть, сердешній, не лається, як дехто.

У цей час в телефонній слухавці щось верещить і в розмову втручається третій голос:

— Я з колгоспу імені Сталіна. Чорт зна що! Три години прошу злучити мене з МТС. Давно пішки зайдов би вже туди, щоб розв'язатися з цим зведенням. Зрозумійте ж мое положення, у мене ж сівба.

Сліпченко вільнєє голос агронома Яготинського колгоспу Царіка. Правильно говорить Царік. Йому справді до МТС всього півгодини ходу. Здається, чому б Царікові й справді не перейти до МТС, замість три годин чекати біля телефону? Та ба! Відлучитися агрономові не можна: директор МТС Василь Васильович Бойченко строго-престрого наказав передавати відомості тільки телефоном, і ніяк інакше.

— Ми, — заявив Бойченко, — рішили відмовитися від паперової тяганини і не вимагаємо від вас зведення на письмі, передавайте нам тільки усні, телефон.

Але ж на численні й довжелезні усні зведення треба витрачати не менше часу, як на письмі, — сказав хтось.

Однаке Василь Васильович залишився при своїй думці і заявив:

— Так от, запам'ятайте, з телефоном прийдеться працювати, і якомога активніше.

І ось тепер у колгоспах агрономи та зоотехніки працюють не стільки на полях, скільки „з телефоном". Першу половину дія вони похмуро сидять біля телефонних апаратів і обчислюють проценти, а в другу половину марно намагаються передати одержані результати в МТС. Телефонні проводи неспроможні перепустити монговодного потоку зведенъ та звітів. Добре, якби зве-

дення вимагала одна дирекція МТС, але „на допомогу” колгоспам Яготинський райком партії і райвиконком приділили уповноважених: районового прокурора, суддю, начальника автоколони та інших. Приміром, судді їхати до підшефного колгоспу неохота, і він починає „допомагати” колгоспові телефоном. У перерві між судовими засіданнями уповноважений дзвонить до агронома і вимагає зведення.

— Дозвольте, — стогне агроном, — я вже передав усі цифри в МТС і в райком, дайте ж'хоч годинку побуди в полі!

Однака уповноважені неумолімі. „Допомагати” то вже допомагати, — думають вони.

Телефонне керівництво не приносить, однака, ніякого успіху Яготинській МТС Київської області. Справи тут зовсім кепські. Одна п'ята частини тракторів на весняній сівбі систематично перестоює через аварії та дефекти в моторах. В одних колгоспах грубо порушують вимоги агротехніки, в інших — незадовільно провадять квадратно-гніздовий посів просапних культур. А агрономи замість бути на полі — сидять біля телефонів.

Пробували фахівці протестувати проти нової бюрократичної затії, а директор МТС узяв та й поштрафував вісімнадцять агрономів і зоотехніків за несвоєчасне подання усіх зведень: одного на сто рублів, другого — на двісті, а зоотехніка Шадуру — на шістсот.

Телефонний бюрократизм поширився не тільки в Яготинській МТС Київської області. Зашуміли, загуділи проводи і на Чернігівщині. Та ще як зашуміли!

Головний агроном Бобровицької МТС Чернігівської області Джужа „розробив” для колгоспних агрономів схему щоденних телефонних звітів з п'ятнадцять пітань. Щоб заповнювати таку звітність, кожний агроном мусить витрачати мало не шіять день.

Бюрократи перебудовуються. Їм здається, що вони винайшли „бюрократизм без закиду”. Сидить отака собі канцелярська душа й думає:

— Аж тепер я в безпеці! Телефон слідів на папері не залишає, значить, мене ніхто не обвинуватить в бюрократизмі!

А. Рябокляч (Київ) „Правда” 22 квітня.

Микола Щербак

3 ПОЕМИ „ШЛЯХ У ВІЧНІСТЬ”

(Уривок з першого розділу*)

Вереснева ніч

Хоч би ця ніч скоріше пропливла! —
Він говорив і мрежив сірі очі...
Хотілося схилитись край стола
Спочинути — віддать данину ночі...

Забути все — ці скрипти, цей обман,
Це пустослів'я, сповнене облуди!..
Ні, ні! Не спати!.. Розвіяти туман!
Відкрити вікно! Хай п'ють спрагнілі груди

Терпке повітря, як міцне вино!..
Нахмурився... і знову на папері
Перо скрипіло... Хоч уже давно
Глибока північ прихилила двері...

Хоч вже останній продзвенів трамвай
Десь від Сінного і затихли крохи

Прохожих пізніх... Ну, а ти все знай
Полоть бур'ян словесний! І мороки

Не збудешся, аж поки з-за Дніпра
Запалені вранішня зірниця...
... Читав новини... — Що це? Що це? Гра?
А може сон?! А може тільки сниться?!

Здригнувшись... Не вірив... „Військо... Волі клич
Пішли за Збруч”... Яка гаряча мова!...
Забилось серце... Похитнулась ніч...
— Ну, Йосипе! Пойдемо до Львова! —
Хтось кинув слово...

— Може... — може й так!
Кореспондентом! Що?... — Радів очима...
... Встало сонце. Смужка золота
На синім небі грала, невгласима!..

Шляхи — дороги...

— У місто Лева! — він палав, горів...
— В Галичину! — прощався на пероні.
І світ, здавалось, променів, як спів,
І спів, як хвиля, на Дніпровім лоні...

Здіймайтесь, крила!.. В небі голубім
Пливли високі київські дзвіниці.
Софія... Лавра... — спалахи і дим
Твоєї слави, гомінка столице! ..

*) Поема „Шлях у вічність” присвячена письменнику Йосипові Позичанюкові, який героїчно загинув в революційних лавах борців за волю України.

В цьому уривкові показано момент в часі приходу більшевиків на західні землі у вересні 1939 року, коли Й. Позичанюк, що працював стілістом (редактором мови) в одній з тодішніх центральних газет Києва і об'їздив не всю Україну, прибуває, як кореспондент, до Галичини — у Львів. Письменник стає членом ОУН, включається в національно визвольну боротьбу, а на Великому Зборі УГВР був обраний її членом.

Двигтіла далеч... Осінь золота
Ходила в ризах, молячись до Бога.
У чистім полі врунились жита
Кудись вела якась круті дорога...

Шляхи... Дороги... Скільки тих доріг
Він перейшов і горами, і долом!
Не раз сірів у дощовицю, в сніг,
Загублений за синім видноколом...

... Вслухався в шум Запоріжжя,
Хортині робив уклін,
Бачив стрімкі роздоріжок
Дніпровських ярих долин.

Дихав, засмаглий вітрами,
Чаром херсонських степів,
Чув, як лунає полями
Дзвінкої сопілки спів...

Чернігівські смолокури
Стрічали його в лісах...
Подільські узгір'я хмури
Сходив по терпких ночах...

І знов крізь вітри й пожежі
Вчуvalось: „Гук, мати, гук!”
І знов із високої вежі
Підводився Кармелюк...

Здригалося Подніпрів'я,
Горіла Умань вогнем,
Земля паленіла кров'ю
І дихала полинем...

Шляхи... Шляхи... А нині, як у снах,
Навіяніх вітрами і грозою,
Промінилась ясна Галичина
І княжий Львів жахтів поза горою...

Новий прибулець

Так ось він, Львів!.. Як прагнув, як жадав
Зустріть його, мов корабля у морі!..
О, княже місто! Город сивоглов!
Могутній Леве в гордій непокорі!
Привіт тобі із Києва, з Дніпра!
Чолом тобі, о віща тінь Данила!
Це тут, як хан свободу відбира,
То у народу виростають крила!

Це тут, це тут із небом розмовля,
Як видиво, святе верхів'я Юра!..
Чому ж горить і знемага земля
І кров по бруках, і пітьма похмура?..

... Хитаються частоколи,
Розвалюються вали...

Татари. Верблюди. Коні.
Заграви рудої мли...
Колише, вихрить травою
Не буря — хан Бурандай.
Ордою суне, ордою
На галицький вільний край...

Підпалений Володимир
До неба руки простер,
Львів захлинається димом,
Стікає краї'ю Дністер.

Та зводять вірні дружини
І ратища, і щити!..
— Зволю! За Україну!
Стояти, як мур, брати!

Стоять, як мур!.. Стискалася рука...
То рвійним кроком в шумах вечерових
Іншов по Львову, по землі Франка
Новий прибулець з берегів Дніпрових...

ДРУГИЙ ВІДДІЛ ООЧСУ. в Нью Йорку відзначив 25-ліття
О.У.Н.

Дня 3 квітня 1954 р. на Ширших Святочних Сходинах ООЧСУ в Нью Йорку належно відзначено знаменну дату в історії українських змагань за державність. Голова відділу Мін. Комарницький, подав коротко перед історію Віденського Конгресу із 1929 р., де створено ОУН. Після вшанування пам'яті всіх героїв ОУН вставанням з місць її однохвильниною мовчанкою, святочне слово виголосив др. Петро Мірчук-містоголова Гол. Управи ООЧСУ. Доновідач яскраво представив присутнім правдиву причину постання ОУН, головні її цілі, як реакція в противагу Уголовським концепціям (польнофільство, радянофільство), що сильно нортували в Західній Україні тоді. Яскраво було представлено ріст ОУН в її безкомпромісному змаганні з окупантами України за відновлення Самостійної Української Держави, ріст того українського активного авангарду, що знайшов широку підтримку українського народу.

ОУН, ідучи дороговказом його основоположника полк. Е. Коновальця, після його трагічної смерті, здає іспит зрілості 1939 р. на Карпатській Україні, де протистояння одверто німецькому імперіалізму й мадярам збройно, а під час другої світової війни в 1941 р. у Львові урочисто проголошує проти волі Гітлера, Відновлення Української Державності. Завдяки ОУН в 1942 р. створюється збройне рам'я українського народу, легендарна УПА, що в своїх лавах згуртувала бійців всіх поневолених народів СССР, давши почин до створення в 1943 р. АБН-а, який під цю пору має міжнародне значення в поборюванні російсько-большевицького імперіалізму. Також завдяки ОУН Воююча Україна вилонила свій всенаціональний революційний провід — УГВР в 1944 р.

Про події, що недавно сталися в Мюнхені дав вияснення голова ООЧСУ.

Присутній.

З сучасного політичного життя

Яків Гніздовський

НА ШЛЯХУ ДО ШИРОКОГО ВІЗНАННЯ

Едвард Козак — Еко почав свою мистецьку й журналистичну діяльність в кінці 20-тих років у Львові, як ілюстратор сатирично-гумористичного журналу „Зіз”. Незабаром він стає ілюстратором і головним редактором другого львівського гумористично-сатиричного журналу „Комар“. Хто знає життя Західної України між двома війнами, знає який колосальний вплив мав „Комар“ на українське громадянське життя. Його значення й вплив можна хіба порівняти до німецького „сімпліцісіуса“. Можна сміло сказати, що не одна громадська думка, чи громадський діяч завдячує свою популярність „Комареві“, а точіше сказати Екові. Крім „Комаря“ Еко ілюструє ряд галицьких видань і працює над книжковою окладинкою. На українських мистецьких виставках у Львові, а потім на еміграції в Німеччині, Едвард Козак виставляє олійні етюди і темперові композиції з українського побуту й історії, вкладаючи в них свій типовий гумор, що наближає їх до світу Брейгеля. Час не дозволяє йому працювати над ширшими композиціями. Він робить їх якби на маргінесі, але такі речі, як „Ярмарок“, чи „Січ“ свідчать про його величезні в тому напрямі можливості. Едвард Козак всесторонньо обдарований. Його гуморески свідчать і про його величезні літературні можливості. Але Еко вибрав малій формат. Чи формат дещо? В мистецтві він вибрав: шарж і карикатуру; в літературі коротку гумореску, які він творить вже довгі роки з незвичайною легкістю й свіжістю. Коли б зібрали його безчисленні рисунки, гуморески й короткі дотепи, що тепер розкинуті по періодичках, вони б заповнили грубі томи.

Замкненість життя в Західній Україні, де почав і розвинув свою мистецьку й журналистичну діяльність Едвард Козак — Еко, не давали йому можливості вийти поза межі і здобути популярність на міжнародному терені. Вже з вибухом другої світової війни 1939 року, коли кордони, якими були обставлені поодинокі області України, почали валитися, творчість Едварда Козака починає зацікавлювати чужинців, його рисунки починають появлятися в чужомовних виданнях. В 1942 р. його гумореска „Селянська Дипломатія“ з'явилася в хорватському перекладі. Після закінчення війни, коли Еко разом з сотнями тисяч українців опинився на еміграції, якби на глум, в тих дуже невідрадних таборових умовинах, почали відкриватися для Ека ширші можливості.

Зраз після війни, коли тільки сяк-так почали устabilізовуватися відносини, Еко редагує знов журнал гумору й сатири. Він його називає „Лис Микита“. Хто знає тодішні відносини, в яких жила українська еміграція після війни, мусить признати, що Екові належить комплімент і признання за його відвагу і мужнію поставу. Хоч тодішній політичний курс не був сприятливий, Еко говорив в обороні нашої Батьківщини (а Й не

Едвард Козак (Еко) з дружиною перед різьбою Маріні у Музеї Модерного Мистецтва в Нью Йорку 1953

тільки її) голосно, відкрито і ясно, хоч говорити про те було в ті часи не дуже безпечно. Згодом і європейська опінія почала подібно говорити. Його журналом (видаваним в українській мові) почала цікавитися чужа преса. Вже тоді можна було бачити, що шлях до світового визнання не так далекий.

Едвард Козак стоїть також на чолі відновленої після війни львівської „Української Спілки Образотворчих Мистців“. За його головуванням було уряджено в Мюнхені і в інших містах полудневої Німеччини кілька українських мистецьких виставок, як також віддано кілька чисел журналу „Українське мистецтво“ і альбом „Українське малярство“. В той час вийшов також альбом його рисунків „Село“ і інші його речі.

На початку 1949 року Еко з рідною переїхав до Америки. Зачинає тут Едвард Козак, як це вже в звичаї тутешнього життя, від найнижчого. Але незабаром на Ека звернули увагу й у відносно короткому часі, він вже виступає на педагогічних програмах телевізії в Дітройті. Сьогодні дітройтські діти, що знають Ека з телевізійних програм, поздоровляють ентузіастично на вулиці і довго дивляться йому вслід... Крім телевізії, через яку Еко здобув велику популярність в Дітройті й околиці, він почав працювати в ділянці рисункового фільму. Його шість фільмів були визнані за найкращі в 1953 році. Посипались нові замовлення на нові фільми. Отже радіос мистця скоро поширюється. Незабаром його ім'я облетить Америку й світ за допомогою фільму.

Тепер минає 25 років з того часу, коли Едвард Козак — Еко почав свій мистецько-журналистичний шлях. Він тепер в силі віку, він ще тільки в початку п'яťдесятих і перед ним ще довгі роки творчої праці й нових великих успіхів.

I. Федорович

В „ІНТЕРЕСАХ ВІЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ”

Що не робиться в нас, то все в інтересах визволення. Виглядає патріотично, а часто буває так, що отими інтересами прикриваючись, люди ведуть роботу, яка перевеслює визвольні інтереси. Торік люди з ВО, виломившись з національного Фронту, зламали зобов'язуючі всій політичній групі й організаційні позиції з грудня 1952 року, щоб увійти в співпрацю з російськими колами єдинонеділників. Увійшли в комітет, очолений людьми КЦАБ і вельми вдоволені були, що схвалили новий непередрішенський статут МАКЦ. Скільки радості було та якої! Ми розвалили КЦАБ! З нами говорять і не хтось там, а американці! Ми вийшли з ізоляції! Найви люди, вони й досі не можуть зображені величі ідей української визвольної боротьби. Їм здається, що коли ті ідеї поборюють збанкотовані політики — Керенський чи Мільгунов і не визнають деякі натурулізовані американці одеського походження, то це вже ізоляція. Вони не хочуть бачити, як під впливом національно-визвольних ідей зростає напруга в Советській Імперії, як національні стихії обступають імперський большевізм. Визволення України деякі люди з Виконного Органу мислять як комерційну машинацію, узалежнену від політичних сил, що грають на сучасній політичній біржі. Тому всякий помах пальцем з біржі якогось грача в їхній бік вважають за великий здобуток, за великий поступ. Радіють й переконують спільноту в своїх політичних осягах. А на біржі є різні категорії грачів. Нашим політикам все попадаються ті, які ведуть гру проти України. Їм здавалося, що вони зробили велике діло, коли на допомогу КЦАБ-ові схвалили торік ще й статут МАКЦ.

А 3. квітня стало відомо, що АКВБ запропонував обом цим організаціям передняті на себе всю практичну роботу боротьби з большевизмом. ВО навіть не повідомили про це. Принципи, за якими мала б розгорнатись політична робота „Ділового союзу”, не визнають нашої державності, а клічуть вести боротьбу за свободу народів, що населяють територію Советської Імперії. Велике слово „свобода”, до неї прагнуть, за неї боряться поневолені большевизмом народи і ним часто жонглюють, коли хочуть когось поневолити, чи змінити форму поневолення. Принципи, які проголосив АКВБ, як базу для „ділового союзу” в його боротьбі проти комунізму, не узгляднюють нашої дотеперішньої боротьби за відновлення Української Держави, окупованої большевиками; вони не визнають наших державницьких аспірацій і після повалення большевизму. Не є вони новими, в них змодифіковано непередрішенські позиції КЦАБ і МАКЦ, в створенні якого приклади своїх рук і представники ВО.

Як тільки з'явився комунікат чи повідомлення АКВБ, про той новий союз, представники ВО (п. Лівицький і п. Воскобійник) поспішили скликати конференцію Української преси 5. квітня, на якій керманіч зовнішньої політики, що розбивав КЦАБ, склав заяву від ВО. Вона гнучка, еластична й шкідлива. В ній стиль і характер людей, що роблять „велику політику”. Представник ВО не входить в суть принципів про „Діловий союз”, не

ставить справи ясно перед спільнотою про нову затягу проти наших державних аспірацій, а дуже делікатно стверджує, що принципи, які заперечують нашу самостійницьку політику, можна зінтерпретувати так, „ніби учасники Ділового Союзу мали б зобов'язатися виключити з обсягу своїх зацікавлень національно державні проблеми народів, що нині поневолені Москвою”... Ніби недооцінюють. А може то тільки інтерпретація! Коли дадуть запевнення, то можна й погодитись в „інтересах справи”. Невже ж пан керманіч ресорту зовнішніх справ, справді вірить, що виконавче тіло (ділова комісія, складена з шістьох представників КЦАБ і МАКЦ) не дооцінюють національних проблем? Ні. Вони добре розуміють, що саме національні проблеми при найменшому послабленні большевицького режиму розсадять імперію знутра. І розуміючи те, імперські махляри хочуть при допомозі федералістів, які є в КЦАБ, і при участі легітимних політиків через паризький блок ці проблеми применшити, а боротьбу народів у вирішний час скерувати не проти Імперії, а за її збереження. Та ж вони про це говорять виразно в своїй пресі, мобілізують й підготовляють людей до того. А представники ВО не хочуть сказати, як воно є з тими принципами „Ділового Союзу”. Ніби й незгідні з ними, а як хазяїни їм скажуть, що їх можна інтерпретувати інакше, то вони згодяться. Вони тільки не вдоволені, що проект про „Діловий Союз” забезпечує величезну перевагу російським організаціям. Це щоб можна було торгуватись за місця, коли їх партнери з КЦАБ переконають як треба інтерпретувати ті злочасні принципи в „інтересах визвольної справи”.

Скрипившись, що проект залишає мало місць (посад) для бідних „націоналів” (як звати їх єдинонеділників) панове керманічі ресортів заявили, що „вони (цефто ВО) вважають, що мимо повинних стверджень українці й надалі можуть здійснювати на базі додержування інтересів Української Визвольної Боротьби пляні щодо своєї участі в працях радіостанції „Визволення” та „Інституту вивчення культури й історії ССРС”, оскільки ці справи не будуть пов'язуватись з проектами творення „Ділового Союзу” або їм підпорядковуватися”. Поминаю, що представники ВО самі себе заперечують. На початку вони твердять, що МАКЦ не створено, а коли йде про практичну їхню роботу, то вони закликають українців іти працювати на базі „Ділового Союзу”. По діллацькому виглядає оте „коли”. Та ж в проекті ясно написано, що радіо „Визволення” й Інститут будуть виконувати програму на базі принципів „Ділового Союзу”. А „Діловий Союз” за повідомленням Американського Комітету, подумано, як інституцію що обійтимиме всі ділянки практичної політичної роботи: радіо, наукову роботу, пропаганду, навіть передбачено розробляти проекти маніфеста цієї демонстрації. І все те робитиметься за принципами непередрішенства, щоб зберегти цілість Советської Імперії після повалення комунізму, не допустити до відновлення незалежних від Росії держав. Виконуватиме ту роботу Ділова Комісія з представників МАКЦ і КЦАБ.

Самозрозуміло, що штаб співробітників буде добрano такий, щоб вони послідовно виконували принципи в практиці. Там не дозволяється і натякнути про самостійність, не дозволяється говорити про те, як Росія винищувала й винищує народи. І людей доберуть слухняних, штывніх, не сепаратистів. Все це самозрозуміло, бо випливає з написаних засад про Діловий Союз і його структури.

Розуміють те й представники ВО. Вони тільки удають, що можна інакше інтерпретувати, або що зміст передач родівнисильні та робота інституту, які підпорядковані Діловому Комітетові можуть бути не пов'язані з тими принципами. На що вони це роблять? Дуже просто. Щоб потім тій же спільноті, членів якої вони кличуть до співпраці з позиції, які заперечують нашу самостійницьку визвольну політику, можна було сказати, що вони боролися за ті позиції. Свати з МАКЦ добре знають їхню вдачу і щось дозволять в національній формі, а тоді вони заговорять про осяги своєї зовнішньої політики. А як нічого не дозволяється, тоді скажуть, що обставини приневолили працювати для загальної справи.

Кого дурять представники ВО? Себе, чи спільноту? Себе ні, бо вони, як і ВО, розуміють небезпечну гру, яку затівають і закликають на допомогу собі публіцистів та науковців. Небезпечну не для них, а для Визволення України. Бо ж вся ота нова діяльність, в цьому третьому турі подумана в суті своїй проти національної визвольної боротьби Українського народу в інтересах Імперської цілості. Це знають панове з ВО, а поспішають до праці за тими принципами. І все, ніби, в інтересах Визвольної Боротьби. Не перевелися ще люди, яких Котляревський окреслював:

„Уже зволилися читати,
Що в голові у них гуло.
К війні хватались, поспішались,
А все робили назворот:
Що строїть треба, те ламали,
Що треба кинуть, те ховали,
Що класти в кишенню, клали в рот.

Горе з такою політикою.

НАРАДА ТРЬОХ СТЕЙТІВ

Двадцять восьмого березня відділи ООЧСУ та осередки СУМА, що діють на терені стейтів Нью Йорк, Нью Джерзі та Пенсильвії, вислали своїх представників на окрему нараду в справі протесту проти московських затій на Україні та відзначення 25-ліття ОУН. Нарадою кермувала президія у складі: В. Омельченко, голова Головної Управи СУМА, В. Пришляк, заступник голови І-го Відділу ООЧСУ у Ньюарку та Е. Осінчук, голова осередку СУМА Нью Йорк.

Доповідач проф. Іван Вовчук — голова Централі ООЧСУ. В своїй політичній інформації „Здалека та зближка” доповідач зупинився на останніх подіях в житті української політичної еміграції.

Три фази характеризують українську протимосковську дію. Коли спершу нам пропоновано „плебісцит” ми зумі-

ОРГАНІЗАЦІЇ ВІЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ ВІДЗНАЧАЮТЬ 25 РОКІВ БОРОТЬБИ ОУН ПРОТЕСТАЦІНОЮ МАНІФЕСТАЦІЄЮ ПРОТИ НОВИХ ЗАТИЙ РОСІЙСЬКОГО БОЛЬШЕВИЗМУ, ЯКИЙ В 300 РІЧНИЦЮ ПЕРЕЯСЛАВСЬКОЇ УГОДИ ХОЧЕ НАКИНУТИ УКРАЇНІ НЕРОЗРИВНУ ЄДНІСТЬ З РОСІЄЮ.

УКРАЇНЦІ НЮ ЙОРКУ І ОКРУГИ! УЧАСТЮ В МАНІФЕСТАЦІЇ ВШАНУЙМО 25 РОКІВ БОРОТЬБИ ОУН І ЗАПРОТЕСТУЙМО ПРОТИ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНИ МОСКВОЮ. МАНІФЕСТАЦІЯ ВІДБУДЕТЬСЯ 13 ЧЕРВНЯ 1954 Р. В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ BOUND BROOK, N. J.

ли здобутися на однодушну оборону української суверенності та на тверде, рішуче „ні”. Коли ж нам запропоновано перехід на мінімалістичні позиції непередрішенства, українська спільнота не могла уже похвалитися однодушною поставою. Відомі ж спроби вилому з дотеперішніх самостійницьких позицій уніадівського середовища, розмови з КЦАБом та створення МАКЦу. Сьогодні у третій фазі є дальші спроби проломити однодушність самостійницького фронту, та уже при помочі наукових сил, облегчити деяким політікам перейти на макцівські позиції непередрішенства.

Справа української політичної консолідації була предметом нарад представників УККА в днях 27-28. березня 1954. Наше становище до цієї справи й надалі не змінне. Ми за широку базу консолідації, а не виключно партійно-соціалістичну, а доки цього не має, принайменше поворот до позицій задекларованих усіма політичними середовищами з 27. 12. 52. Наша передумова щоб ніхто не важився бути посередником у імперських торгах українською справою.

У другій частині своєї інформації проф. І. Вовчук підав, що на спільній нараді ООЧСУ та ОДВУ підписали разом з другими братніми організаціями спільне звернення в справі святочного відзначення 25-ліття ОУН. Це звернення було апробоване уже конвенцією ООЧСУ та підписане організаціями визвольного фронту.

У переговорах представників ООЧСУ та ОДВУ устійно плян спільного виступу трьох стейтів: Нью Йорк, Нью Джерзі та Пенсильвії. Передбачені спільні чотирі комісії: організаційна, програмово-імпрезова, пропагандистсько-резолюційна та господарсько-фінансова, які мають зайнятися підготовкою до маніфестації — протесту і відзначення 25 річниці ОУН.

У живій дискусії обговорено загальний плян, а присутні представники ООЧСУ та СУМА зобов'язалися зараз же після повороту до своїх місцевостей почати енергійну підготовку для успішної та величавої зустрічі усього громадянства трьох стейтів, яке заманіфестує протест проти більшевицької сваволі на Україні.

в. б.

Др. Петро Мірчук

ЩЕ ПРО СЬОМИЙ ЗЇЗД ОЧСУ

Ніякої нової істини я не відкриваю, а тільки пригадую загально відому правду: те саме явище, ту саму подію, кожний бачить і оцінює дещо по своєму, або й зовсім інакше. А пригадую це на те, щоб поставити питання: чи ж може бути щось дивного в тому, що й перебіг сьомого річного зїзду ОЧСУ кожний його учасник бачив і оцінив по свому, дещо інакше, як інші.

В попередньому числі „Вісника” помістив свої враження про цей зїзд М. Рудий, який бачив його так скажати б, з одного кінця залі й оцінив його перебіг під своїм кутом бачення. Я хочу подати оцінку Зїзду під моїм кутом бачення й моїм кутом оцінки його.

ВІДВЕРТА КРИТИКА — ОЗНАКА СИЛИ.

Сьома Конвенція ОЧСУ характеристична відвертою, гострою критикою діяльності уступаючої Управи. При цьому треба відразу підкреслити, що критикуючими були неякісні „опозиціонери”, члени якоїсь політичної партії, чи симпатики якоїсь іншої ідеології, і не критикомани, які завжди тільки критикують інших, самі тікаючи від усякої позитивної праці; навпаки, критику вели по-політичні однодумці, ті, які на своїх плечах несли й несуть — чи то, як члени Головної Управи, чи як Голови Відділів, або члени їх Управ, — львину частину праці ОЧСУ. І тому ніхто не має права сказати, що бодай більшості з них, добро справи Організації менше лежить на серці, як тим, кого вони критикували.

Не перечу, що під тиском емігрантської атмосфери політичного й громадського життя, не одному слухачеві ставало дивно, якщо критикуючі й критиковані були й е політичними й ідеологічними однодумцями, якщо ні другим не йде про ніяке розбиття, розлам, ні про переворотення влади в свої руки, то для чого ж ця „сварка”? Бо політично-громадське життя нашої еміграції своєю формою скотилося загально до того рівня, що критикувати належить лише політичного противника, а свого однодумця треба завжди хвалити, оплескувати, величати. В дописі про віче УНРади в Нью Йорку, наприклад, поміщеному в „Свободі”, автор, очевидно, найциріший демократ, так просто і завважує: дискусія, на жаль, була не підготована і через те виринули дисонанси. За цією, загально прийнятою, рецептою, значить, на вічах, зборах, чи конвенціях однодумців ніяких дисонансів бути не сміє: один говорить, всі оплескують, дискусія за зделегідь підготована, дискутанти наперед визначені, їх промови наперед уложені, схвалені, вивчені.

Така інсценізація декому подобається. І є глядачі, які вважають, що виявом єдності й сили даної організації, яка таке представлення під назвою віча, загальних зборів, чи конвенцій улаштовує. Я вважаю це виявом старчої слабості, і симптомом процесу загибелі. Виявом сили й живучості організації, по-моєму, є — відкрита, свободна й широка критика пройденого, живий полемічний

обмін думок, пристрасне постійне шукання кращих дօріг, кращих методів праці.

І тому характер сьомої Конвенції ОЧСУ, що позначився речовою відвертою критикою тими, яким на серці добро Організації й які свідомі відповідальнosti за неї, я вважаю переконливим доказом сили й живучості ОЧСУ та її вищоти над усіми тими, які силою соціологічного процесу на схилі свого буття перетворились у „товариства взаємної адорації”.

При цьому стверджую, що дискусія над звітами була весь час ведена в діловому, речевому тоні й удержана на належному культурному рівні.

ПІД ВРАЖЕННЯМ МЮНХЕНСЬКИХ ПОДІЙ?

Дехто, як от дописувач про Конвенцію ОЧСУ до „Українського Самостійника”, намагається „вмовити в жида хворобу”, нібито Конвенція ОЧСУ проходила під враженням Мюнхенських подій, й зокрема, вислідом цього й була, власне, жива дискусія над звітами й критика. Мені здається, що таке твердити можуть лише ті, в яких мюнхенські події створили певний комплекс та викликали хворобливий психічний стан, у висліді чого, вони падуть у діяльність абесинського Негуса вбачають вплив тих подій. Немає сумніву, що жалюгідні мюнхенські події зробили своє враження й на учасників Конвенції ОЧСУ. Але ж це сталося далеко перед Конвенцією і нормальна людина вміє ставити кожну справу на належному її місці. Відгомоном мюнхенських подій було тільки схвалення резолюції, яка засудила розбивацьку й компромітуючу революційно-визвольний рух діяльно тъ „двойки”. І, якщо мюнхенські події були справді мали якийсь вплив на Конвенцію ОЧСУ, то якраз при схвалюванні резолюції про ті події, розгорілась би була пристрасна дискусія. А тимчасом — при цій нагоді взагалі дискусії не було, бо ніхто до слова не голосився.

Дискусія над звітами й критика уступаючої Управи були тілька відгомоном попередньої конвенції та цілорічної діяльності звітуючої Управи.

„ВЕЛИКИ” і „МАЛІ” РЕЧІ.

М. Рудий у своєму дописі про Конвенцію каже: „Трагедією є те, що дискутанти із відовідною освітою та достатнім громадським і політичним стажем вдавались у дріб'язкові речі, а не здібні були проаналізувати важливіших процесів, що загрожують українській спільноті”. Я думаю, що, коли говорити про трагедію, то нею треба вважати факт, що є є є люди, які оттак підходять до громадського життя. Бо в житті справді є речі великі й малі, але для кожної з них є своє місце і свій час. Інакше твориться хаос. І тому зовсім слушними вважаю завважи критиків, що наприклад цікавий, глибокий і обширний розгляд сучасного політичного положення, що його дав Голова у своєму звіті, належало б дати, як окрему

доповідь в окремій для цього передбаченій точці програми, а в звіті говорити лише про минулорічну практику фактами, даними. Оцінку діяльності всієї управи може подавати у своєму звіті голова, але не секретар, який має звітувати про свою діяльність, яку схоплюється завжди статистичними даними про кількість писем, обіжників тощо. Такий підхід і такі вимоги дискутантів це прояв не „трагічної дрібничкості”, але здорового глузду, правильної систематики праці та ворожості до хаотизації й прикривання несолідності в „дрібних” справах гомініпні фразами про „великі” речі й проблеми.

ПРО „КОНСПІРАЦІЮ” І ЩЕ ДЕЩО.

Оцінку „деструктивної і непотрібної конспірації” М. Рудого вважаю зовсім правильною. Так оцінювали її й дискутанти. І тому власне її, оту деструктивну й непотрібну конспірацію, що задемонстрована була на шостій Конвенції, яка тяжіла весь час на минулорічному житті, всі дискутанти й засуджували та підкреслювали значення здоровової атмосфери праці.

Але дискутанти порушували й інші „дріб’язкові” справи, які варти того, щоб про них подискутувати основно не тільки на Конвенції. До таких належить, наприклад, багато разів згадувана концепція „національного єдиномислія” й „національних громад”, які охоплювали б всю нашу еміграцію. Про цю концепцію говорив звітуючий Голова на попередній Конвенції, згадував її часто під час минулорічної праці, говорив про неї і на сьомій Конвенції. Але, ніколи не сконкретизував її, не вклав її в рамки конкретного, здійсненного плану і вона, ця концепція, так і залишилась по сьогодні тільки невловимою формулою, яка в реальному житті не помогає. Бо, як з однієї сторони є очевидним, що політична, ідеологічна й організаційна розпорашеність нашої еміграційної спільноти на безліч партій, організацій, товариств, установ і розгубленість є явищем дуже нездоровим, так з другої сторони, є теж очевидним, що політично-громадська установа, яка стає до боротьби з цим явищем, мусить знати, чого вона хоче, мати виразно накреслений план дій, зміряти свої сили і їх згідно з потребами плану мобілізувати й відповідно розставляти. Інакше, це буде звичайна, непримістна втеча від конкретної праці до невловимих мрій.

Другою такою справою, порушену в дискусії, про яку треба говорити не тільки на Конвенції, — це конечність належної постави до УНРади, яка в минулому році з нашої вини потрапила, зламавши самостійницький фронт, зберегти своє синекурне становище утриманки УКК, та ще й, наче б у винагороду за свою зраду одержала від УКК додаткову дотацію. Бо ж справа не в нашему відношенні до іншого середовища, а в обороні самостійницького фронту, яка вимагає рішучого покликання УНРади на самостійницькі позиції.

Були ще й інші справи, порушені в дискусії. Це правда, що всі вони „малі” й „дрібні”, але — немає на цьому світі справ і речей великих, які не складались би з малих, дрібних. І від якості цих малих, дрібних, власне й залежить якість великих.

КІМНАТА ч. 43.

В кімнаті ч. 43, де використовуючи те, що на Конвенцію ООЧСУ приїхали делегати з різних сторін Америки, член „двійки” З. Матла улаштував вечором інформаційні сходини, я не був. Не тому, що вживаючи оригінальної номенклатури М. Рудого, я не зачислив себе до „дипломових, або титулярних докторів”, чи до „інтелектуально-несягальних” інтелігентів, але з тієї простої причини, що всі інформації З. Матла, я чув від нього ж вже перед тим. І, займаючи виразно й різко негативне становище, до всієї діяльності „двійки” та засуджуючи її, я робив це у висліді власного переконання за наказом своєї власної совісти й власного розуму — якраз тому, що мав нагоду безпосередньо від члена „двійки” почути всі його аргументи й побачити їхню нестійкість, невправданість і безосновність. І тому, в протилежність до М. Рудого, вважаю, що ті члени ООЧСУ, які були в кімнаті ч. 43, не „страфнилися”, але, одержали нагоду перевірити правильність свого рішення і скріпити його.

ІНСТИТУТ ДЛЯ РОЗРОБКИ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ.

Таку інституцію було запроектовано при Головній Управі ООЧСУ в 1952 р. Про потребу її велася дискусія на сьомій Конвенції. Завданням тієї інституції повинно бути: притягнення ширшого кола інтелектуалістів для наукового дослідження й розробки питань державницько-національного життя українського народу та опрацювання й видання в українській і англійській мовах відповідних праць. Присуд М. Рудого в його дописі, що така інституція й така праця зовсім непотрібна, вважаю, вживаючи його окреслення, неправду трагічним непорозумінням, а вірніше нерозумінням справи. Щоб не розводитись над цією темою, я просто відішлю всіх зайнтересованих до уважного перечитання „Звернення Воюючої України”, де зовсім ясно говориться про завдання й бажаній зміст праці української еміграції. Кожному, хто призадумався над „Зверненням”, мусить стати ясно, що для здійснення наших важливих завдань на чужині треба таки — наукових інститутів, дослідчої і видавничої праці, обробітку й видавання науково-обґрунтованих праць про нашу справу в українській і ще більше в чужих мовах.

У ПРЯМУВАННІ ДО КРАЩОГО.

Можливо, що мимо всіх цих моїх думок, повторить хтось стереотипний запит: „Ну, але, якщо остаточно ви разом, то для чого ця полеміка? Йому я мушу відповісти нашою приказкою: „Бо в тиші й мовчанці родиться — дурень”. Розумне діло родиться в жарі полеміки, дискусії, критики, в запалі шукання кращих доріг, в живому, відвертому обміні думок, в незаспокоєні дотеперішнім, а вічному прямуванні до кращого. Основне при тому, щоб джерелом всього того було — шире бажання якнайкраще служити справі.

А таке бажання було, без сумніву, в учасників життєї дискусії на сьомій Конвенції ООЧСУ. І тому я оцінюю її як — виразний крок вперед у прямуванні до кращого.

РЕПЛІКА п. М. П. З „СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ”

На бібліографічну замітку про назву книжки Юрія Дивніча „Український комунізм”, вміщену в „Віснику” за лютий-березень, М. П. в „Сучасній Україні” ч. 9 по-дає спростовання чи вяснення. Коли б то було спростовання, то редакція не займала б становища, але М. П. вдався в дискусію, помінувши зауваження, які було подано в згаданій замітці. А там було підмічено такі речі: 1) Заголовок книжки „Український комунізм” для редакції „незрозумілій і дивний, бо комунізм на Україну імпортований з Москви і таким він є і почині, свого родоводу, попередника він на Україні не мав”. Так написано в замітці. Вірно це, чи ні? Є український комунізм, як національно-соціологічне явище, чи немає? (Не локальне і тимчасове, занесене чи імпортоване як тиф чи віспа). Для редакції „Вісника” — немає. А М. П. на це відповіді не дає, обходить, а проте була мова в замітці. Автор книжки „Український комунізм” (заголовок виразний!) дякує Д-р М. Прокопові „за заохочування і активну допомогу в приготуванні манускрипту”, а це ж не те саме, що „бути частинно позайомленим з книжкою автора, ще в машинописі”, як це вияснює М. П. в „Сучасній Україні”. Як воно було, чи допомагав д-р Прокоп писати книжку і чи заохочував, як то сказано в подяці, чи тільки читав частинно її, як вияснює М. П., редакція не знає. Важко тут, що заголовком книжки стверджується наявність українського комунізму. 2) А. Далінові відомому ненависників української визвольної боротьби та його приятелям Ю. Дивніч висловлює подяку за те, що „вони (теж, — Ред.) допомагали в приготуванні манускрипту в його початковій фазі.” Теж ясно сказано. Хто давав гроші, чи стипендію авторові на видання книжки з таким невірним і шкідливим заголовком — редакція „Вісника” цього в замітці не чіпала, бо це не має відношення до заголовку книжки. 3) Автор знає кому і защо дякує. І то є його справа. Він пише, що подяку складає тим, що допомагали йому опрацювати і видати книжку з невірним, а на думку редакції „Вісника” шкідливим заголовком і дарма М. П. говорить про звичай в культурному світі. Український звичай не дозволяє проходити мимо тверджень, які невірно, а через те і некорисно стверджують якісь речі, як це робиться в заголовкові згаданої книжки, до видання якої, як виходить з подяки автора, приклади рук і д-р Мирослав Прокоп, і А. Далін, і ЗП УГВР. Редакція в згаданій замітці про це і написала обережно, словами автора книжки.

Чи читала редакція книжку чи ні, то її діло, говорилося про заголовок, про візгітку, а в заголовкові відбито сенс чи ідею книжки. А при чому тут дискусія над Хвильовим, яку згадує і притягає М. П. в „Сучасній Україні”? Її редакція не вела і не „оклеветувала процесу відродження нашої нації в 20-их роках,” бо вважає, що той процес започатковував не Хвильовий, а він (процес), оте національне становлення нашої було таким могутнім, що захопило й талановитого українського письменника Хвильового (комуніста), який під впливом того становлення, чи процесу висловився: „Геть від задрипанки Москви!”. Таке розуміння нічого спільнога немає з „окле-

вечуванням” і нічого спільнога немає з гльорифікацією Хвильового, з піднесенням його як прaporonoсця українського відродження, яким він не був і не міг бути, бо процес був національний і протикомуністичний. 4) Виправдуючи заголовок книжки, а ще більше зміст, М. П. пише, що „про комунізм в Україні (але не український!) захід знає, але знає в кривому російському зеркалі,” а книжка Дивніча, мовляв, має поінформувати Захід про нашу боротьбу проти Москви „nehaj i pіd псевдонімною етикеткою „комунізм”. Цікаво! Саме про те й іде п. Далін, щоб переконати світ, що українська національно-визвольна боротьба проти Москви велась і відбувається під „етикеткою комунізму”. А нація українська, слава Богу, ніколи не вела боротьби проти Москви під „етикеткою комунізму”, а що та її боротьба впливала і діяла, захоплювала поодиноких комуністів на Україні — то річ інша. Так, чи ні?

5) У візгітці книжки автор дякує ЗП УГВР „за їхне великовічне сприяння”. І це було наведено в замітці. Великовічне сприяння-поняття широке. І для редакції було і є й почині політичним ребусом, як, через що і для чого було „сприяти”, „допомагати”, „заохочувати” писати манускрипт книжки з таким заголовком людям інституції разом з А. Даліном. Про зміст книжки, в якій на 482 ст. подано бібліографію „українського комунізму”, редакція не говорила.

М. П. твердить, що „ніяка Україна, права чи ліва ніколи з неволею не примириться і завжди боротиметься за незалежність”. Редакція вважає, що подія України на лівіу і праву тайтъ поразку визвольної боротьби. Большевики, як знає М. П., воюючи проти української держави, боролись спочатку проти буржуазії української, потім проти кулацької України-правої, а за робітничеселянську-ліву, але під Московською командою. Так же було! Міт про „інтернаціональний комунізм”, що його затвердженням М. П. „розвиває” Ю. Дивніч у своїй бібліографії близьку розкрив Д. Донцов, якого автор називає „тоталітарним націоналістом”, пишучи що „український комунізм”. А що до того, як боролась ота „ліва Україна” з Москвою, то краще спитати або тих хто були свідками, або ствердити з правдивої, чесної національної немуаристики. Не хочемо пригадувати, як ліві лідери в роки боротьби нації поспішли визнавати комуністичний лад, роботничо-селянський, як єдинний рятунок. Та М. П. про це знає.

Просимо відділи ООЧСУ подбати про передплату журналу „Вісник” згідно з ухвалою 7-го З'їзду.

Редакція і адміністрація журналу „Вісник” просить передплатників, які забули внести належну передплату, — зробити це негайно.

А. Орликівський

„ПАЛОМНИКИ” З СССР В МЕЦЦІ

Мекка — це іспанський Рим чи Царгород, куди приїздять представники усіх магометанських народів світу, щоб на спільніх молитвах звеличати Магомета, а на спільніх нарадах вирішувати проблеми ісламу — його церковні справи, а при тому й питання політичного характеру усіх мусулманських народів, їх відношення до найближчих сусідів та світових сил. До ухвал та дискусій мекканського з'їзду прислухуються політичні центри світу, бо голос Мекки, це голос 50 мілійонів арабів, розселених від перської затоки до Атлантику в західній Африці. Це голос коло 100.000.000 пакістанців, 12 мілійонів персів, біля 20.000.000 турків та кудрів, 5 мілійонів альбанців, босніаків, македонців в Європі та інших; отже разом біля 280.000.000 магометан, які розселені на найважливішій артерії економічних та політичних інтересів світових потуг в просторі орієнту із Суезом та Аденом Середземного Моря, Індійського Океану та східної рівнинової Азії. Мусулманський світ, то простір величеських економічних багацтв нафти в Іраку Уралі, Савд — Арабії, бавовни — в Єгипті, південних овоців та колоніальних рослин в Арабії, Іраку Ірані, Судані, північній Африці, юти, хліба, шкір, хутер в Пакистані, Ірані, та в Афганістані, Марокку та інших країнах.

Мусулманський світ єднає велика сила ісламської релігії, а політично панарабський союз держав з його ідеологією пантуранізму — турканізму та інші ідеї, яких метою є нести всяку допомогу національного визволення мусулманам, які ще дотепні не добули своєї незалежності. Мекка, як духовна столиця усіх магометан, є центром не тільки релігійним, але й центром ідей, стремлінь та потягнень Ісламських народів та держав.

І саме тому, Сovітський Союз, щоб бути в курсі мусулманських справ цілої південної Азії, орієнту та Середземного моря, спираючись на кличах відновлення т. зв. релігійних свобод СССР та, щоб цю „свободу” релігії пропагандивно заманіфестувати в широкому світі, постарався вислати „паломників” на всеісламський з'їзд до Мекки від 30 мілійонів советських магометан, тобто від країн: Туркестану, Ідель-Уралу та Кавказу (Азербайджану і Північного Кавказу).

Про участь совітських делегатів на з'їзді паломників в Мецці написав багато цікавого Абдухла Каїро в журналі „Кавказ” ч. 1-3 з 1954 р. За звідомленням цього журналу та інших комунікатів про цей з'їзд в англомовній пресі довідуюємося про цікаві події, що мали місце там в недавно-минулому.

Радянська делегація складалася з 18-ти людей, — 12-ти туркестанців та кавказців, 6-ти ідель-уральців (мусулман з Поволжжя). Очолював делегацію голова совітського пропагандивного апарату СССР на увесь орієнт Зіадін Махмуд, а заступником був Ізмаїл Махмуд, член... союза безбожників. На чолі ідель-уральської делегації був Абдух Барі Абдулін з його заступником Ізмаїлом Міхтаріх з Москви, теж член союзу безбожників.

Решта членів делегації були, старі віком, віруючі магометани, які пам'ятають давні часи відносної свободи релігії в Росії. Сім членів цієї делегації, покидаючи СССР залишили своїх заложників „на всякий випадок”, а їх було обдаровано дарами для світлих голов магометанських країн. Вони везли в Мекку каракульові шапки, бухарські шовкові чапани (ряси), вишиті шовком піки (м'ягкі чобітки), кавуші, тобто шкіряні калоші і другі речі казанських спеціалістів. Делегатам подано, щоб частину дарів, вони по змозі продали, щоб покрити кошти подорожі, а що призначено в дари передали кому наказано.

Про приїзд радянських мусулман (в перший раз після революції 1917 р.) знало Ісламське об'єднання в Каїрі, яке, щоб поінформувати хто та з чим приїде з СССР, випустило на арабській мові брошуру під наголовком: „Бідування мусулман під більшовиками”. Брошура розійшлася на паломницькому з'їзді дуже скоро, дарма, що її ціна була досить висока, 4 англійських фунти.

Випуск такої брошури в Єгипті, де є до певної міри і совітофільські впливи через радянське посольство, є знаменним потягненням, що вказує добре розуміння Єгиптом політичного та релігійного стану магометан в СССР. Факт розхоплення цієї інформативної літератури в Мецці — це ознака основного наставлення ісламського світу до СССР, де проживає біля 10% усіх мусулман світу. Реакція 150.000 делегатів прочан в Мецці на приїзд делегатів із СССР та їхне відношення до радянських „паломників” лише підтверджують здоровий глузд віруючих мусулман, які краще розуміють суть большевизму, як великі дипломатичні кола західнього світу.

В перші дні приїзду радянських делегатів до Мекки, вони викликували велике зацікавлення. Їх засилювало різними запитами про свободи релігії в СССР, організації ісламських властей в СССР тощо.

Совітські делегати змушені були давати такі відповіді які їм було раніше виготовано і дозволено. Вони розповідали про „свободу” релігійних практик, про існування в Бухарі навіть одної магометанської меодерсе, про урядування муфтіїв в Туркестані, Азейрбайджані та Ідель-Уралі.

Однаке дуже скруто почувалися совітські делегати, коли їх питали: Чому від 40 мілійонів населення мусулманських республік СССР приїхало в Мекку 18 делегатів тоді, як від 20 мілійонів населення Туреччини приїхало 15 паломників. Чому від 4 мілійонів магометан Сінджау (китайського Туркестану), який від 1945 р. формально належить Китаєві, а фактично до СССР (радянських республік) не приїхав ні один делегат? Дискусія що раз ускладнювалась, запити гострішали, а відповіді советських прочан не задовольняли віруючих мусулман. У висліді советські паломники до Мекки тільки пішкодили большевицький пропаганді про релігійну та політичну свободу ісламських народів в СССР. Мусул-

мани в Мецці, зустрівшись з советськими паломниками, переконалися про політичні і релігійні „свободи” в ССР. Кінофільми Мекки демонстрували руїни магометанських храмів, перебудову храмів на танцювальні приміщення, в клюбовій залі, магазини тощо.

Скомпромітовані советські делегати, названі агентами ССР, зрадниками світового мусулманства, залишилися осамітнені. Їх не було більше видно поодиноко, а тільки юрбою. Советські делегати, що спершу користувалися повними свободами, й почестями, маючи візі Сауд-арабського уряду, втратили всяку пошанівку. Ім до 48 годин заборонено залишатись не лише в Мецці, але й другому сусідньому недалекому святому місті — Медині.

На королівському банкеті не було вже делегації советських палопників, бо арабський король заборонив навіть вступати в який небудь контакт урядовцям його адміністрації із делегатами ССР.

Радянським людям нічого не лишилося, як вийхати із території Сауд Арабії. Вони подалися в Єгипет. Тут вони (для рятування ситуації) хотіли принести дарі від советських магометан шейкові Ал-Асхара, який одначе відмовився їх прийняти. Ця остання невдача радянських „прочан” приневолила їх швидко залишити й Єгипет і негайно вийхати до ССР, залишивши по собі дуже неприємне враження серед делегатів від світових мусулманських країн.

Останній світовий з'їзд ісламських народів в Мецці був для них історичним, а може і переломовим, бо він помог паралізувати прояви настроїв серед мусулманського світу.

Мекка виказала, що мусулманський світ поза межами ССР далеко не прорадянський, як то декому здавалось після недавніх дипломатичних потягнень урядів Єгипту, Сирії та Лібану. Біля 300-міліоновий мусулманський бльок країн фанатично прив’язаний до своєї старої віри та її святих місць не зійшов з своїх релігійних позицій, які заперечують комунізм та безвірицтво, які об’єднують магометан в прагненні національно-політичного визволення від усіх імперіалізмів, і заперечує пропаганду брехню большевіків про незалежність народів ССР.

ЩО РОБИТЬСЯ В ВІДДІЛАХ?

В більшості відділів, як повідомляють Головну Управу, іде напружена підготовка до протестної акції проти сучасних затій Москви з нагоди 300-ліття Переяславської Угоди та про відзначення 25-ої річниці боротьби українського націоналізму.

В Дітройті організації Визвольного Фронту покликали спільний комітет, який веде підготовні роботи. 23-го травня, о 4-ій годині, в залі Українського Народного Дому відбудеться маніфестація-віче, для відзначення 25 річниці ОУН, на якому українська громада запротестує проти нинішніх затій Москви. Ювілейний комітет закликає все українське громадянство Дітройту взяти участь в цьому вічі-маніфестації.

ЗВЕРНЕННЯ ДО УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ

В 25-ту річницю організованої боротьби українського націоналізму советська імперія — ССР виповіла черговий наступ проти України і її народу. Цим разом наступу ведеться проти історії українського народу, проти слави його синів, батьків і дідів. Московський уряд постановою від 9. грудня 1953 року наказав святкувати 300-річчя прилучення України до Росії, як велике свято Советського Союзу і т.зв. країн пародійної демократії. Російський уряд хоче перекреслити історичну відрубність державного життя української нації, а національні форми співжиття, накинуті Україні 36 років тому більшовицькою Росією, наповнити російським змістом „нерозривної дружби” з „великим російським народом”, в авангарді якого є комуністична партія.

В цьому наступі Москва намагатиметься перекреслити самобутність української культури, дум національних — упокорити душу народину і накинути нації „всеобіймаючий”, „животворчий” вплив культури „великого” русского народу. Урядові постанови не заперечують національної української держави, але підкреслють, що та державність, як і нація українська, стали можливими завдяки „великому” російському народові, його дружбі до України.

Маскарадою дружби, яка триває по всій імперії від січня до травня 1954 року, Москва хоче обдурити світ і показати йому, що українська нація хоче бути „навіки разом з Росією”. В бучиних святкуваннях з нагоди Переяслава, Москва пробує показати світові морально-політичну присягу України на нерозривність з московським імперським центром.

Немає сумніву, що ті імперіялістичні затії, зумовлені наростаючою національною стихією, національним спротивом, організованою національно-визвольною боротьбою українського націоналізму, яка від другої світової війни набула форм відкритої московсько-української війни. Тому в постанові уряду і в тезах ЦК комуністичної партії про святкування 300-літнього ювілею „воз’єднання” уряд закликає і велить посилити боротьбу проти українського націоналізму.

Москва знає, що організований український націоналізм чверть століття стоїть в безкомпромісій боротьбі проти окупації України Москвою, за відновлення Самостійної Единії Української Держави з справедливим соціально-політичним ладом — без холопа й без пана, тому й велить посилити боротьбу з ним. Московські володарі розуміють, що національна ідея, за здійснення якої склали голови отаман С.Петлюра, полк.Е.Коновалець і головнокомандувач УПА ген. Т.Чупришка-Р.Шухевич, віддали і віддають життя найкращі епізоди української нації в підпіллі, стала всенародною, нею переднята вся нація, яка у відновідній, слушній час стане до всенародного бою проти московсько-большевицької тиранії за права і вольності свої.

Щоб угамувати наростаючу національну стихію Москва визнає українську державність, але нерозривну від

Др. М. Дикий

В 15-ТІ РОКОВИНИ ПОСТАННЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ (С П О Г А Д)

„...Не вмірає правда наша,
Не вмірає воля
І неситній не виоре
На дні моря поля”.

Т. Шевченко

Саме 15 літ минуло, коли по другій стороні Карпат, долинами Тиси і Попраду, понісся гомін дзвонів, а на верхів'ях зелених гір запалали вогні свободи. Народ вибрав своїх представників, що в цей пропам'тний день

Росії, щоб задоволити національну гордість повертає, як дарунок, Україні Крим, а разом з тим наказує посилити боротьбу проти українського націоналізму — форматорця української державницької ідеї на протязі останнього чверті століття. Прикриваючись маскарадою дружби, комуністична Москва веде послиений наступ на націоналізм, проти національної ідеї, проти українського народу.

Чи можемо ми, українська спільнота в Америці, стояти осторонь від червоного наступу московського большевизму? Hi!

В травні, в Києві і в Москві, советський уряд буде підводити підсумки імперської маскаради. Організації визвольного фронту закликають всі організації ЗДА й українську спільноту організувати в кінці травня ц.р. масовий всенациональний протест проти московсько-большевицької сваволі і заявити світові, що ми протестуємо проти сатанських планів Москви. Одностайно, однодумно станемо в обороні національної ідеї і заманіfestуймо свій протест проти ламання Божих і людських прав, проти насильного загарбання України і перетворення її в російську кольонію.

Московсько-імперській сваволі противставмо нашу християнську національну правду, наше одвічне право бути господарями землі української.

Скажім світові, що доки він мириться з рабством, сваволею московсько-большевицького імперіалізму, він не позбудеться загрози рабства в себе.

Нью Йорк, 27 березня 1954 року.

Підписали:

Організація Оборони Чотирьох Свобід України

Спілка Української Молоді в Америці

Приятелі Антибільшевицького Блоку Народів в Америці
Союз Українських Політичних В'язнів

Т-во бувших Вояків Української Повстанчої Армії
Т-во Української Студіючої Молоді ім. М.Міхновського

Організація Державного Відродження України

Український Золотий Хрест

Молоді Українські Націоналісти — молодь ОДВУ

Легія Українських Повстанців

Представник Т-ва Укр. Політв'язнів

15 березня, на першому засіданні сойму, схвалили перші основні закони самостійної держави. Тим сміло здерли вони облуду з очей можним тодішнього політичного світа та вказали „хто ми — чиї сини”. Той зрив українського народу Срібної землі та сміливі почини його вибраних і провідників налякав тодішніх облудних будівничих т. зв. „Нової Європи”, а злобних сусідів довів до скаженості та явної протидії.

Політичний лад, що заіснував після першої світової війни, заслонюючися облесливими гаслами про свободу і рівність всіх народів, покрайв живі національні організми слабших народів, потворив монстраульні злішки держав та поставив їх як своїх жандармів на кордонах Німеччини і Советського Союзу для забезпечення своїх імперіялістичних інтересів та економічного візиску Європи.

Польща, Чехо-Словаччина, Румунія, Югославія накинулись на живе тіло пошматованого у Версальському трактаті Українського Народу та дерли його вперто і невпинно шматок по шматкові, в надії цілковитого органічного винищенння його та поширення своїх посілостей. Перш за все старалися вони розбити, викривити, знищити душу народу. І так покотились процеси: польонізації, чехізації, румунізації, мадяризації, доразних судів, розстрілів,шибениць, концентраційних таборів і т. п. І здавалось їм, тим найвінім шовіністам-окупантам, що такими методами 20-літнього нищення і терору, вони вспіli здушити, а то зламати і викорінити волю і стремління народу. Тому так чудувались і скажені, коли узріли той величний зрив народу в пропам'ятні березневі дні 1939 року.

А ми запитаємо: що дало тому народові таку безмежну силу, такий гарг волі перетривати ті тяжкі ударі впродовж віків і в рішальний мент стануті до побудови свого порядку на своїй землі, до побудови своєї держави.

Були це чотири найсильніші елементи, що жевріли, як мала іскра в житті народу, та при легкому подуві сприятливого вітру, спалахнули великим пожаром народного зриву. Вони, як три червоni нитки перетякали впродовж віків життя тої невеличкої вітки українського народу та в'язали його із пнем, по другім боці Карпат і над Дніпром.

Перший з них — це зв'язок племінно-кровний.

Вже від найдавніших часів нашої історії населення Закарпаття, що складалось в більшості з хоробрих, одчайдущих тиверців і т. зв. кіївських та галицьких „вигонців”, які осіли на верхів'ях Карпат обабіч та нанизу середнього Дністра, Тиси і Дунаю, брали живу участь у побудові княжих держав та часто-густо єїтами хороброго свого лицарства дойомагали, а то й вирішували побіду українських князів в їх високих задумах, поширення чи закріплення Княжої Держави, чи то проти нападу східних кочових орд на східних пограниччях Київ-

ської Держави, чи проти литовських, польських та мадярських полків, для забезпечення чи поширення Галицько-Волинської Держави.

Тому природним є вічне і неустаюче тяжіння тої віткі народу, впродовж віків до своїх кровних братів, до Галичини і Києва.

Другим елементом є спільність одної віри.

Кожен український народ прийняв християнство, то та сама віра була принесена і на Закарпаття з Києва та Галичини.

З грамоти короля Володислава про засновання першого Мукачівського Епископства в 1491 році знаємо, що закарпатське духовенство підлягало епископам Перемишля в Галичині. Привісляні Епископи Закарпаття висвячувалися в Києві або Галичині, а в згадці про арештування мукачівського епископа Тарасовича 13 грудня 1646 року протестантським князем Ракочієм, обвинуваченого за таємні зв'язки із галицькими владиками, Ракочі вимагав, щоби епископ вигнав зі своєї епархії усіх священиків галичан, бо це було небезпеко для мадярської політики.

Третім складним елементом є зв'язки культуральні з Києвом та Галичиною.

Найзамінішим на тому полі став Епископ Андрій Бачинський, який одверто став за народом та закликав молоду інтелігенцію, особливо священство, культтивувати материнську мову, пропагував руські книжки, видавані в Галичині і Києві та вдержував живі зв'язки з Києво-Печерською Лаврою. Він брав живу участь в організації спільно з галичанами семінарії „Барреум” у Відні, дав професорів до заснованого у Львові університету 1784 року та до „студію Рутенум” при тому університеті. Він робив заходи, щоби Мукачівську Епархію прилучити до метрополії у Львові 1808 року. Він також переніс столицю епис. Епархії з Мукачева до Ужгороду, Богословську школу перетворив на семінарію та відкрив першу на Закарпатті філозофічну школу. Тоді то також створено на Закарпатті другу епархію з осідком у Пряшеві 1817 року. В XVIII столітті ті зв'язки ще більше посилюються.

Історик о. Др. Василь Гаджега пише, що у звіті епископа Мануїла Ольшавського подано, що з Галичини і України перепачковано багато книжок, які переховувались по парохіяльних церквах. Історик о. Іриней Кондратович подає, що 1827 року привезено на Закарпаття 530 псалтирів із Володимира-Волинського, а 1759 р. затримано в Ужгороді на границі 9 возів книжок, перепачкованих з Галичини. 1760 року привезено з Галичини 690 книжок (з того 150 Букварів); 1762 року привезено 733 книжки, (з того 400 букварів), а 1770 року 448 переважно літургічних книг.

Однак, треба ствердити, що тоді і на самому Закарпатті, силами їхніх учених і працівників, переважно духовенства, розгорнено працю на полі культури і письменства. Видано деякі релігійні твори, апольгогічні в справі унії, деякі твори писані народньою мовою Дулишковичем, Литмановою, Розвічовським. О. Іван Фогараши-фільольо 1827 року писне про різниці між народньою та церковно-слов'янською мовами, а о. Михайло Лучкай

видає 1830 року „Грамматика Словено-Рутена”, граматику мови, якою говорять крім України, також в Галичині, на Буковині та на Підкарпатській Русі. Ця граматика була уживана також в Галичині.

Оце є ті три головні в'язні, що лучили ту малу вітку одного народу в одну велику живучу цілість. Це ті елементи, що зберігали спільність одної нації, відживляли національного духа, та не дали йому загинути під сильними ударами ворожих сил.

Ta, однак, найсильнішою силою, що за такий короткий проміжок часу розбурхала національний дух та пірвала його до геройчного змагу за свої пайвиці ідеали, були ідеї українського революційного націоналізму, принесеного в горючих серцях досвідчених і загартованих в рядах ОУН.

Тепер ще розглянемо період облудної політики фальшивого демократичного ладу, накиненого можними тодішнього політичного світу в ім'я „миру і благодаті”.

Коли центральні держави, на схилку першої світової війни, вистрілювали свої останні набої, а голод внутрі краю обезспілив населення та приступував революцію внутрі, проф. Тома Масарик об'їздив Європу і обидві Америки та монтував „Вільну Чехо-Словацьку Республіку”, обіцяючи давнім емігрантам словакам і карпатоукраїнцям широку політичну автономію. Вони й повірили його обіцянкам і підписали відповідні умови.

Після затвердження Ч. С. Р. в Сант-Жерменському трактаті, празький уряд не спішівся і не думав виконати постанов умови і обіцяної автономії таки ніколи не дав, мовляв, народ ще не цілком політично дозрів. Чехи заявили там кольонізаційну політику.

Перший губернатор Закарпаття др. Ю. Жаткович з Америки, цілій час боровся за здійснення тої автономії та за злуку усіх українських етнографічних областей (частини Пришіпини аж до Понрад, де живе 200 тисяч українців) в одну Підкарпатську Русь (така була офіційна назва країни). I хоча ця злука була гарантована в Сант-Жерменському договорі, празький уряд того не здійснив. Крім цього чеський уряд насадив там виключно свою чеську адміністрацію аж до возного і поліціста виключно, так що коли до 1918 року не було в адміністрації ні одного чеха, то тепер було їх 85% в адміністрації. Жадковеч, знеочевений такою кольонізаційною політикою, зрезигнував зі свого посту і 17. 3. 1921 року вернувся до Америки. На його місце губернатором став др. А. Бескід. Однак, чеський віце-губернатор П. Еренфельд та усі його наслідники аж до кінця існування республіки 1938 року були властивими панами країни.

Враз із чеською адміністрацією хмарою посунули на Закарпаття чеське населення (родини адміністрації, робітники, промисловці, торговельники, учителі, поліція, фінансові функціонери, граничники, військо і т. п.). Заройлось від чеського населення. Масово поставали чеські школи, навіть там, де були 3-4 чеські родини.

Найбільшим, однак, лихом, яке своїм проклятим тавром маркувало усі проявлені суспільно-політичної праці тодішньої провідної інтелігенції, було розбиття на ворожі між собою напрямки, які злощасна минувшина передала

своєму поколінню; москофільський та народовецько-український.

Старша генерація інтелігемії, вихована в мадярських школах, в мадярському дусі, не могла примиритися зі зміною ладу, зі зрівнянням її в правах із хлопом, тому відразу перехилилась на сторону реакції та стала на традиційній москофільській платформі, хоча в часі державної кризи показалось, що вона тим прикрила собі лише свої аспірації і орієнтацію на Будапешт. Перед вели тут старі емігранти галицькі москофіли, та місцеві, як др. Бескід, о. Гомічков, о. др. Фенцик, о. Сабов, а головно московські емігранти чорносотенці. Чехи, як вічні москофіли, радо піддержували цей напрямок.

Зразу з'явилось багато російських православних священиків, переважно з білогвардійців, які різними способами розбивали єдність католицької церкви та перетягали населення на православіє. В наслідок того біля 1/5 населення перейшло на московське православіє. Завинило тут і греко-католицьке духовенство старої орієнтації, що, виховане в старому панському дусі, дивилося загори на бідного мужика. Однак, згодом та частина старої інтелігенції так світської, як і духовної, поволі поверталась на свій національний шлях.

Український народовецький напрям, започаткований з кінцем XIX століття, дістав підтримку емігрантів, що спричинили велике посилення національного руху серед населення Закарпаття. (Др. А. Алискевич, др. Панькевич, др. Вол. Бирчак та др. Вас. Пачовський). Всі вони були професорами середніх шкіл в Ужгороді. Однаке, національно-усвідомлюючу та гром.-політичну працю вели здебільші місцеві інтелігенти. (О. др. А. Волошин пізніший президент В. Желтвай, В. Гаджега, В. Лар, К. Феделіши, Дм. Попович та світські діячі: два брати Бряжчайки, А. Штефан і провідники політичних партій: Ю. Ревай, Ф. Ревай, Ст. Клочурак і інші.)

Для поборення згубного московського православія приїхали 1920 року з Галичини отці власиліяни, що згодом виховали цілий ряд місцевих грек.-кат. священиків, які своїми проповідями та пресою спинили похід московського православія.

Під кінець існування ЧСР виріс на Закарпатті ще один політичний напрямок т. зв. „тутешняцький” під гаслом „Ми не москалі і не українці, ми окремі підкарпатські русини”. Сюди належала частина безбарвної інтелігенції старшого покоління. Молодь масово пішла за українським, а частинно за москофільським напрямком. Тутешняцький напрямок тішився великим попертям чехів і мадярів (вони тайно фінансували), бо москофільський згодом скомпромітував себе, а український лякав їх своєю ірреденцією (мовляв, хотує відірватися від ЧСР).

Треба відмітити, що почавши від 1931 року культурне життя країни дуже пожвавилось і виростло до великих розмірів в порівнянні до окупованої Мадярщиною. Зросло велике число народніх інкіл, постали гімназії, фахові школи. Засновано „Просвіти”, театральні гуртки, хори, професійні організації учителів, мистців, постали студентські товариства.

Всі ті три напрямки зводять між собою завзяту боротьбу, головно, на полі шкільництва. Боротьба та тривала повних 20 літ і викликала велике замішання і негоду-

вання серед громадянства. Чехи радо це попиралі в ім'я засади „дівіде ет імпера”. Однак, вже від 1931 року український народовецький напрямок поволі став перемагати, особливо, серед селянства, учительства та шкільної молоді. Москофільський напрямок при кінці цілком заломився. Під час сільських виборів в травні 1938 року, ведених політичними партіями (4 українські, 1 москофільська, 3 тутешняцькі), українські партії перемагають і майже всюди українські старости по селах перебирають владу в свої руки. Москофільське „Общество ім. Духновича”, ведене о. др. Фенциком, стає перед розвалом.

Так поволі крахувала чеська політика на Закарпатті. Неприродний іродові москофільський дух, створений чорносотенцями та своїми блудними синами, а фінансований чехами і мадярами, заломився, доки не сконав, розбитий живучою силою ідеї українського революційного націоналізму.

Весною 1938 року залізні кігті німецького імперіалізму зачепились за Судетський край та потрясли ЧСР. Скористали з цього Словаччина та Закарпаття. Словаччина за підшептом Берліна під проводом о. Глінки, розгорнула широку політичну акцію. Організовано великі маніфестації віча з домаганням цілковитої автономії.

На Закарпатті однією, сконсолідованаю тоді, була лише українська національна група. Вона то 29 травня, 1938 року, через свою Українську Центральну Народну Раду поставила вимогу найширшої територіальної автономії. Прага вимогу цю зігнорувала.

Коли на підставі рішення чвірки великороджав в Мюнхенському арбітражі, дні 22 вересня 1938 року, німецькі обченки відхиляли Судети, ЧСР покотилася до розвалу. Президент Бенеш на слідуючий день оголосив мобілізацію, а прем'єром уряду іменував ген. Сирового.

Українці й словаки на спільній маніфестації в Жіліні іще раз рішуче піднесли домагання в справі автономії. Словаки створили свій уряд і Прага його визнала, а українські вимоги відхилила, а на Закарпатті застосувала репресії (ревізії, арешти, терор), як передумову подала вимогу замирення між українцями і москофілами та їх спільної дії. Москофільську „Руську Народну Раду” опанували тоді в більшості елементи тутешняцькі з послом А. Бродієм на чолі.

Українська Центральна Народна Рада рішила тактично погодитися з москофілами і на спільних нарадах 7 і 8 жовтня 1938 зформували спільно першу владу Підкарпатської Русі з А. Бродієм, як прем'єром. Владу цю проголошено вечером народові, що з цілої околиці Ужгороду зібралися в столиці перед будинком краєвого уряду. Хоч було невдоволення з особи А. Бродія, то всетаки створення першої влади викликало велике одушевлення серед народу. Прага, однак зволікала з затвердженням влади, навіть, коли влада приїхала до Праги скласти присягу. В цілому краї зчинились масові демонстрації проти Праги. Увечорі 10 жовтня працьке радіо оповістило, що ЧСР перетворилася у федерацію трьох держав: чехів, словаків і українців. Радість була невимовна, але Прага все ще не хотіла затвердити Закарпатської влади.

Дня 11 жовтня Укр. Центр. Нар. Рада ще раз зажадала в ультимативному тоні затвердження Закарпатської вла-

ди, поставивши речеңець до другої години пополудню. Нарешті, того ж дня вечером ген. Сировий, як заступаючий президента, іменував владу Підкарпатської Русі в такому складі: прем'єр А. Бродій, міністри Юл. Ревай і др. Едм. Бачинський; державні секретарі: директор о. А. Волошин, др. Ів. Пещак, а міністр без теки о. др. Ст. Фенцик. На другий день вони склали присягу, а після обіду прилетіли літаком до Ужгороду, де дожидали їх тисячі народу, улаштувавши їм велику маніфестацію.

На це, на другий день, величними маніфестаціями відгукнувся братній Львів та багато інших міст Галичини. Оці спонтанні маніфестації у Львові та в Галичині викликали рівночасно скажену лють у наших сусідів поляків та мадярів.

Вже тої самої ночі в прикордонних смугах заройлася українська націоналістична молодь Галичини, намагаючись зайдем перескочити кордон та поставити себе до диспозиції новоствореного уряду на своїй вільній землі. Краєва ОУН у Львові відразу пустила цілий свій підпільний апарат в рух, спрямований до акції на новій вільній батьківщині. Густими лісами Карпатських верхів, під покрівлею темних осінніх ночей, продиралися кур'єрі в одну і другу сторону, підготовлюючи в майбутньому великий зрявного народу. Швидко розкинено сітку організації по усіх закутинах Карпатських сіл та приступлено до гарячкової національно-усвідомлюючої праці серед населення та до організації народної оборони.

Але рівночасно з тим Мадярщина вже почала висилати своїх терористів на пограничні терени, які висаджують мости, обстрілюють поїзди, щоб залякати населення і чинити неспокій. Показалося, що між зловленими терористами були також домашні москофільські студенти „чорнорубашники”, організовані на зразок фашистівської молоді Фенциком в „Обществі ім. Духновича”.

Після затвердження влади польська і мадярська преса зачали бити на сполох та домагатись спільніх кордонів. Польща почала висилати на кордон також своїх терористів, вербованих серед польської сіндецької шовіністичної молоді та щедро оплачуваного міського шумовиння і криміналістів. Численну участь брало також переодягнене військо.

Дня 15 жовтня відбулися скрізь масові противадярські та противольські маніфестації (в Ужгороді, Хусті, Бичкові, Рахові, Ясінію), домагаючись зброї для щойно створеної національної оборони та акції проти терористів. На тому полі гарячково і жертвоно працювала ОУН.

У створеному уряді А. Бродія не було гармонії. Москофіли — члени уряду враз із своїми партійцями, на тайному засіданні, рішили намагатись прилучити Закарпаття до Мадярщини. Розкинуто було летючки проти українських членів уряду та проти всіх „українських бандитів”. На засіданні центрального уряду в Празі дnia 26 жовтня українські міністри відмовилися від співпраці з Бродієм, а з ними також і міністер Бачинський. Прем'єр ген. Сировий, коли довідався про наявну зраду Бродія і москофілів на користь Мадярщини, казав арештувати Бродія, а прем'єром назначив о. А. Волошину, непривінного тоді в Празі з причини недуги, який зараз телефонічно склав присягу. Прем'єр Волошин утворив нову владу, до якої ввійшов вже Юл. Ревай, а також і Бачинський. Ціле За-

Проф. В. Січинський

КРИМ ІСТОРИЧНИЙ НАРИС

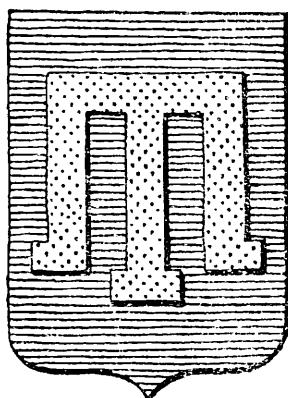
Центральне положення Криму на Чорному морі, з поверхнею 25.000 кв. км. і населенням 1.200.000, з важливими морськими пристанями, з яких Севастополь і Керч мають відмінне значення, становлять цю землю особливо цінною, як ключ і головна база Чорного моря. Добрий ґрунт і лагідне, тепле підсоння цього півострова, придатні для плекання південних промислових рослин, як тютюн, бавовник, гумові рослини, городництво, найкращих гатунків садових овочів, винограду, а консервація риби й овочів, збільшують господарське значення цієї частини України. Мінеральні скарби, як сіль, залізна руда, кам'яне вугілля і нафта, збільшують потенціальну силу ключевого положення Криму. Менші торговельні і комунікаційні пристані — Євпаторія, Балаклава, Ялта, Судак і Теодосія лучать Крим зо всіма країнами Чорного моря й цілим світом. Тому, хто володіє Кримом, — той має ключ від Чорного моря!

З найстарших історичних часів, маємо деякі відомості про зв'язки Криму з Єгиптом і Малою Азією, особливо з гетитами (II тис. до Хр.) і фенікійцями. Більш певні історичні вістки, що підтверджуються пам'ятками археологічними, епіграфічними, архітектурними і мистецькими, походять з античних, грецьких часів, коли на побережжі Криму постають грецькі колонії, починаючи вже з VII стол. до Хр. Спочатку були це, як відомо, торговельні факторії, згодом великі торговельні міста з відповідними укріплennями, оборонними мурами, громадськими і приватними будовами. Грецькі

карнаття загоріло новими маніфестаціями радості і одушевлення. Однак, скоро настутили сумні хвили для молодої держави.

Мадярщина, користаючи з ослаблення ЧСР, хотіла і собі вдерти бодай шматок шкіри з чехо- словацької кози та поробила заходи в Римі і Берліні в справі ревіндикації частини терену. Арбітри Німеччини й Італії на спільному засіданні в Відні 2 листопада визнали за Мадярщиною право на Закарпатські міста: Ужгород, Мукачево, Берегово та зажадали передання їх до 10 листопада. Влада, однак, не упала на дусі, але у зверненні до народу зарядила евакуацію тих міст, а свій осідок перенесла до Хусту. Напади польських мадярських і москофільських чорнорубашників-терористів ще більше посилилися, думаючи тим залякати населення. Але селянство, зорганізоване в комітетах національної оборони, враз із прикордонними частинами стаціонованої сіці дало їм належну відсіч.

(Закінчення в наступному числі)

Герб Криму

емігранти приходили головно з йонської Малої Азії — з Мілету, Прієни і Гераклени, згодом в архітектурі і виробництві коло IV ст. приходили впливи атенські, отже з корінної Греції. Грецькі кольонії відзначалися високим станом культури і цивілізації і так українська територія мала можливість значно раніше від своїх сусідів черпати знання, культуру і мистецтво з найбільшого і найстарішого джерела європейської цивілізації. Кожне з міст Криму, античних часів, це окрема, цікава сторінка історії громадського устрою, побуту, будівництва, торговельних, морських зв'язків.

Херсонес, коло сучасного Севастополя, з прекрасною закритою затокою, з найбільшою чорноморською пристанею, мав виключне, ключеве положення не тільки для Криму, але і цілого Чорного моря. Первісно місто лежало на т. зв. Гераклійському півострові, заложене, правдоподібно, йонцями в VI стол. до Хр., а яке досягло особливого розквіту в століттях IV-III до Хр. і добу геленістичну. За археологічними дослідами, оборонні мури Херсонесу, що відділяли місто від Кримського материка, були довгі на 8 км. і високі на 8 метрів. Саме місто було добре пляноване, з широкими і прямолінійними вулицями, добре брукованими. Головна вулиця проходила попри Акрополь і закінчувалася великою базилікою (будинок суду) над морем. В місті були прекрасні храми, вівтарі, пританея (будинок уряду), монументи і пам'ятники визначним громадянам. Над морем було адміралтейство і корабельні пристані. Грецький письменник Страбон згадує в Херсонесі храм богині Діяни, що був на Партеніоні. Приватні доми прекрасно побудовані, з великим комфортом, басейнами, ваннами, кімнатами і виходками, що мали водотяги і каналізацію.

Понтиканея — друга важлива пристань і місто над Керченською протокою — ключ Озівського моря. Заложена теж в VI стол. йонцями з Мілету. Найбільша розбудова міста та його

укріплень припадає на IV-III стол. йонцями на I-II стол. по Хр. Первісне місто, описане Страбоном, було на горі, яка тепер називається Митридатовою. Там був Акрополь, а на схід від нього морський мол і пристань, що могла вміщати майже 30 кораблів з відповідними припасами. У віддалені 30 км. від сучасної Керчі, була пристань Кіммеріон. В околицях Керчі до недавна зберігалось багато пам'яток грецьких часів, зокрема цінних гробівців з розписами, мармуровими саркофагами та спігографічними пам'ятками. Крім того були менші міста і пристані, як Керкініт (Євпаторія), „Прекрасна Пристань” (коло сучасного села Ак-Мечеть) і Теодосія, що теж служили для торгівлі з автохтонним населенням Криму і українського Причорномор'я.

Греци вивозили з української території головно збіжжя, також віск, мед, шкіри, футра; в обмін за свої вироби металеві, керамічні, шклянні, вино і південні овочі. Без перебільшення можна твердити, що цілий добробут і висока культура греків, залежала в першій мірі від українського хліба.

В соліттях від II-I до Хр. постає могутня Боспоро-Кіммерійська чи Понтійська держава (з 196 р.) і згодом нова Понтійсько-Кіммерійська держава, що об'єднувала Крим, Кубань і деякі інші кольонії Причорномор'я. Монети Понтійської держави, прекрасної праці, відомі з I-IV стол. по Хр. Розцвіт Понтійської держави припадає на часи Мітридата VI. Євпатора, що вмер в 63 році до Хр. Цицерон, по смерті Мітридата VI, назвав його „найбільшим володарем, з яким Рим вів коли-небудь війну”. За часів цього володаря виникла велика ідея об'єднання Причорноморських і Східньо-Середземноморських країн, а саме побережжя Чорного моря, Македонії, Греції, Сирії, в противагу до Римського імперіалізму, проти якого Мітридат вів 40-літню війну. Був Мітридат VI Євпатор оборонцем геленістичної культури проти навали варварів — кочевників, головно гунів. Номінально південне побережжя Криму було в I-III стол. по Хр. під зверхністю Риму, коли на зміну грецької культури приходили римські впливи.

Грецькі кольонії і згодом римська зверхність поширювалися лише на міста грецьких кольоністів і вузьку зону побережжя тоді, як спроби грецьких і римських урядів контролювати цілу територію Криму, ніколи не мали успіху. Грецькі джерела називають населення Криму („Тавриди”) і України збірною назвою „Скитів” в VIII-VI стол. і „Сарматів” у IV-III до Хр., хоч фактично там були різні народи і племена. Скити і Сармати швидко переймали грецькі зразки мистецства і культури. Однаке ці племена в свою чергу впливали на життя і побут

Мечеть в Євпаторії 1552 р.

грецьких кольоністів, про що свідчить не тільки побут греків, але і самі вироби з місцевими ознаками. Скитське мистецтво деякі російські автори старалися нав'язати зі зразками східними і зокрема з сибірськими, послуговуючись для того так зв. „звіринним” орнаментом, що однаке не є виключним і єдиним мотивом „скитських” виробів. У більшій мірі має рацію дослідник Осовський, який доводить, що скитське мистецтво зложилося під впливом кавказьким, а також виводи Ростовцева, що воно споріднене з гетитським мистецтвом Малої Азії

Деякі грецькі і римські джерела називають корінне населення Криму, звичайно, тавридами, а самий півострів Таврида.

В століттях від II-I до Хр. ті самі джерела згадують на побережжі Озівського моря і згодом по цілому українському Причорномор’ї і Криму **Роксолян і Алян**. За думкою більшості дослідників це дві споріднені етнічні групи, або і той самий народ іранської галузі індоевропейської групи народів. Саму назву Роксолян, філологічного пояснюють, як „Рокс-Оляни”, себто „Білі Аляни”, при чому від слова „Рокс” виводять назву Рос чи Русь.

Грецький письменник Страбон виразно говорить в своїй VII книзі, що роксолянський князь з Ольвії Скимур з своїми синами заложив на Тавриді, цеб-то Криму три укріплення: Палакіон (тепер Балаклава), Хабон і Неаполе (тепер Керменчик коло Симферополя). Цими містами-укріпленнями користувався Скимур, як військовими базами у війні з Мітридатом Євпатором. Також і Херсонес захоплювали „тавриди і скитські племена”. Все це довело до війни поміж Мітридатом і роксолянами. Страбон подає, що роксоляни під проводом Тасія, прийшли на поміч синові Скимура — Палакові, проти полководців Мітридата Євпатора. „Хоч роксоляни виглядали воявничими, однаке проти вивчені і добре озброєні фаланги (на римський зразок), кожний легкоозброєний вар-

варський народ безпомічний. Так і вони, в кількості майже 50.000, виступивши проти 6.000 Діофанта, полководця Мітридатового, не встоали і багато з них загинуло.” Ці події відносяться дослідники до 94 року до Хр. і свідчать вони про велику силу і організованість автохтонів Криму — Роксолян.

В згаданому місті Неаполі коло Симферополя, розкопки 1946 року виявили могильник „римських часів” з розписом, що незвичайно нагадує сучасні українські розписи хат. Крім того, на стінах живо і натуралістично намальовано сцени, правдоподібно, з життя покійника: верховець на коні, пси нападають на диких кабанів, чоловік грає на лірі. Типи людей виразно не грецькі і не римські, а власне автохтонні, отже роксолянські. Ці типи, так само і озброєння роксолян, маємо в досить докладних описах античних письменників, а також з деяких рисунків і різьб II-IV ст. по Хр.

Хоч Мітридат Євпатор вигнав роксолян з „Затоки Симовлів” ц. т. Балаклави, але вони, так само б як і аляни не тільки залишилися у внутрішньому Криму, але й далі тримали свої бази і пристані в Криму.

Аляни згадуються вже в I ст. по Хр. античними письменниками Плінієм Другим і Тацитом. З відомостями Аміана Марцеліна з IV стол., аляни споряджали напади на грецькі кольонії Боспорського царства, головно на фанагорію, Кіппи та інші міста Тавриди. В III стол. по Хр. аляни заложили нові міста Сугдей (за нашими літописами Сурож, тепер Судак) і Ардавда (тепер Теодосія), що стали важливими пристанями-базами алян під час нападів гунів, а згодом в IX стол. під час нападів мадярських і печенізьких кочовників. За свідоцтвом невідомого складача старовинних „Перипл” Чорного моря, Теодосія первісно називалася на мові таврів чи алян „Ардавда”, ц. т. ;;Місто семи богів” чи то „Місто сімох світил” (планет). Коли ж Боспорський король Лейкон здобув це місто, що належало мілетським грекам, то переіменував його по імені своєї сестри Теодосії.

Коли близько 250 року по Хр. частина германського племені готів вдерлася до Криму, то роксоляни і аляни наставилися до них вороже, як до чужих пришельців. В IV стол. роксоляни б мусіли платити данину готському королю Германариху (350-375). У повстанні т. зв. Малої Скітії, ц. т. Задоння проти готів, брали участь також роксоляни під проводом свого великого князя Болемира. За відомостями готського історика Йордана, з VI стол., роксоляни виконали замах на Германариха, так що він не міг особисто брати участі у війні з гунами і незабаром помер. Йордан подає також вістки про дальшу ворожнечу до готів,

хоч називає роксолян антами. Аляни, за свідоцтвом античних письменників, були союзниками гунів у боротьбі з готами. Вони розбили Германариха і виперли остготів. В той час роксоляни і аляни були вже християнами, так само як християнство поширювалося і поміж готами. Марцелін, грецький письменник IV стол., подає таку загальну характеристику алян. „Були вони значно культурніші від гунів, гарні з виду, біляві, легко озброєні, дуже воївничі та свободолюбні, люблять притримуватися в громаді рівності”.

Готи перебували в Криму всьогоколо 1¼ стол., і помимо тверджень деяких німецьких і російських істориків про їх велике значення на Сході Європи, не залишили по собі особливого впливу на місцевих автохтонів.

Роксоляни в IV стол. заселявали майже всю українську територію в сучасних етнографічних межах, окрім крайніх північних частин. Щільно замешкуючи, як осілий хліборобський народ, ціле північне побережжя Чорного і Озівського моря та Крим, черпаючи державницькі і цивілізаційні почини від Боспоро-Кімерійської чи то Понтійської держави, роксоляни мали свою вироблену матеріальну і духову культуру, що стояла на високому рівні. Вони були мореплавцями і навіть у своїх символічних знаках вживали морської символіки-котви, линви тощо. Нарешті роксоляням належить стрічкове знакове письмо з IV стол., знайдене в Ольвії, Євпаторії і Керчі на кам'яних плитах. Автор цих рядків у своїй монографії про роксолян довів, що знакове письмо роксолян було попередником глаголиці і, правдоподібно, тими „руськими письмами”, які згадує св. Константин (Кирило) під час свого перебування в Херсонесі в 860 році.

Хоч різні кочевничі народи, які перевалювали через Крим, ніби зовсім поруйнували міста Криму, але в дійсності по відході тих кочевників, кримські міста далі існували. І саме в тих містах почало поширюватися християнство в дуже раню добу. Є відомості, що християнські громади існували в Пантикопеї і Херсонесі вже в III-IV стол. На вселенському соборі 325 року в Нікеї, згадується Боспорський єпископ, що відноситься до Боспору Кімерійського, ц. т. Криму і Кубані. В V стол. згадується єпархія Сурожська на Криму. Старохристиянські пам'ятки мистецтва і архітектури зберігалися на Криму у великій кількості, починаючи з кінця IV стол. Лише в одному Херсонесі знайдено близько 27 храмів з IV-X стол. Найстаріші храми в Херсонесі IV-VI стол. центрального заложення, у формі рівнораменного грецького хреста, згодом стали найбільш характеристичним типом української архітектури. Також округлі будови, т. зв. ротонди; VI-VII

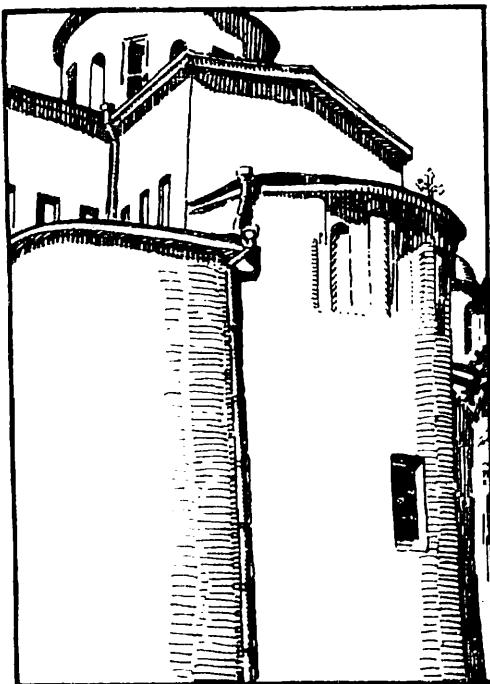
стол. були знані в менших храмах на Україні в XI-XIII стол. Інший тип, т. зв. базилік, в Криму, себто трьохнавні будови VI-IX стол., згодом перетворені у посередній тип поміж базилікальною і центральною будовою, став найбільш поширеним типом будов старокняжої доби на Україні X-XIII стол. До цього новішого типу належить в Криму церква Св. Івана Предтечі в Керчі з половини VIII стол. і т. зв. Паргинська базиліка коло Герзуфу з кінця VIII стол. Відомі також базиліки, правдоподібно VI стол., в Мангупі і Ески-Кермені. Все це дуже рідкі і цінні пам'ятки, не тільки для України, але і для цілої Європи.

В 375 році гуни розгромили роксоляни і аляни. В цій боротьбі роксоляни і аляни користувалися своїми військовими базами на Криму, зокрема в Сугдею (Судаку) і Теодосії та перебували в Кримських Горах і так заховалися перед цілковитим погромом.

В VII-VIII стол., з постанням Хозарської держави, впливи її сягали до Криму. За свідоцтвом Теофана, за часів Цісаря Юстіяна III алянський король Сароес (Сарродій) був союзником Візантії, згодом також в 703 році. Візантійський письменник Константин Порфирородний з X стол., каже, що аляни не тільки були незалежні, але перешкоджали хозарам мати зв'язок з Кримом. Поміж єпархіями під зверхністю візантійського цісаря Льва Мудрого, згадується „Алянія” під числом 62, а за Палеолога Старшого „Алянська Митрополія” була під числом 74. Аляни згадуються в історичних документах на Криму ще в XIV стол., коли там були „Алянські парохії”. Про це свідчить і писання Маріно та інші джерела, про суперечності херсонецьких і готських митрополитів.

Від VI стол. Крим підпадає під зверхність Візантії, яка має свої корабельні бази в Херсонесі, Керчі, Судгею і кількох менших на півдні. Однак, так само, як і в античні часи, влада Візантії сягала лише на саме південне побережжя Криму. Місцевий елемент з роксолян і алян далі опановують внутрішній Крим і мають притягаючу силу до Києва. Сама Київська держава мала великий вплив і значення в Криму, вважаючи цю землю приналежною до Русі. Про це свідчить цілий ряд історичних фактів.

З життя Степана Сурожського знаємо про напад Руси, під проводом кн. Бравлина на Сурож (Судак), коли русини коло 800 року знищили ціле побережжя від Корсуня до Керчі. В походах Руси на малу Азію 842 року брали участь „тавриди”, себто кримчаки. Візантія, знаючи це тяготіння Криму до Києва і „Меотської Руси” (Тмуторокані), дуже пильнувала своєї зверхності і при різних нагодах, коли мала військову перевагу особливо на морі, ста-

Церква св. Івана Предтечі в Керчі, пол. VIII стол.

ралася обмежити права і вплив старокняжої Київської держави на цю землю.

Наприклад, в договорі князя Ігоря з Візантією про „Корсунську страну”, говориться, що князь не може мати там своєї волости, не може воювати в тій землі і вона не може піддатися йому. В умові візантійського цісаря Цимісхія з кн. Святославом, обов'язують князя не нападати на Корсунську землю. Нарешті здобуття Херсонесу (Корсуня) Володимиром Великим коло 987 року, ніби через „зраду” оборонців, красномовно свідчить, що в Корсуні був староукраїнський елемент, чи йому споріднений, дуже сильний.

Для Київської, староукраїнської держави, очевидно, було дуже важне мати постійний зв'язок торговельний і політичний з Кримом, як природнім продовженням своєї території. Зокрема велике значення для Києва мали пристані Козлов (Євпаторія), Корсунь (Херсонес), Сурож (Судак), Кірчев, або Корчево (Керч). Сурож була особливо зручна для малих кораблів і мала інтенсивний корабельний зв'язок з Трапезундом на Анатолійському побережжі Малої Азії. Знова важливий суходільний шлях лучив Сурож з Києвом через Олешки. В другій половині XIII стол. центр торговлі з Сурожу зосредотився в Кафі (Теодосії).

З здобуттям Царгороду хрестоносцями в 1204 році, побережжя Криму було під впливом венеційців з їх великою торговельною фльотою. В століттях XIII-XV перевага перейшла до

генуезців, які мали велику торговельну базу в Кафі, також в Сугдею і Балаклаві. Вплив генуезців сягав далеко до корінної України, зокрема, по Дністру до Білгорода (Акерману), Бендера, Сорок, доходячи аж до Хотина над Дністром (Гл. V. Sicynsky, L’Ucraina e il Mondo Mediterraneo, “Europa 1951, IVX-XI p. 138-142)

Навала татар-монголів на Україну, захопила також і Крим. В північній степовій частині Криму татари були вже в 1239 році. В. Рубруквіс з Брабанду, посол французького короля Людовика IX до татарської орди, описуючи побережжя Криму в 1252 році, каже, що від Судаку до Херсонесу (Керсова) було там 40 укріплених міст і що майже в кожному розмовляли іншою мовою. Переїжджаючи через Перекоп, подорожник завважує, що за Перекопом на рівнині раніше жили кумани (половці), доки на них не напали татари і так їх утискали, що більша частина вимерла з голоду і з'їджена тими, що залишилися живими. Подібна доля спіткала згодом і те населення згадуваних 40 міст на побережжі Криму та внутрішніх теренів півострова.

Від року 1427 татари в Криму, під проводом Гаджі Гірея творили окреме ханство під протекторатом „Золотої Орди” зі столицею в Бахчисараї. В 1475 році турки здобули Кафу, а в 1478 році понищили всі західно-европейські кольонії Криму. Турки примусили кримське ханство визнати васальну залежність від Туреччини і такий стан тривав до 1777 р. Розцвіт Кримського Ханства припадає на XVI і початок XVII стол., коли там постала і магометанське храмове будівництво і мистецтво. Хоч татари перейняли від турків письмо, літературу і цілу культуру все таки в архітектурі Криму дуже помітні візантійські зразки та ренесансові і бароккові впливи, що приходили до Криму головно з України. (Мечеті в Євпаторії 1552 р., Теодосії, Бахчисараї 1740 р., Бахчисарайська палата, дерев'яні будинки.)

Коли в литовський період історії України до певної міри встановлюються деякі мирні, торговельні взаємовідносини України з Кримом, то вже в XV стол. починається жорстока боротьба з кримськими татарами. Відомі погроми Києва татарами за намовою Москви в 1482 році, Поділля в 1485-1487 рр., Галичини 1498 р. також Київщини, Волині, Чернігівщини та інших земель кінця XV і протягом цілого XVI стол. Однаке, у межичасі встановлюються і торговельні взаємовідносини. За посередництвом Криму, до корінної України приходить східний крам, головно через Кафу, з Малої Азії; Сирії, Арабії, Індії. З другого боку, західно-европейський крам іде через Україну на Крим і далі на схід, особливо тканини, папір, скло, мета-

леві вироби. З Українського краму — шкіра, лій, збіжжя, віск, мед, дерево.

Загроза татар з цілого Північного Чорномор'я і особливо з їх центрів на Криму викликали оборонні засоби на Україні. Постійні напади на мирне хліборобське населення України, було одною з головніших причин постання За поріжської Сіці і завзяттої боротьби з татарами. Під час тієї жорстокої боротьби, український народ поклав гекatomби жертв, головно за здобуття Криму.

Перші історичні відомості про козацьку фльоту з 1492 р., подають, що українські козаки напали на татарський корабель під Тягінею. Далі маємо численні звістки про напади козаків на Крим в 1502 до 1503 року, похід Дашкевича 1523 року, що спустошив багато татарсько-турецьких баз. В половині XVI стол. знаємо про спустошення Тягині і Очакова в 1545 р., похід Дмитра Вишневецького на Крим 1556 р., напад на Козлів (Євпаторію) в 1567 р., здобуття Наливайком Тягині в 1595 р. Морські походи на Крим в початках XVII стол. були в роках 1601, 1602, 1605, 1606. На Перекоп в роках 1608 і 1609. Особливо успішні морські походи запорожців на Кафу були в роках 1613-1620. Славне було здобуття Кафи 1616 р., під проводом гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного, коли з татарських в'язниць були випущені невільники. Далі відомі походи на Перекоп 1623 р. і Кафи 1624 р.

Були моменти і союзу України з Кримом проти Туреччини, бо васальна залежність кримських ханів від Туреччини не служила на користь кримським татарам. Наприклад, відоме порозуміння Шагін-Гірея з гетьманом Михайлом Дорошенком, коли протягом цілого 1624 р. запорізька фльота нападала на турецькі галери. Подруге М. Дорошенко був під Бахчисараем в 1628 році, де і загинув у боротьбі з турецьким військом. Непевне становище Криму поміж сусідніми державами приводить кримських татар до спільніх інтересів з Україною, особливо коли Україна виборює собі фактичну незалежність.

Від половини XVII стол. Україна дуже часто заключає з Кримом союзи в боротьбі з Польщою і Московією. Відомий успішний похід українського війська через Перекоп до Бахчисарая в 1628 році на захист Шанги-Гірея, проти московських військ під проводом Кантеміра. Другий морський похід запорожців проти турків 1629 року в союзі з Кримом, ще більше скріпив цей союз, хоч і недовговічний.

Політика гетьманів Б. Хмельницького і П. Дорошенка вже зовсім прямує до згоди з татарами, зокрема з кримськими татарами, що приносить Україні підтримку кримських татар, а в той же час часті випадки невитривалости,

I. Людим

„ПРОЧИТАЙМО ПРО РОСІЮ!”

Якесь отверзіння американського громадянства, якщо пригадати його дотеперішнього захоплення Росією, безперечно наступило. Проте настільки діє безвлад у цій ділянці, наскільки вивихнене думання й затуманена свідомість західного світу, свідчать книжки про Росію, що виходять в масових накладах, розраховані на масового читача. Нявість солідних нуково опрацьованих, об'єктивних праць нічого в дійсності не змінює, бо читають їх лише фахівці, а звичайний читач тягнеться, бажаючи мати уявлення про Росію, до зовнішньо привабливих, багато ілюстрованих, популярних видань.

Саме тепер широко розходитья по книгозбірнях, читальніх і по приватних руках привабливо видана книжка „Прочитаймо про Росію”(Let's read about Russia, by M. Shapovalov — W. B. Walsh. The Fiedler Company. Grand Rapids, Mich.).

Видавництво Фідлера спеціалізується зокрема на популярних описах чужих земель й досі видало описи Австра-

паніку і зраду татар. За доби Б. Хмельницького особливо інтересне порозуміння кримського хана з Б. Хмельницьким проти Москви, про що свідчить лист гетьмана 1651 р. до кримського калги зі згодою спільно іти проти Москви. Бліскуча перемога гетьмана Виговського над московським військом під Конотопом 1658 р. була за підтримкою татар, хоч і з невеликими їх силами.

Іншого характеру була політика гетьмана І. Мазепи, котрий, враховуючи ослаблення Туреччини і упадок кримського ханства, прямував до опанування побережжя Чорного моря і Криму, як завітна мрія багатьох поколінь українських патріотів, починаючи зі старокняжих часів. І. Мазепа переводив фортифікацію Чорноморського побережжя та розбудову корабельного будівництва. Похід гетьмана Мазепи і Голіцина 1687 і 1689 рр. та здобуття Кізикермену та інших турецьких фортець в долішньому Дніпрі в 1695 р. і Озова в 1696 р. та похід 1697-1698 рр. на самий Перекоп, сильно загрозили і ослабили становище кримських татар. „Europäische Fama”, цей важливий річник, що був висловом думки поважних хроністів і достойників при королівських дворах Європи, за 1704 рік, писала про ці походи, що хоч московський полководець Голіцин мав там 50.000 людей, „то він всетаки дав себе намовити турками і французами на нечувану зраду”, тоді як „все це хитрий Мазепа добре долянув і своїм дипломатичним хистом порізнив цього Голіцина з його людьми і випер його з краю”.

(Закінчення в наступному числі.)

лії, Аляски, Бразилії, Південної Америки, Індії, Китаю тощо. Прийшла черга й на Росію.

Під Росією автори розуміють СССР, — тому в межах Росії вміщений опис України, Білорусії й інших неросійських країн. Розділ про Україну зложений з симпатією. Книжка інформує, що „українці й білоруси, як й інші свояки поляки й росіяни, це різні групи слов'янської родини народів. По величині Україна рівняється % Техасу, лежить вона у південній частині Європейського СССР. Її населують більше, як 40 мільйонів людей”. „Далі наступає ствердження, що любов українців до їхньої батьківщини виростає з бурхливою історії цілії країни”. „Історія України — це історія волелюбного народу, який бореться за незалежність. Сотки років назад їхня країна була вільна й незалежна”. По короткій згадці про татарську навалу, спом'януто й козаків, що „хоч змагались завзято, не змогли відновити й втримати незалежність”.

Книжка ілюстрована й читач передусім переглядає світлини. І тут починається звичайна фантазія, як кажуть росіяни „развесістая клюква”.

Що таке тепер уявляє Україна автори книжки могли б знати хоч би з численних світлин, що їх привезли з СССР американські кореспонденти, яким недавно вдалося отримати дозвіл відвідати цю запретну країну. На цих світлинах автори бачили б тяжку працю жінок, обдерте населення, похилені хати, порожні вулиці... А на ілюстраціях „Почтаймо про Росію” зовсім протилежне. Автори підкреслили нуждennість населення за царських часів і його добробут за добу комунізму. Ось веселі жінки працюють на колгоспному полі, ось „новітні козаки в Україні” (в дійсності це якісь циркові джигіти в черкесках), ось якась красуня артистка й під нею підпис, що це уукраїнська дівчина в селянському вбранні, ось фотомонтаж „народи Росії” — усміхнені представники усіх нацменів; від молдаванина до фіна” їхніх володарів — в зворушливому співживитті...

„Далі у ліс — більше дрок” — Харків представлений чудовим будинком промислу та базаром на тлі цього же будинку (сільсько-господарські товари продають представники колгоспу „Шлях Леніна”). Побут робітника представлений „житловим будинком для шахтарів в Україні” (що хіба може бути домом робітників МВД), та іднічною світлиною, як „фабричні робітники вчаться у вечірній школі”. Далі — „обід в домі урядовця колгоспу”, „кіргизькі діти вчаться”, чудова школа біля Мурманську, й десятки інших.

...А усі Білорусь зображені як країна модерних машинізованих молочарень й машинізованого сільського господарства...

Читач, що нічого не знає про дійсну „Росію”, з цієї книжки довідається, як по-модерному розробляється ліс в Уралі, як розкішно виглядає „нова фабрика в Україні”, як поспіло відбудовують міста...

Чи повірить коли небудь такий читач, як йому сказати, що лісозаготівля відбувається не працею машин, а руками рабів, що у фабриці працює прикріпачений до неї голодний виснажений робітник, що Харків це купа ще й досі непорядкованих руїн, що велика частина молоді в

Др. О. Соколович

СЕРГІЙ ШЕЛУХИН ПРО ПЕРЕЯСЛАВСЬКУ УМОВУ

Серед наших державно-політичних мислителів науковців чільне місце займає поруч з М. Міхновським, В. Липинським, Сергій Шелухин, бувший професор права Українського Вільного Університету в роках 1921-1939. За царата Шелухин був членом кількох наукових товариств. Після революції є членом Центральної Ради й двічі мін. юстиції, учасник наукових з'їздів, конференцій. Національну революцію 1917 р. Шелухин сприйняв як відновлення державних суверенних прав України. Ще до революції Шелухин, використовуючи обставини 1904-1905 р., як також царський Указ з 12. грудня 1904 р. про підтримку законності в державі склав до царського уряду спеціальний меморандум в обороні прав Української нації (з 25. січня 1905 р.), який підписали українські самостійницькі діячі Одещини. Меморіал вимагав публічного вживання назви Україна замість Малоросія.

В 1908 р. в Чернігові відбувався Всеросійський XIУ археологічний з'їзд, на якому Сергій Шелухин, делегат одеської Просвіти, виголосив доповідь про назву України та українською мовою про похоронні українські плачі. Перший випадок що за царата, українську мову було дозволено на науковій з'їзді в Московській Імперії. На тім з'їзді виступали це самостійники: Ящуркінський. Данилев та ін. Луценко, які теж читали свої доповіді українською мовою; бойкотували з'їзд автономісти на чолі із Грушевським. Доповідь археолога Федора Вовка

Україні позбавлена права вчитись (за „провини” батьків, за походження, за „неблагонадійність” тощо).

Такі світлини, як в „Почтаймо про Росію” сотками можна здобути з советських видань, енциклопедій та з видань просоветської пропаганди закордоном. Вони ефективні, приємні й вони не перешкодять трапленню читача, якого настрай міг би захмаритись від правдивих світлин з СССР.

„Правдивість” цих світлин потверджена авторитетом авторів і видавництва. З авторів бо один — це професор російської історії у Сиракузькому університеті, а інший — фахівець російських справ, що сам побував у 1935 році в описуваній країні. Зрештою, у примітці стверджено, що світлини дають „об'єктивну оцінку” обставин в описуваній країні...

Цю „об'єктивну оцінку” ніяк не зрушать дві-три припадкові світлини, про дійсність (колгоспна кухня й дімок в Москві), як не зрушать й об'єктивні коментарі в другій частині книги, де подано історію, правне положення й устрої СССР (хоч і тут — історія Києва, це історія Росії). Цієї частини читати не будуть читачі. Вивчатимуть світлини й підписи під ними. Вивчатимуть „развесісту клюкву”, що її спрітна советська пропаганда підсунула добровільним авторам.

Таки правду — показують читачам.

про Його розкопи в Мезені на Чернігівщині, дала цінний вклад в українську старовинну культуру, а цінні матеріали, здобуті при розкопах, зацікавили світ, даючи поважний вклад в світову культурну скарбницю.

Під час революції Шелухин очолював в Одесі Український Революційний Керуючий Комітет, створений із представників всіх партій та угруповань, який мав за ціль побудувати самостійну незалежну демократичну Українську Республіку. При кінці 1917 р. та на початку 1918 р Шелухин очолює позапартійну секцію самостійників в Укр. Центральній Раді, яка правдоподібно довела до акту 22. січня 1918 р. — проголошення Самостійності Української Держави.

В той час Шелухин гостро виступав проти напису над кріслом голови Української Центральної Ради Мих. Грушевського: „Хай живе вільна Україна в Федеративній Росії”, як також проти брошур Грушевського, в яких пропаговано автономізм, а не самостійність національної революції, як це тоді в основному робили укр. соціал-демократи. Шелухин слушно виводить з того, що Українські діячі в той час не визнавали Україну правозадатною бути суб'єктом міжнародного права, а непотрібно вказували на Росію, як адресу до якої в справі української державності слід чужинцям звертатися. Керманіч Грушевський, Винниченко й спілка не дооцінили історично-правних підстав відновлення української державності, з моментом абдикації царя напочатку 1917 р.

Цей факт не був належно використаний для відновлення суверенності українського народу та для утворення Української Самостійної суверенної демократичної республіканської держави, твердить Шелухин. Під Його впливом Голубович в Бересті добився навіть визнання Самостійності України раніше як проголошено Актом 22. січня 1918 р. Четвертим Універсалом. В Берестю Литовським 12. січня 1918 р. граф Чернін, маючи уповноваження всіх представників Конференції проголосив, що „Ми признаємо Українську делегацію, як делегацію самостійну і як повноправне представництво самостійної Української Республіки”. Цитуючи ІУ Універсал УЦРади, Шелухин слушно зауважує, що починається відомими словами: „Одніні Українська Народна Республіка стає самостійною і від кого незалежною Вільною Суверенною Державою Українського Народу”. Оте „однині” означало, що від 25. січня 1918 р. Україна стає незалежною державою. Автор запитує тоді, що було від березня 1917 р. коли сталася абдикація царя? Чи може як це більшовики твердять Україна належала народу московському?

Його високо патріотичні думки та ідеї, висловлені в багатьох наукових працях та розвідках, як приміром „Звідкіля походить Русь”, „Українська державність й самовизначення”, „Історичні правні підстави Укр. Держави”, „Варшавський договір”. Найголовнішою його працею „Україна — назва нашої землі з найдавнішими часів”, Прага 1936 р., на 248 сторін, де на всупі, присвяченому тим, що боролись й полягли за Волю України, Шелухин багато уваги приділив Переяславській Умові 1654 року. На стороні 51 вище наведеного твору, Шелухин відповідає на основне питання умови, хто були її контраген-

тами? Автор юридично обґрунтовано відповідає:... „в дійсності контрагентами в договорі 1654 р. були з одного боку Українська Республіка, як особа юридична і з другого боку Московський цар, як особа фізична”... Від точності цього поняття контрагентів залежить і правдиве пояснення Переяславської умови. Коли врахувати, що умова 1654 р. була укладена лише з царем, то після відомої абдикації царя в березні 1917 р. всякі правні чи державно-правні зв’язки між Україною й Москвою порвано. В міжнародно-правному розумінні вони перестали існувати. Умови з погляду міжнародного права складали особисто з царем, і не установлено зверхності Московії над Україною. Після абдикації царя український народ став сувереном своєї держави автоматично, без зестережень правної натури. Даючи ясну відповідь на питання контрагентів, Шелухин на стр. 54 зупиняється над змістом умови 1654 р. реставрованої в московських списках, чернетках тенденційно, старажиних переписках і т. і. З того індиректного недокументального матеріялю видно, що між Українською Республікою і Московським царем утворено мілітарний, тобто військовий союз для взаємної мілітарної допомоги, як також утворено персональну протекцію царя над Україною, твердить Шелухин.

Навіть проф. В. Сергеєвич-історик й правник царської доби, за твердженням Шелухина, стверджує, що Україна не була прилучена до Московії як провінція, приміром Рязань чи Тверь, Україна залишилась окремою державою за Переяславською умовою, зі своїм окремим державно-правним устроєм, військом, законодавством.

В царській жалованій грамоті сказано, що Україну приймається під високу руку царя, а Україна обіцює лише виразно царю і його потомству чи наслідникам, подавати (військову допомогу). Це явний випадок особистої сполуки силою обставин обраної, де сторонні зобов’язувалися взаємно. На стр. 56-їй „України” Шелухин стверджує, що зміст договору — це взаємна військова допомога, тому то Переяславська умова, це в першу чергу договір мілітарний, про взаємну військову поміч обох контрагентів. Відносно протекції царя то Шелухин твердить, що то була протекція персональна й тому відносин протекторату в Переяславській умові немає. Шелухин, посилаючись на проф. державного права Коркунова — твердить, що „протекторат є заснований на договорі підпорядкування одної держави другій під умовою збереження й оборони в ній самостійної державної влади”, а в нашому випадку маємо наглядне й виразне явище договору взаємного зобов’язання, двох самостійних держав. Він порівнює Переяславську умову 1654 р. з аналогічними умовами тих часів. Вона за твердженням Шелухина, містить в собі три подібні статті з англійської Великої Хартії Свободи (Магна Харта Лібертатум 1215 р.). Стаття про свій козацько-український суд, а суд в той час був прикметою суверенітету про це була загадка в першому пункті договору. Там сказано, що суд на Україні свій і належить українському народові. Далі Україна, як контрагент, виступає в той час повно-правним суб’єктом міжнародного права, в договорі пе-

редбачено належним правом на інв'язання зносин з чужими державами. Україна залишає надалі своє козацьке підзакономічне становище, як основу союзного договору військово-мілітарної натури. Гетьман Пилип Орлик в своїм „Виводі прав України” 1712 р. ясно й правдиво висловив свою думку відносно Переяславського договору, де юридично й правдано московський народ не був стороною договору й ніяких прав відносно України не має. На стр. 59 твору „Україна” Шелухин пише, що „в 1654 р. Українська влада була в безпосередніх зносинах з Англією, і Гетьман Б. Хмельницький, остаточно переконавшись в систематичному недодержанні московським царем умов 1654 р., рішив порвати з ним союз, але смерть не дала йому виконати це”. Так то на ділі виглядала та велика дружба й те „воз'єднання”, яке через 300 літ поневолення України, Москва ще раз фальсифікує.

Закінчуєчи перегляд думок Сергія Шелухіна відносно Переяславської умови 1654 р. слід згадати, що в своїй праці „Україна”, він доводить, що після повалення царя Україна, користаючись із міжнародно-правової засади: реституцією ін інтегрум, автоматично відновила становище Незалежної Української Держави. На стр. 70 „України” Шелухин слушно каже: „Україна, коли пішла під протекцію царя, була республіканською державою, так і тепер, як не стало царя, повернулась у своє попереднє становище, тобто стала Українською Республікою”. Українські політичні діячі за Національної революції не використали тих державно-правильних аргументів, а просили ласки в Петербурзі.

Д. ДОНЦОВ. Рік 1918, Київ. Накладом видавництва „Гомін України” Торонто, Онт. 1954 р. На 118 ст. книжки автор подає штрихи з суспільно-політичного життя в Києві в буревійний 1918 рік. Книжка читається з великим інтересом. У вступі автор дає загальну оцінку суспільно-політичної ситуації в столиці України. Наводимо короткий уривок.

„Записки мої починаються з днем 29 травня 1918 р. і кінчаються 9 січня 1919 р., кілька днів перед моїм виїздом з Києва (з додатком список під час моого переїзду через Галичину і Відень).

Стара царська команда верхівка і в імперії, і на Україні була тоді вже своїх впливів позбавлена. Та-ж, яка думала прийти й на зміну, ліберальна соціялістична, була усунута на бік більшевиками в Москвішині і Центральною Радою на Україні. Але сили царської і ліберально-соціялістичної Росії не були ще розгромлені, ні в імперії, ні на Україні. Будучи зайдами, меншостю на нашій землі, москалі (і жиди) звикли себе уважати за командну касту на Україні. Захітані в своїм упривілейованім становищі в політиці, в церкві, адміністрації, чи в промислі й торгівлі, чи в пресі, дивилися вони з кепсько-укритою злобою на державне відродження України. Всіма своїми симпатіями тягнули не до Києва, а до Петербурга й Москви. Кажучи теперішнім політичним жаргоном, з того середовища рекрутувалася 5-та кольо-

на Москви в містах і містечках України. Важкою колодою на шляху до незалежності нації лягла ця 5-та кольона в 1918 р. і в наступних роках.

Широкі (не провідницькі!) верстви автохтонної людності України, — це були: або „малороси”, національно інертні, пасивні, готові піти за всякою справжньою силою, або була це селянська стихія, менше або більше політично свідома, але органічно й традиційно національна. Стихія, в якій навіть її вороги, москалі Бражньов або Антонов-Овсеенко, чи поляки, як Коссак-Щуцька або Дунін-Козіцька, свідки тих подій, — бачили величезну неспоживу енергію, одчайдушне завзяття, сильно вкорінене почуття справедливості, розмах, широкий жест; стихія, повна душевної шляхетності і героїзму, страшна в своїй помсті за зневагу і кривду; обдарована усіма притаманніми, що їх праві і ліві шкірки так глупо зневажують як осоружний їм „ дух анархічного степу”, а москалі — як „бандитизм”.

Стихія ця — з якої найкращих верств завше готовий був спалахнути невмирущій вогонь козацтва, — гарячим відблиском світилась в творах Руданського, Стороженка „очевидно, Шевченка; стихія прин'язана до своєї віри, звичаїв, землі, ворожа до зайдів визискувачів, готова при спрятливій нагоді, повстати новою хмельницьчиною, чекаючи тільки, як кожда маса, клічів і формул, які дали б її енергії мету, напрям і форму. І — новітніх хмельницян.

Цього не дала розбуджений національний стихії ліберально-соціялістична інтелігенція українська, яка в 1917 р. задумала ту стихію очолити. Інтелігенція та мріяла здобувати права України не силою, а — (під час революції!) — легальним шляхом переговорів з „братью російською демократією”, за яку вони, антимілітаристи, посилали вмирлати українців-вояків під час офензиви Керенського. Інтелігенція та кликала боротися не за стародавній, приватновласницький уклад нашого села, а за інтернаціональний соціалізм. Не за національний ідеал державності, проти метрополії, а за спільній з співзвучними партіями російськими соціяльний ідеал; за провінціяльне самоврядування в межах імперії. Всі тодішні соціялістичні і демократичні партії українські п'ятували ідею державної самостійності як глупу авантuru, а боротьбу за державність — як шкідливий „мілітаризм”.

Жорстокий біг подій поставив ту інтелігенцію перед несподіваним для неї фактом: що російська революція і революція українська були явища собі ворожі; що боротьба між ними неминуча, та що йде не про соціальну, міжкласову, а про політичну, міжнаціональну боротьбу. Тоді соціялістичний провід почав наспіх організовувати цю накинуту їому боротьбу, ідейно до того не підготований”.

Ставайте передплатниками журналу „Вісник”.

Надсилайте передплату на 1954 рік.

ЖЕРТВИ НА ВІЗВОЛЬНИЙ ФОНД — КОЛЯДА
ВІДДІЛ 9-тий, КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ.

М. Гурский \$.— по \$5.— зложили: Осип Глущик, Іван Глущик, Василь Хомут, Теодор Дреботій, Адам Кіндерескій, Іван Трунко, Павло Оначишин, Іван Гундяк, Іван Клабан, Михайло Гидзік, Демко Сенюк, Іван Кіндерескій, А. Когора, Микола Кухта, І. М. Біжюб, Михайло Матіаш, Мирослав Гидзік, Василь Матлага, Петро Брикайло. По \$3.— Петро Брус, Константин Роксович, Степан Боднар, Іван Савчак, Володимир Вадяк, Михайло Шманько, Степан Сітр, Степан Ткачик, Володимир Смеречинський, Іван Купець, Джордж Браун, Іван Куцій, Іван Куцій, Степан Пстрак, Еміліян Ільницький, Олекса Смолинець, Іван Петришин, Андрій Гірняк, Осип Пукаш, Юрко Шпанько. По \$2.— Володимир Рубас, Володимир Дитиняк, Теодор Маслюк, Гутник, Михайло Хімяк, Осип Шот, Ярослав Зубенко, Іван Федак, Володимир Іваницький, А. Фешчур, Осип Цімерман, Добровольський, Іван Жуковський, А. Рахман, Степан Конів, Григорій Цар, Осип Лещак, Василь Лещак, Яків Турко, Петро Швайлик, Дмитро Цимбаліста, Іван Гінда, М. Василін, М. Софка, М. Подубинський, Е. Бережинський, Михайло Копій, М. Капко, Іван Середоха, Осип Рик, Осип Бабіцький, Іван Лазар, Тимко Якубович, Михайло Головчик, Осип Гінда, Осип Конрат, Осип М-Ваб, Іван Сітар, Іван Старик, Е. Сінович, Осип Гудз, Михайло Синишин, Василь Ханенко, Володимир Гнатовський. По \$1.— А. Попел, С. Дмитрак, М. Шевчик, М. Савчак, М. Кравік, П. Пацлавська, Г. Романик, Микола Крупа, С. Кітник, Степан Матлага, Іван Запаранюк, Іван Несторович, М. Огарек, С. Гінда, Осип Вадяк, Осип Гінда, К. Панас, Стаха Лазар, Степан Тарнавський, Іван Романець, Михайло Проксура, Бобенчик, Доманський, Васькович, Линч, Осип Бобенчик, Лендж, Н. Кіра, Євка Матлага, Іван Кілник, А. Казюб, Антін Цар, Іван Глущик, Осип Трач, Микола Савірко, Іван Оліярчик, О. Бобенчик, Мішко, М. Яворський, М. Бамбурак, Ілько Чварташкій, Васюх, Капко, М. Ютка, Розалія Теребецька, Іван Глущик, С. Крмазин, Осип Цар.

БАЙОН — 1954

Олекса Пасічняк \$.— По \$5.— Ярослав Шеремета, Василь Ошуст, Мирон Сірий, Дмитро Бойчук, Григорій Микола Пукас, Теди Шаламай, Микола Писарський, Василь Божик, Михайло Дилетчук, П. Сеник, Лев Федк, Дмитро Онуляк, Волод. Данько, Осип Комарницький, о. С. Маланяк, Іван Кушнір, Маріян Солопинка, Мирон Кушнір, Віліям Мартін, Петер мартін, Микола Кормелюк, Іван Ванько, Маркіян Солонинка. Василь Вітів \$.— По \$3.— Роман Філіп, П. Романчик, Василь Полтавець, Яків Лаврів, Микола Шишка, О. Букшований, п. Фамула, Іван Шкапяк, Ізidor Кормелюк, Анна Гінка, Антін Похолок, Михайло Хмельницький, Василь Шклярський, Роман Філіп, Катерина Кушнір, Василь Федорик, П. Стасюк, Юлія Кормелюк, Михайло Шкодин. По \$2.— Богдан Гупаловський, Микола Гісів, Микола Смерека, Теофіль Бреславський, Василь Швидко, Марія Вітонів, Василь Крілик, Петро Буковинський, Іван Свищук, Стах Якимець, Василь Фе-

ськ, п. Агель, п. Косегляо, Михайло Міндяк, Михайло Андрушин, Микола Дворський, Марія Капець, Іван Матіаш, Володимир Козак, Іван Лабай, Мері Меляндо, Іван Малюба, Юрій Грабовецький, Микола Згоба, Степан Готро — сеньор, Лев Бачинський, Тома Драганчук, Джов Кушнір, Анна Гринник, Марія Незнайомска, Михайло Зарічний, Василь Пебрінчок, Віктор Новіцький, Ярослав Сірий, Василь Сірий, Микола Лойко, Петро Король, Микола Маньків, Юрко Мончак, Валтер Софоніскі, Іван Шкрамко, Іван Шегда, Мирослав Яцусь, о. С. П. Симчик, Теодор Музика, Гринник, Михайло Кудибин. По \$1.— Григор Антон, п. Масарелі, Текля Ружило, А. Волошин, Григорій Саган, Василь Іванишин, Дмитро Чиж, Олекса Драганчук, Іван Польовий, Анна Путас, А. Щепанюк, Фед'ко Процко, Дмитро Липовий, Іван Довган, Іван Басараб, Степан Горба, (молодший), Степан Ладатай.

**20-тий ВІДДІЛ ООЧСУ
В АЛЛЕНТАВНІ**

По \$10.— Др. Мончак Іван, Хорват Дмитро, Ігіпт пе-карня, Юрченко Михайло \$.— Огородник Василь, \$.— Мотрук Прокоп \$.— По \$.— Копак Ярослав, Задорожний Темоффій, Федорак Іван, Швець Іван, Іванів Михайло, Возняк Павло, Мешко Петро \$.— По \$.— Літка Вера, Гудз Анастазія, Суслін Філіп, Коштер Василь, Процак Іван, Тещенко Іван, Войцікевич Андрій, Путько Михайло, Стасів Іван, Пукшун Микола. По \$2.— Вус Іван, Коромець Іван, Савицький Теодор, Ганич Іван, Кисмад Кость, Чарнянська Ева, Баранчак Михайло, Дзійларт Йосиф, Веприк Роза, Попюк Володимир, Завадюк Ілько, Оглещук Лука, Бейк Рома, Лікусяк А., о. Др. Левицький, Голод Стефа, Кисилевська Іванна, Печений Авро, Соголовий Василь, Проць Омелян, Проць Осип, Муха Степан, Проць Андрій, Демчук Теодор, Зінченко Яків, Горгач Іван, Базиляк Володимир, Долотовський Ярослав, Синишин Волєдимир, Панькевич, Тарнавська Мира, Оглишук Григорій, Романів Михайло, Липета Осип \$.— По \$.— Керкуш Михайло, Храпач Ілько, Шайко Юхим, Мотузко Олекса, Кулик Іван, Бебрезяк Петро, Костик Петро, Горбовий Петро, Юрчак Михайло, Петровський Сезан, Безицький Василь, Мандза Петро, Качмар Михайло, Лутинський Василь, Демян Лев, Федорінець Іван, Турко Михайло, Фартух Темоффей, Кривоніс Петро, Ябловський Іван, Цвенкій Юрко, Щеркун Лука, др. Іван Агла, Майдан Арпо, Котушко Стефан, Снайдер Катерина, Фариняк Григорій, Чопик М., Гентиця Петро, Брунчак Йосиф, король Стеля, Гінчак Іван, Кмечк Сергій, Голк М., Чиркоз А., Боцко Микола, Паращак Дмитро, Позаганьчук Захарій, Чалір Михайло, Худий Іван, Гоза Фрік, Ковалський Івн, Олексів Ілько, Темон Іван.

**О. СУМА ІМ. І. МАЗЕПИ
В КЕНТОН ОГАЙО**

По \$.— Жабінський Стефан, др. Домчевський. По \$.— Домчак Стефан, Содус Василь, Демчак Стефан, Гудз Стефан, Гудзювський Петро. По \$.— Григорчук Всиль, Головатий Володимир, Качмарський Володимир, Воробець Іван, Олійник Іван, Печенюк Василь, Орест Прокоп, Ориш-

ПІДГОТОВКА 25-ТИЛІТТЯ ОУН ПОСУВАЄТЬСЯ ВПЕРІД

З Ділового Комітету для відзначення 25-тиліття ОУН в Нью Йорку і Метрополітальній Окрузі повідомляють нас, що підготовчі праці посугується швидко вперід. Пленум Ділового Комітету, що, як відомо, складається з представників ОДВУ і ООЧСУ та численних інших організацій, узгіднив 8. травня політичну частину програми Здвигу. В мистецькій частині устійнено основні точки, що їх залишається вже тільки розробити детальніше. Так само прийнято до відома звідомлення фінансової, організаційної і інформативної комісій, які вже перевели плянувальну роботу й увійшли в стадію її оперативного здійснювання.

Зainteresування громадянства цією справою так в Нью Йорку, як і в околиці зростає, що вказує на сподівану, особливо масову участі у Здвигі. Демонстрація проти Переяславського обману і большевицьких намагань послуговуватися ним в дальшому закріпощуванні українського народу, яка получена разом з відзначенням 25-тиліття ОУН, ще збільшує актуальній політичний характер цієї імпрези і напевно знайде ширший відгомін не лише на сторінках нашої, але й на сторінках англомовної преси.

ко Володимир, Янович Михайло, Благута Михайло, Панчишин Остар, Мицавка Стефан, Хліста Микола. По \$1.— оцюруба Василь, Сахаревич Петро, Поліщук Дмитро, Фінковят Іван, Коваль Іван, Клюс Марія, Стрихальський Андрій, Клюс Петро, Бандурка Павло, Бандрівський Антін, Босий Микола, Глинський Іван, Куціль Микола, Дрозда Іван, Гаврилюк Теодор, Максим Петро, Демчак Іван, Диль Іван, Демчишин Іван, Фур Стефан, Іваницкий Іван, Гнесь Олекса, Рогалінський, Фінковят Антін, Коваль Василь, Проць Іван, Драган Григорій, Цуняк Онуфрій, Харліковский Василь, Стасюк Михайло, Бабійчук Володимир.

Клівленд — Збірщики: Лівій Осип, Сикета Михайло.

Зложили \$: Лівій Осип 5, Ольшанецький Василь 5, Капітанець Микола 5, Муцик Петро 1, Макарчук Петро 1, Чабанюк Сергій 3, Мудрак Василь, Кріслатий Григорій 5, Голик Павло 5, Зеленюк Степан 1, Сорочак Роман 5, Мовчко Василь 3, Цвірчак Михайло 5, Магоцький Іван 2, Німилович Богдан 5, Рабкевич Іван 3, Стецяк Анна 5, Яцків Петро 2, Пелех Степан 5, Гнитка Іван 2, Вакут Мих. 3, Вирста Станислав 1.50, Мартинців Андрій 2, Стасишин Мих. 2, Столляр Володимир 1, Татарин Гриць 4, Наконечний Андрій 2, Слепко Іван 3, Федорчак Мих. 2, Червецький Микола 5, Перетятко Степан 3, Швець Іван 2, Хрін Богдан 2, Нагорний Антін 1, Семків Богдан 10, Юрків Осип 5, Гамуляк Юліян 5, Гаврилків Микола 2, Андрушків Павло 3, Гнатик Константин 4, Костів Григоріч 1, Міско Вас 2, Петрига Василь 2, Білинська 2, Лучка Андрій 2, Натолошняк Теоф. 2, Міцьківський Степан 2, Коханський Степан 2, Гаврилів

ПОВІДОМЛЕННЯ

Ювілейний Комітет, складений з організацій Візвольного Фронту в Дітройті (10-ий відділ ООЧСУ, Станиця ПАБНА, Тов. б. вояків УПА, СУМА ім. Орлика, СУМА ім. Київ, Т-во Української Студіюючої Молоді ім. М. Міхновського) організує маніфестаційне віче для відзначення 25-ліття боротьби ОУН та вшанування пам'яти героїв Української Національної Революції.

До участі запрошенні сенатори і конгресмени стейту Мішіген, представники місцевої преси і представники дружніх народів, українською мовою промовлятиме проф. І. Вовчук.

Ювілейний Комітет вірить, що дітройтська українська громада одностайно вшанує знамені дати та єдинодушно запротестує проти чергових затій Москви на Україні в 300 річницю Переяславської угоди.

Маніфестаційне віче відбудеться 23 травня ц. р. о 4-їй годині після обіду в залі Українського Народного Дому (Дітройт-захід).

Ювілейний Комітет.

Іван 5, Задорожний Іван 2, Василіна Осип 1, Шипулка Іван 2, Маланюк Гнат 3, Яворський Іван 2, Ємець 2, Німилович Богдан 3, Малицький Омелян 5, Турба Іван 2, Зінка Микола 1.50, Борис Василь 2, Конник Константин 1, Гарварт мик. 1, Гаргерук Теоф. 1, Гвоздецький степан 2, Шкурка Сергій 1, Гартнер Олекса 1, Сойка Петро 2, Майдан Василь 5, Лисак Теодор 3, Кулик Іван 2, Кристалович 1, Лисій Т. 3, Шнійка М. 3, Пелюшкевич М. 2, Айремі Ю. 2, Бородавка П. 2, Гайнеш М. 3, Колотка П. 3, Бандура Т. 2, Кулас О. 3, Жураківська 3, Маркевич Іванна 3, Чайка О. 5, Грицько Г. 3, Коцюмбас Юрій 2, Гергель В. 2, Іваськевич М. 3, Бри-

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВІСНИКА”

Передплата на рік \$4.00

Передплата на півроку 2.25

Ціна окремого примірника50

Всі передплати, зокрема з Канади, треба надсилати грошевим переказом (моней ордер), або в звичайних листах, на адресу адміністрації журналу.

Банкові чеки й грошеві перекази треба виповнювати на адресу:

“**ВІСНИК**”
P. O. BOX 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.
O. D. F. F. U.

Про всякі зміни адреси прохаемо негайно повідомляти адміністрацію, рівночасно подаючи і свою дотеперішню адресу.

Адміністрація.

“ВІСНИК” — ОРГАН ООЧСУ

Редактує Колегія

Головний редактор

I. Вовчук

кайлі 2, Тимків С. 5, Шляхетка І. 1, Тимків В. 1, Кордуба 2, Ковч Г. 2, Шмагала С. 2, Баран М. 2, Голумбійський З., А. 2, Оленчик М. 2, Клещач А. 2, Жилавська 1, Доброніс 1, Почтар Р. 7, Шудан В. 5, Слєць І. 5, Оленчик Г. 3, Бурдяк Вирства Р. 2, Ямковий Г. 1, Фотограф 2, Баран В. 10, Городинський 2, Якимець В. 2, Гриб 5, Шмагло 2, Дубик 4, Кметь В. 5;

Листа ч.2 Збірщик: Лящук Яків.

Жига Іван 2, Жига Вол. 1, Дмитерко Євген 2, Царик О. 2, Кузик Яким 2, Росуля Осип 2, Данко Осип 3, Міськів В. 2, Фалюш М. 5, Онисик Григорій 2, Барилка Іван 2, Барилка М. 2, Постолюк Сепен 2, Роэгон Андрій 2, Кульбачинський І. 3, Білик Мих. 5, Мазур Волод. 5, Сатаревський Мітрофим 2, Стефіenko Антін 5, Мураль Василь 3, Бугайчук Григорій 1, котолович Лука 5, Пеленьо Мих. 5, Білинський Іван 5, Краснявецький Іван 5, Бойко Іван 5, Клик Іван 2.,

Листа ч. 3. Збірщики: В. Жук, Крілик Григорій.

Ярема М. 20, Мураль Френк 10, Жук Вас. 5, Бальбір М. 5, Лабік 5, Волянський 5, Стефанік М. 5, Мочковський В. 5, Олексів М. 5, Піхурко М. 4, Олексік С. 4, Пукач Мих. 4, Гординський Ярослав 4, Музика Вол. 4, Женчак В. 4, Балаш Ярослав 4, Задарецький М. 4, Демер В. 5, Терентюк Серг. 15, Лагошняк Вол. 15, Хованець Григорій 4, Тарчанин 3, Голубець 3, Магоцький Осип 3, Кузьмік Дмитро 2, Медицький С. 2, Ведмедик Ів. 2, Вчелове 2, Лазука 2, Волянський 1, Туцький Петро 3, Хоростийський Григорій 2, Когут 2, Цякі С. 2, Дуда В. 2, Данилевич П. 2, Бузько Осип 2, Бачинський Іван 2, Копчак Ім. 2, Сивик Осип 2, Бурян 2, Удан Андрій 2, Кнай 2, Савук 2.

Листа ч. 4. Збірщики: Головко Григорій, Гупаловський П.

По § 5. Ліснянський Михайло, Стодіяр В., Гринко Іван, Дейнега М., Молодиль П., Райца Петро, Галамай Юрко, Терлецький Григорій, Зусь Василь, нечітке, Кужель Ярослав, Іваницький Іван, Луцак Микола, Боднар Дмитра, Вільшанецький Ілля, по § 4: Рубій, Медіньшин Марко, по § 3: Гринь Іван, Острозвіський Іван, Озарко Іван Іваніцький Іван, Синєнська Ольга, Мораль, Процик Федір, Кінані Петро, Кренца Петро, Пшибляк Іван, Карпінський Іван, Музика Іван, Синичак Іван, Незнаний Петро, Сивик е tro, Захарчук М., Поглід Мих., Тараковський М., Кліта, Додя, Накопечний Іван, По § 2: Шупляк Павло Павлишин, Ярема, Присяжний, Марченко, Солтис С., Голотяк, Корф, Кокодиняк Анатоль, Боднар Андрій, Малкут Микола, Войтина Онуфрій, Шміндрик Дмитро, Сиваник Михайло, Осьмуха Іван, Якимів Володимир, Парташ Андрій, Моцьо Мих., Кравець Олекса, Кренца Петро, Волошин Михайло, Ріхштайд, Коштник Василь, Завадівський Іван, Кравчук Ярослав, Ковалінсько М., Романюк С., Палка Іван, Шутович Мих., Зварун Іван, Зварун Стефанія, Хрін Іван, Романів Антон, Кучерик Федір, Вишнівський Іван, Гупаловський Петро, Коник Лаврентій, Бицько М. По § 1.50: Солонина Микола, Ясько Федір. По § 1: Филиповський Іван, Балій С. Довгасушко, Фіда, Цикало Григорій, Щербак Харитон, Зварун Ляниuk Іван, Колодій, Нестор (нечітке), Захарів, Нітняк М., риса, Проник Вол. Вівчар Степан, Кацир Вас., Богуславський Іван, Бандюк Олекс, Шамачко Теодор, Рудницький Антін, Дубинецький Петро, Кантуля Іван, Ворона Вол., Кінаш Петро, Мельник К., Добрянський, Душник Григорій, Кравець Теодор, Смерека Мих., Пясецький Мих., Лукашевич Іван,

Шипівдич (нечітке), Стереб Теодор, Павличин Марія, Ніч Марія.

Листа ч. 5. Збірник: Теодор Василік.

По § 5: Тарнавський Євген, Тарнавський, Потічний Ярослав, Ільчинський Вас., Ільчинський Іван, Венгер Петро, Коваль, Колодій Мих., Дзюба Іван, Свірчак Михайло. По § 2: Головко Григорій, Лемко-Клюб, Стецуря, Зінків, Штанберг, Опачкій Петро. Палайда Дмитро, Рогальський Петро, Гатлан, Тарконяк М., Соляр, Глоговський, Крук М. По § 1: Голуб Олексів Григорій, нечітке, Голубицький М., Запаращук Андрій; § 3: Гладун Іван.

Амстердам

Марія Сайник 10, Тарас Антонович 5, Семен Гнатківський 5, Володимир Вересюк 3, Осип Пащак 3, Дмитро Олійник 3, Роман Грицак 3, Володимир Кривулич 2, Євген Бартешек 2, Іван Мандроб 2, Олег Білинський 2, Іван Гайдучок 2, Василь Яреминич 2, Іван Пастернак 1, Семен Когут 1, А. Кокорудз 1, Антін Шийка 1, Михайло Бабяк 1, Ярослав Римар 1, Кость Качмарський 1, О. Сабатович 1, Тимотей Лаба 1, Мирослав Кривулич 1, Ярослав Кравчук 1, Петро Мажак 1, Осип Вдовичин 1, К. Семчук 1, Володимир Варшона 1, Дмитро Ріманік 1, Петро Буцюр 1, Антін Пукало 1, Василь Гальків 1, Николай Зюбровський 1, Стефан Бибик 1, Григорій Федорончук 1, Василь Кріль 1, Павло Теліга 1, Василь Барабаш 1, Петро Стадник 1, Николай Андрухівський 1, Ігнатій Кволік 1.

Дня 11. 4. 54 на родинному святі у панства Лисенків, та панства Гайдарів, з нагоди хрещення їх синів, в п. Лисенків сина Юрія, а в п. Гайдарів сина Володимира, присутні гости, за ініціативою інж. Квасницького, зложили на Пресовий фонд української преси \$42. (сорок два), що розподілено \$21. на П. Ф. „Шлях Перемоги”, а \$21. призначено на П. Ф. „Вісника” ООЧСУ.

Пожертви зложили:

Лисак М. 5, Перцак П. 5, Мороз Б. 5, Луковський Е. 5, Гайдар А. 2, Рудий М. 2, Соколік А. 2, Чмода Т. 2, Готман 2, Олійник 2, Гриненіч 2, Царик 2, інж. Квасницький С. 2, Проф. Титаренко 1, Лисенко М. 1, Петренко 1, Др. Мірчук 1.

Збірку провели панове: Готман та Чмода Тарас.

ДРУКАРСЬКІ ПОМИЛКИ.

У попередньому числі „Вісника“ (ч. 4 за квітень) трапились такі друкарські помилки:

На ст. 3 надруковано: „Тітлер“, має бути: Гітлер.

На ст. 22 у вірші „Весна“ надруковано: „у глибині небі“, має бути: „у глибині небі“.

На ст. 33 в статті: Порти Криму надруковано: „особливому“ має бути „особовому“.

Надруковано: „дає Балаклава „руду“, має бути „рибу“.

Надруковано: „Мурвський шлях“, має бути „Муровський шлях“.

На ст. 40 надруковано: „п'янкий чебрець“, має бути: „п'янкий чебрець“.

